

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNDE
FİNANSAL VE TEKNİK RASYO ANALİZİ

YÜRKSEK LİSANS TEZİ
Cihan GÜLEÇ

EKONOMİ VE FİNANS ANA BİLİM DALI
BANKACILIK VE SİGORTA İŞLETMECİLİĞİ

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Günay DENİZ DURSUN

İSTANBUL, TEMMUZ, 2015

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNDE
FİNANSAL VE TEKNİK RASYO ANALİZİ

YÜRKSEK LİSANS TEZİ

Cihan GÜLEÇ

Y1312.170005

EKONOMİ VE FİNANS ANA BİLİM DALI
BANKACILIK VE SİGORTA İŞLETMECİLİĞİ

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Günay DENİZ DURSUN

İSTANBUL, TEMMUZ, 2015

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Ekonomi ve Finans Ana Bilim Dalı Bankacılık ve Sigorta İşletmeciliği Tezli Yüksek Lisans Programı Y1312.170005 numaralı öğrencisi **Cihan GÜLEÇ**'in "TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNDE FİNANSAL VE TEKNİK RASYO ANALİZİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.06.2015 tarih ve 2015/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **günlük** ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak **kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :09/07/2015

1)Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Günay Deniz DURSUN

2) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Abdullah Kadir DABBAĞOĞLU

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Nurhan TALEBİ

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

ÖNSÖZ

Bugün ve gelecek dönemlerde sigortacılık sektöründe yapılacak çeşitli araştırmalarda fayda sağlaması amacıyla hazırlanan bu çalışmanın, başından itibaren sigortacılık sektöründe kullanılan rasyoların temin edilmesinde, rasyoların açıklanmasında ve yönlendirmelerinden dolayı Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Denetleme Müdürlüğünde görev yapan Sayın Sibel YELMENOĞLU'na ve tezimin başından bitimine kadar değerli fikirleri, düşünceleri ve yol göstericiliği sayesinde tezimin bitirmeme ve sigortacılık sektörüne kazandırmamı sağlayan çok değerli hocam Yard. Doç. Dr Günay DENİZ DURSUN'a ve desteklerini her daim yanımda hissettiğim canım aileme teşekkürü bir borç bilirim.

TEMMUZ 2015

Cihan GÜLEÇ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	V
ÇİZELGE LİSTESİ	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII

1.GİRİŞ.....**1**

1.1Sigortacılık.....	2
1.1.1Sigortanın Tanımı.....	3
1.1.2Sigortayla İlgili Temel Kavramlar.....	5
1.1.3Sigortanın Önemi.....	8
1.1.4Sigortanın İşlevleri.....	10
1.1.4.1Sigortanın Mikro İşlevleri.....	11
1.1.4.2Sigortanın Makro İşlevleri.....	11
1.1.5Sigortanın Temel Prensipleri.....	12
1.1.5.1Azami İyi Niyet Prensibi.....	12
1.1.5.2Sigortalanabilir Menfaat Prensibi.....	13
1.1.5.3Tazminat Prensibi.....	13
1.1.5.4Hasara En Yakın Neden Prensibi.....	14
1.1.5.5Halefiyet (Rücu-Hakların Devri) Prensibi.....	14
1.1.5.6Hasara Katılım Prensibi.....	15
1.1.6Sigortacılık Tarihi.....	16
1.1.6.1Dünyada Sigortacılık Sektörünün Tarihi.....	16
1.1.6.2Türkiye’de Sigortacılık Sektörünün Tarihi.....	19
1.2Sigorta Türleri.....	23
1.2.1Mal Sigortaları.....	23
1.2.2Can Sigortaları.....	24
1.2.3Sorumluluk Sigortaları.....	24
1.2.4Türkiye’de Sigorta Branşları.....	25
1.2.4.1Hayat Sigortası.....	26
1.2.4.2Hayat Dışı Sigortalar.....	28
1.2.4.2.1Yangın Sigortaları.....	28
1.2.4.2.2Kaza Sigortaları.....	29
1.2.4.2.3Nakliyat Sigortaları.....	31
1.2.4.2.4Mühendislik Sigortaları.....	33
1.2.4.2.5Tarım Sigortaları.....	34
1.2.4.2.6Sağlık Sigortaları.....	36
1.3Türk Sigorta Sektöründe Yer Alan Kurumlar ve İşlevleri.....	38
1.3.1Düzenleyen Denetleyen Kurumlar.....	38

1.3.1.1Sigortacılık Genel Müdürlüğü.....	39
1.3.1.2Sigorta Denetleme Kurulu.....	40
1.3.2Sektör Kurumları.....	40
1.3.2.1Acente.....	41
1.3.2.2Broker.....	41
1.3.2.3Aktüer.....	41
1.3.2.4Eksper.....	42
1.3.3Mesleki Kurumlar.....	42
1.3.3.1Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği.....	42
1.3.3.2TOBB Sigorta Acenteleri İcra Komitesi.....	43
1.3.3.3TOBB Sigorta Eksperleri İcra Komitesi.....	43
1.3.4Dernek ve Vakıflar.....	44
1.3.5Özellikli Kurumlar.....	44
1.3.5.1Emeklilik Gözetim Merkezi.....	41
1.3.5.2Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi.....	45
1.3.5.3Doğal Afet Sigortaları Kurumu.....	45
1.3.5.4Tarım Sigortaları Havuzu.....	46
1.3.5.5Sigortacılık Eğitim Merkezi.....	47
1.3.5.6Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu.....	48
1.4Sigortacılıkta Risk Yönetimi.....	49
1.4.1Risk Kavramı.....	49
1.4.2Riskin Türleri.....	50
1.4.2.1Teknik Risk.....	50
1.4.2.2Piyasa Riski.....	50
1.4.2.3Kredi Riski.....	51
1.4.2.4Operasyonel Risk.....	51
1.4.2.5Likidite Riski.....	52
1.4.2.6Olay Riski.....	52
1.4.3Risk Yönetimi Olarak Sigorta.....	53

2. SİGORTA SEKTÖRÜNDE RASYO ORANLARININ HESAPLANMASI VE ANALİZİ

2.1Finasal Rasyolar.....	55
2.1.1Prim/özsermaye.....	55
2.1.2Özsermaye/Varlık Toplamı.....	55
2.1.3 Özsermaye/Teknik Karşılık.....	56
2.1.4. Prim Alacakları/Özsermaye.....	57
2.1.5. Sermaye Yeterlilik Rasyosu.....	58
2.1.6. Teknik Karşılık Rasyosu.....	58
2.1.7.Cari Oran.....	59
2.1.8. Nakit Oran.....	60

2.1.9Özsermaye Karlılığı.....	61
2.1.10Aktif Karlılığı.....	61
2.2 Teknik Rasyolar.....	61
2.2.1Prim Artış Hızı.....	61
2.2.2Konservasyon Rasyosu.....	62
2.2.3Reasürans Komisyon Rasyosu.....	62
2.2.4Aracı Komisyon Rasyosu.....	63
2.2.5Tazminat Prim Rasyosu.....	63
2.2.6Masraf Rasyosu.....	63
2.2.7Birleşik Rasyo.....	64
2.2.8Teknik Karlılık.....	64
2.3Türk Sigorta Sektöründe Finansal ve Teknik Rasyo Analizi.....	65
3.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	74
KAYNAKLAR.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	82

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
AKS:	Arııcılık Kayıt Sistemi
BES:	Bireysel Emeklilik Sistemi
DASK:	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
EGM:	Emeklilik Gözetim Merkezi
HAYMER:	Hayat Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi
HATMER:	Sigorta Hasar Takip ve Gözetim Merkezi
MÖ:	Milattan Önce
MS:	Milattan Sonra
SEGEM:	Sigortacılık Eğitim Merkezi
SBM:	Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi
SAGMER:	Sağlık Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi
SYO:	Sermaye Yeterlilik Oranı
SYR:	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TDK:	Türk Dil Kurumu
TSRŞB:	Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği
TTK:	Türk Ticaret Kanunu
TOBB:	Türkiye Odalar Borsalar Birliği
TARSİM:	Tarım Sigortaları Havuzu
TMTB:	Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu
TRAMER:	Trafik Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi
VÖK:	Vergi Öncesi Dönem Karı
YY:	Yüz Yıl

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1.1: Türk Sigorta Sektörü 2013-2014 Branşlar İtibariyle Prim Üretimi.....	38
Çizelge 2.1: Hayat Dışı Branşta Faaliyet Gösteren Sigorta Şirketlerinin Finansal ve Teknik Rasyoları.....	66

TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNDE FİNANSAL VE TEKNİK RASYO ANALİZİ

ÖZET

Gelecekte olma olasılığı olan ancak ne zaman ortaya çıkacağı bilinmeyen risklerin, yaratacağı maddi kayıplardan korunmayı sağlayan sigorta, finansal piyasalara aracılık eden kurumlar arasında bankalardan sonra en etkin kurumlar olarak kabul görmektedir. Sigorta sektöründe finansal ve teknik rasyo analizi taşıyan bu çalışmada, 2003- 2014 yılları arası 39 sigorta şirketinin likidite, faaliyet etkinliği, karlılık ve mali yapıları finansal ve teknik olarak analiz edilmiştir. Sektörde hayat dalında faaliyet gösteren sigorta şirketleri, sayılarının ve prim üretimlerinin azlığı nedeniyle araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu çalışma, gerek uzun dönemli verileri kapsadığından gerekse sektörün bütününe yönelik bilgi verdiği için önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Rasyo, Analiz.

TECHNICAL AND FINANCIAL RATIO ANALYSIS IN THE INSURANCE INDUSTRY OF TURKEY

ABSTRACT

There is possibility of risk but will get known in the future so therefore they created it to provide protection from financial loss insurance. It is regarded as the most effective cooperation after Bank that mediates between financial markets. In this study you will know that technical and financial ratio analysis in the insurance sector, between 2003-2014, 39 liquidity of the insurance company, operating efficiency, profitability and financial structure were analyzed as finance and technical. Operating companies of insurance branch sector in life are excluded from scope of investigation, due to lack of numbers and premium production.

This study covers important data that needs long term, because it provides whole information for both sectors.

Keywords: Insurance, Ration, Analysis

1.GİRİŞ

İnsanların yaşamları boyunca hayatları belirsizlik ve risklerle karşı karşıyadır. Belirsizlikler ve riskler gerçek ve tüzel kişiler için beklenmedik zamanlarda ortaya zararlar çıkarabilmektedir. İnsanların birikimleri ortaya çıkan zararların etkisiyle yok olmakta ve gelecek yaşamları tehlikeye düşebilmektedir. İnsanlar bu sebeplerden dolayı tarihler boyunca bugünkü anlamı ile sigortaya benzer kuruluşlar kurarak zarar gören kişilerin zararlarını buradan karşılamaya başlamışlardır. Ancak bu faaliyetlerin yetersiz olması ve insanların eski ekonomik durumlarına dönebilmelerinin ihtiyacı sigortacılık sektörünün doğmasına neden olmuştur.

Sigortacılık sektörünün doğması, ortaya çıkan zararların aynı branşta sigorta yaptıran kişilerin oluşturmuş olduğu fonlardan karşılanmaya başlamasına neden olmuştur. Dünyada ilk nakliye odaklı başlayan sigortacılık faaliyeti günümüzde tüm branşlarda sigortacılığın yapılması ile gelişimine devam etmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde sigortacılığın genel durumu, sigortanın vazgeçilmez prensipleri incelenerek, sektörün dünyadaki ve Türkiye'deki gelişimi aktarılmıştır. Ayrıca, sektördeki mesleki kurumlar, sektörün denetimini sağlayan kurumlar, özellikli kurumlar incelenmiş ve sigorta branşları açıklanmıştır. Sigorta sektörünün karşı karşıya kaldığı riskler detaylı olarak açıklanmış ve risk yönetiminin sigorta şirketleri için önemi yine bu bölümde incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde sigorta şirketlerinin mali yapılarının denetlenmesinde kullanılan finansal ve teknik rasyolar tek tek incelenmiş sigorta sektörü açısından hesaplanış şekilleri anlatılmıştır. Araştırma kısmında ise 2003-2014 yılları arası hayat dışı branşlarda faaliyet gösteren 39 sigorta şirketinin mali tablolarından elde edilen veriler ışığında finansal ve teknik rasyoları analiz edilmiştir.

Yapılan çalışma, on yılı aşkın süreyi kapsadığından ve sektörün tümüne ait bilgi verdiği için önem taşımaktadır.

1.1.Sigortacılık

İnsanlar geçmişten günümüze gelene kadar kendilerini geliştirmek ve daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için kendilerinin iş hayatlarını ve gündelik hayatlarını kolaylaştıran ve daha rahat yaşamalarını sağlayan araç ve gereçler kullanmışlardır. Bu araç ve gereçler gerçek ve tüzel kişilerin evleri, arabaları, iş yerleri, hayvanları, gemileri, uçakları vb yaşamsal araç ve gereçleridir. Bu araç ve gereçler geçmişten günümüze gelene kadar doğa olaylarından, savaşırlardan ya da insanların birbirlerine verdikleri zararlardan dolayı gerçek ve tüzel kişilere büyük maddi zararlara yol açmakta ve birikimlerin bir anda yok olmasına sebep olmaktadır.

Bu yüzden insanoğlu birikimlerinin bir anda yok olmasını istemediğinden ve birikimlerinin gelecek kuşaklara devrederek onların daha iyi yaşam sürmeleri için mal varlıklarını güvence altına alınmasını istemiştir. Bu gibi sebeplerden dolayı sigortacılık sektörü ortaya çıkmış bireyler ve tüzel kişiler için güvence sağlayan ülkeler için fon yaratmada ve var olan kaynaklara güvence sağlayan vazgeçilmez kuruluş olarak ortaya çıkmıştır.

Sigortacılık diğer kuruluşlara göre kendi sermayelerini daha etkin ve daha verimli şekilde değerlendirerek işletmenin hızla büyümesine ve ülke için fon yaratmada etkin bir kuruluş olmuştur. Ortaya çıkan fonlar sayesinde ülkeler büyük yatırımlar yapabilmekte, bireyler ise tasarruflarını güvence altına alarak gelecek kuşaklara miras bırakabilmektedir.

Sigortacılık faaliyetleri ortaya çıktığı andan itibaren hızla gelişmiş ve bugün insanoğlunun tüm ihtiyaçlarına göre çeşitlilikler sağlayarak insanoğlunun risklerini güvence altına almaktadır. Sigortacılığın önemi anlamak ve anlatmak için toplum tarafından kabul görmüş kişilerin sözlerine kulak vermek gerekmektedir. (Kaya, 2014, 7-8-9)

“Benim için mümkün olabilseydi, SİGORTA kelimesini her evin içine ve her adamın alınına yazardım, çünkü ona kaniyim ki, SİGORTA küçük bir prim karşılığında aileleri tamir edilmez felaketlerden korumaktadır.”

Winston Churchill

“Sanayicilikteki ilk günlerimden beri hayat sigortası yaptırdım. Çünkü genç bir iş adamı olarak, dünyadan vakitsiz bir ölümle ayrılmak tehlikesine karşı beş çocuğumun geleceğini garantiye almanın benim görevim olduğunu anlamıştım.”

Robert Peugeot

1.1.1.Sigortanın Tanımı

Sigorta; kişilerin ilerde muhtemel zararlara uğrama olasılığı olmasından dolayı bir sözleşme kapsamında belirli primleri ödeyerek, aynı türden risklerin güvence altına alınmasını sağlayan ve zararın ortaya çıkması durumunda sigortalının hasarının karşılandığı bir risk transfer sistemidir. Bu sistem sayesinde, aynı tehlikeye maruz kalabilecek kişiler, küçük primler ödeyerek riski paylaşmaları ile kendilerini güvence altına almaktadırlar.

Sigortanın temel işlevi; gerçek ve tüzel kişilerin, tek başlarına karşılayamayacakları zararları bir organizasyon ile bir araya getirerek, riskin oluşumu ile ortaya çıkan zararın ekonomik açıdan bu kişilerin daha az prim ödeyerek riski paylaşmalarını sağlamaktır.(http://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?_pageID=648,02.11.2014)

Sigorta, kişilerin ya da kurumların aynı türden risklere karşı prim ödeyerek sadece o riskin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zararın sigorta şirketi (sigortacı) tarafından ödenerek sigortalının zarar öncesi haline dönmesi üzerine kurulu bir sistemdir.(Kaya, 2014, 11)

Bir diğer tanıma göre sigorta, kişilerin aynı veya benzer tehlikelere maruz kalması sonucunda, rizikonun ortaya çıkması ile sigortalının ortaya çıkan zararının karşılanması açısından, sigortalı ile sigortacı arasında daha önceden yapılan sözleşme kapsamında belirli bir prim ödenerek sigortalının zararının karşılanmasına yönelik yapılan bağımsız hukuki bir sözleşmedir. Riziko, sigortalının önceden ödediği primler ile güvence altına alınmakta, zararın ortaya çıkması durumunda ise sigortacı, sigortalının ödediği primler ile zararı karşılamaktadır. (Çeker, 2014, 2)

Sigorta bir sözleşme hali olup sigortacı (sigorta şirketi) ile sigortalı (müşteri) arasında imzalanan bir güvence sitemidir. Sigorta, sigortalının riskini sigorta şirketine devrettiği özel ve hukuksal bir anlaşmadır. (E.Güvel, A.Güvel, 2012, 24)

Sigorta, aynı riske maruz kalabilecek gerçek ve tüzel kişilerin para ile ölçülebilir kaynaklarının, belirli bir prim ödeyerek sözleşme ile güvence altına alınarak, zarar ortaya çıktığında bu zararı karşılayan, aynı tehlikeyle karşı karşıya olan kişileri bir araya getiren, gerçek ve tüzel kişilerin ekonomik olarak kayıplarını önleyen, yasal ve hukuksal bir sistemdir. (Orhaner, 2013, 27)

Bir sözleşme hali olması açısından sigorta kavramı Türk Ticaret Kanunu'nda da yer bulmaktadır. Türk Ticaret Kanun'un 1401. maddesi sigortayı; "sigorta sözleşmesiyle sigortacı, bir prim karşılığında kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini (çıkarını) zarar uğratan tehlikenin, (rizikonun) meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hasar süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla, bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı taahhüt etmektedir ." şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıda sigorta için yapılan farklı tanımlamalardan yola çıkarak sigortanın bazı temel özellikleri şöyle sıralanabilir;

- Sigorta, sigortalı ve sigortacı arasında yasalarla güvence altına alınmış bir sigorta sözleşmesine dayanmaktadır.
- Sigorta sadece gerçek kişileri değil, tüzel kişileri de güvence altına almaktadır.
- Para ile ölçülebilen her şey sigorta konusu olabilmektedir.
- Risklerin ilerde doğması karşılığında sigortalının sigortacıya bir prim ödemesi gerekmektedir.
- Riskin sadece bir kişi ile değil o riske maruz kalabilecek tüm kişiler arasında bölüşülmesi esasına dayanmaktadır.
- Hasarın ortaya çıkmasında bir kasıt unsuru olmamalı; hasar, tesadüfi olarak oluşmalıdır,
- Ortaya çıkan hasarın maddi nitelikte olması ve para birimleri ile ölçülebilir olması gerekmektedir.

➤Sözleşme kapsamında belirlenen riskin ortaya çıkması durumunda zarar sigortacı tarafından ödenmektedir.

Sigorta kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için bazı temel kavramların tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Bunlar: kayıp, tehdit, belirsizlik, riziko, ve risktir.

1.1.2.Sigorta İle İlgili Temel Kavramlar

Kayıp: Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanıma göre kayıp, bir şeyi kaybetme ve kaybolma tehlikesi anlamlarına gelmektedir. (Türk Dil Kurumu) Sigortacılık alanında ise kayıp, sigorta şirketlerinin tüm ekonomik faaliyetlerinin sonucunda yapmış oldukları işlemlerden dolayı sermaye kaybı ile karşı karşıya kalmalarını ifade etmektedir. Sigorta şirketleri faaliyetlerini sürdürebilmek için sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Yılları itibariyle istenilen hedeflerin gerçekleşmemesi sonucu da sigorta şirketlerini ekonomik olarak kayba uğramaktadır. Bu kayıp aynı zamanda sigorta şirketi açısından zarar olarak da kabul edilmektedir. (Berk, 1992, 5)

Tehdit: İnsanoğlu yaşamı boyunca birçok belirsizlik ve tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu tehlikelerin yaratmış olduğu tehdit durumları karşısında aynı tehlikenin yaratmış olduğu tehlide karşı diğer insanlarla bir araya gelerek tehlikelerin bölüşülmesini sağlamıştır. Sigorta sektöründe bu düşünceyle çeşitli tehdit altında bulunan bireyler ya da tüzel kişiler aynı tehlikenin yaratmış olduğu tehdit durumlarına karşı birleşerek gruplar oluşturulmuş ve bu sayede var olan tehdit durumlarından korunma yoluna gitmişlerdir. Tehdit, sigortacılıkta bireyler ve tüzel kişiler için yönetilmesi ve tehlikelerin doğuracağı tehdit durumlarının önceden önlem alınarak zararlarının minimize edilmesi gerekmektedir. (Özer, 2005, 1)

Belirsizlik: Herhangi bir durumu ilişkin ortaya çıkacak olayın önceden tahmin edilememesi ya da bu olayın ortaya çıkması durumunda olayın sonuçlarının etkisinin bilinmemesi halidir.(Kaya, 2014, 15-17) Bireyler açısından belirsizlik, birçok olayın gerçekleşme olasılığı karşısında kişide oluşan kuşku halidir. Bu kuşku, olay ya da olayın gerçekleşmesi ile ortaya çıkacak sonuçların tahmin edilememesi düzeyine bağlı olarak artmaktadır. (Hızlı, 2007, 6) Yeterli bilgiye sahip olamayan bireyde belirsizlik artmak da ve karar vermek zorlaşmaktadır. Sigorta sektörü açısından belirsizlik, riskin ne zaman ortaya çıkacağını tahmin edilememesi ve riskin

gerçekleşmesiyle birlikte ortaya çıkabilecek hasarın önceden bilinmemesi durumudur. (Kaya, 2014, 15-17)

Tehlike (Riziko): Sigorta sözleşmesinin en önemli unsuru olan riziko genel olarak ilerde ortaya çıkacak ya da çıkması muhtemel zararlar bütünü olarak kabul edilmektedir. Zarar ortaya çıkması muhtemel olaylar riziko olarak kabul edilerek sigorta yapılır. Zararın riziko olarak kabul edilebilmesi için (depremde olduğu gibi) olayın meydana gelip gelmeyeceğinin belirsiz olması veya (ölümde olduğu gibi) ne zaman meydana geleceğinin bilinmemesi gerekir. (Çeker, 2014, 3)

Riziko;

-İleriye dönük olarak,

-Gerçekleşmesi mutlak olmayan ve ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen,

-Sigortacı ile sigortalının iradesi dışında meydana gelebilecek hukuki bir olaydır. (Elbeyli, 2001, 29)

Risk: Birçok bilim dalı içerisinde risk farklı tanımlamalarıyla ele alınmaktadır. Örneğin istatistik biliminde risk kavramı “beklenen değerden olumlu ve olumsuz sapmaları” kapsarken, finans biliminde genel olarak olumsuz sapmaları ifade etmektedir. (Ayan, 2007, 8) Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanıma göre “zarara uğrama tehlikesi” dir. Sigortacılık alanında risk; ilerde zarar ihtimali doğuracak tehlikenin ortaya çıkması sonucunda kişiler ya da tüzel kişilerin arzu etmedikleri olayların meydana gelme olasılığıdır. (Kaya, 2014, 17) Risk ise, zarar ya da olumsuzlukların ortaya çıkma olasılığı olarak tanımlanmaktadır. (Ayan, 2007, 8)

Risk ile belirsizlik iç içe geçmiş kavramlardır. Ancak karıştırılmaması gereken durum; belirsizliğe bağlantılı olarak, belirsizlik azalması durumunda riske bağlantılı olarak riskin artması veya azalabileceğidir. Risk geçek durumlardan ortaya çıkar belirsizlik ise düşünceyle ilgilidir. Risk nesnel konuları ele aldığı gibi belirsizlik öznelidir. Olasılık ve riskler kabul görmüş kıstaslarla ölçülürken, belirsizliğin herhangi bir kıstası yoktur. (Hızlı, 2007, 6)

Belirsizliğin sonuçlarının belirli hale gelmesi durumuna “tehlike”, söz konusu olayın (deprem, erezyon, yangın, kazalar, hava hareketleri, sel vs.) bu durumların ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen ama gerçekleşme olasılığı olan gerçek ve tüzel kişiler

tarafından gerçekleşmesinin istenmeyen durumlara “risk” denilmektedir. (Kaya, 2014, 15-17)

➤Sigorta alanında risk; sigorta türlerine göre farklı anlamlar ifade etmektedir, (Orhaner, 2013, 34-35)

➤Mal sigortalarında tehlike, hayat sigortalarında ise olay kavramı ile açıklanmaktadır,

➤Mal sigortalarında risk her zaman gerçekleşmeyebilir ama hayat sigortalarında riskin gerçekleşme olasılığı daha yüksek kabul edilmektedir,

➤Malın üretim hatasında oluşan bozulmalar risk olarak kabul görmemektedir,

➤Aktüeryal hesaplara göre meydana gelme olasılığı tespit edilemeyen olaylar risk olarak kabul edilmemektedir.

Bir riskin sigorta kapsamına alınabilmesi için bazı özel şartları taşıması gerekmektedir. Bunlar;

a)**Risk tesadüfi olmalıdır.** Riskin sigorta kapsamına girebilmesi için kişiler yada tüzel kişiler tarafından ne zaman ortaya çıkacağı bilinmemesi gerekmektedir. Örneğin yıkılmakta olan bir eve deprem sigortası yapılması bu durumun bir sonucudur. Risk bu örnekte zaten gerçekleşmiştir. (Orhaner, 2013, 35)

b)**Risk ölçülebilir olmalıdır.**Para ile ölçülemeyen riskler yani psikolojik, manevi riskler sigorta yapılmamaktadır. Tüm riskler ölçülebilmeli ve istatistiki olarak kavranarak, incelenmesi sonucunda hasar maliyetlerinin belirlenmesi gerekmektedir. (Orhaner, 2013, 35)

c)**Risk yasal olmalıdır.** Yasal olmayan hiçbir risk sigorta kapsamına alınmamaktadır. Örneğin kaçakçılık yapan kişinin mallarının denizde batmasına istinaden kişinin malları ve gemisi sigorta kapsamına girmemektedir. (Orhaner, 2013, 35)

d)**Risk para birimi ile değerlendirilebilmelidir.** Riskin gerçekleşmesi durumunda malın ekonomik değerinin belirlenebilir olması gerekmektedir. Ekonomik değer, mal sigortalarında malın gerçek değerini ifade ederken hayat sigortalarında kişiler hayatlarını kendi belirleyecekleri bedelle sigorta yaptırabilmektedir. (Orhaner, 2013, 36)

e)**Sigorta kapsamına giren riskler olabildiğince tek tip olmalıdır.** Sigortacılıkta aynı riskle karşılaşacak çok sayıda ve benzer birimlerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bu sayede ortaya çıkan kayıpların tespit edilmesi kolaylaşmaktadır. Bir grup oluşturmayan riskleri sigortalamak, sigorta şirketi açısından zordur. (Orhaner, 2013, 36)

1.1.3.Sigortanın Önemi

İnsanların hayatları ve malları çeşitli sebeplerden dolayı tehlike altındadır. Tehlike altında sadece insanlar değil tüzel kişilerde tehlike ile karşı karşıya olmalarından dolayı, bireyler ve tüzel kişiler zarar görebilmektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı insanlar ve işletmeler, ilerde oluşabilecek zararları minimum seviyede tutmak istemektedirler. İnsanlar ve tüzel kişiler ilerde bu gibi tehlikelerin doğması sonucunda ortaya çıkan zararları karşılamak için tasarruf ederler. Yapılan bu tasarruflar ortaya çıkan zararların büyük olması durumunda yetersiz kalabilmektedir. Bu yüzden insanlar ve tüzel kişiler büyük risklerin ortaya çıkmasından dolayı üstlenemeyecekleri kayıplara ilişkin riskleri paylaşma düşüncesi ile hareket ederler. Bu paylaşım, sigortanın temelini oluşturur. (Yaslıdağ, 2014, 13)

Sigorta sistemi bireyler ve ticari kurumlar nezdinde gelecekte ortaya çıkacak risklerden korkmadan güven içinde bireylerin ve tüzel kişilerin yaşamalarını sağlamaktadır. Sigortanın önemini en iyi şekilde anlamak açısından ortaya çıkabilecek riskleri güvence altına almadığımız zaman riskler, bireylere ve kurumlara çok büyük maddi ve manevi zararlara yol açmaktadır. Bunun en büyük örneği 1999 Marmara depreminde olduğu gibi binlerce insan ve binlerce iş yeri zarar görmüş, deprem öncesi sigortası olmayan kişilerin zararlarını karşılamada Türkiye, ekonomik olarak çok büyük sıkıntılar yaşamıştır. (Meriç, 2013, 9)

A)Genel Ekonomi Açısından Önemi

Sigortacılık faaliyetleri genel ülke ekonomisi açısından çok büyük öneme sahiptir. Bireyler ve ekonominin genel itibariyle olumlu psikolojik, riskleri teminat altına alarak kişilerin ve tüzel kişilerin öz kaynaklarını koruması açısından ülke ekonomisine çok büyük fayda sağlamaktadır. Sigortacılık faaliyetlerinin sağladığı

Fayda bireylerin gelecek için biriktirmiş oldukları yatırımları, tüzel kişilerin bugün ve gelecek için yapmış oldukları yatırımların finansa edilmesinden, taşımacılık faaliyetlerinde doğan risklerin güvence altına alınmasında, doğal afetlerde ortaya çıkacak zararların giderilmesinde, iş gücü sermaye ve üretim kayıplarına kadar birçok alanda sigorta kendisini olumlu yatırımlar olarak hissettirmektedir. (Teke, 2011, 6) Sigorta hiçbir zaman kar kaynağı olmamakla birlikte bireylerin, tüzel kişilerin, hatta ülkenin hasardan önceki durumuna dönmesini sağlaması açısından ülke ekonomisinde büyük öneme sahiptir.(Kılıç, 2009, 4)

B)İşletme Ekonomisi Açısından Önemi

Tüzel kişiler ve bireyler zamanları ve deneyimleri olmadığı için sigorta yaptırmak ve tasarruflarını yönetmek konusunda sıkıntı çekmektedir. Sigorta şirketleri toplamış oldukları fonları en etkin şekilde yöneterek tasarruflarını arttırırken ekonomiye fon yaratmaktadır. İşletme ekonomisi açısından önemine iki önemli başlıkta değinmekte yarar vardır. (Malatyalı, 2008, 26)

i)Bir Risk Unsuru Olarak Sigortanın Önemi

Sigorta gerçekleşmesi muhtemel olayları önceden bilmemesine rağmen bugün ve gelecekteki riskleri güvence altına alarak etkisini azaltmaktadır. Risk açısından önemini dört alt başlık olarak incelenmektedir.

-Sigorta risklerin oluşturacağı kayıpları telafi etmektedir: Sigorta temel faydalarından bir tanesi bireylerin ve tüzel kişilerin beklenmeyen durumlarda ortaya çıkan zararları telefı etmesidir. Sigorta kayıplar için finansal kaynak sağlayarak bireylerin ve tüzel kişilerin risklerin oluşturduğu finansal kayıplar sonucunda bireylerin ve tüzel kişilerin zarardan önceki haline dönmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca işletmelerinde mali bünyelerini koruyarak etkin çalışmalarını sağlamaktadır. (Kırkbeşoğlu, 2014, 56)

-

-Sigorta güven ve dayanışma olgusu sağlamaktadır:Bireylerin ve tüzel kişilerin sigorta varlıkları sigorta kapsamında olmasından dolayı güven duygusu sağlamaktadır. Kişilerin tek başına karşılayamayacakları riskleri sigorta ile ortaklaşa paylaşarak dayanışmayı ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda zarar ortaya çıktığında

kişiler daha önceden ödemiş olduğu küçük primler sayesinde zararını karşılamakta ve sigorta sistemine güven duygusu artmaktadır. (Kırkbeşoğlu, 2014, 56)

-Sigorta kredi işlemlerini kolaylaşmasını sağlamaktadır: Sigorta kapsamına dahil oldukları andan itibaren, ister tüzel olsun ister bireysel müşteri kredi kullanmak istediklerinde daha kolay bir şekilde kredi kullanabilmektedir. Örnek olarak şahıslar bireysel tüketici kredisi kullandığında hayat sigortası yaptırarak teminat göstermeden kredi kullanabilmektedir. (Kender, 2008, 6)

-

-Sigorta kayıpların önlenmesi ve azaltılmasına yardımcı olmaktadır: Sigorta sayesinde; sigortalı, finansal olarak çöküntüye girmemesi ve kayıplarının zarardan önceki duruma getirilerek sigortalının hayatının devam etmesi sağlanmaktadır. Örnek olarak tüzel kişinin fabrikasında ortaya çıkan yangın sonrası sigorta kapsamında olmaması durumunda ticari hayatı biterken, sigortalı olan tüzel kişinin ise zararı karşılanarak zarar öncesi duruma dönmesi sağlanmaktadır. (Kırkbeşoğlu, 2014, 59)

ii) Sigortanın Oluşturduğu Fon İtibariyle Önemi

Sigorta sayesinde toplanan primler ile ülke ekonomisine büyük katkı sağlayarak ülkenin dış borçlanmasını azaltmakta ve bireylerin ve tüzel kişilerin güçlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Örnek olarak hayat sigortası ve (BES) sistemi ile fonlar toplanmakta bireylerin gelecekteki risklerine karşı güvence sağlamaktadır. (Özbolet, 2014, 29-30-31) Sigorta sistemi sayesinde fonların bir araya toplanması sağlanarak şirketlerin fon tedarik etmesine ve daha çok, daha büyük yatırımlar yapmasına fırsatlar sunmaktadır. (Oksay, Özşar, 2006, 10)

1.1.4. Sigortanın İşlevleri

Sigortanın en önemli işlevi kişiler ve kurumlar için ekonomik güvenliklerini sağlayarak servetlerinde ve gelir akımlarındaki risklerden dolayı meydana gelebilecek azalmayı önleme imkanı elde etmesidir. Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olamayan riskler yüzünden ekonomik güvenliğin sağlanması, taahhütlerin yerine getirilmesi ve servetin korunması gibi sebeplerden dolayı tehdit oluşturmaktadır. Oluşan bu tehdit'in önceden alınan önlemler ile güvence altına alınması ile tehdit'in etkisi azaltılabilmekte ve ekonomik hayatın, taahhütlerin yerine

getirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Sigortanın işlevleri iki başlık altında mikro ve makro açısından ele alınmaktadır. (Akhisar, Acınan, 2014, 9)

1.1.4.1.Sigortanın Mikro İşlevleri

Sigortanın temel mikro işlevleri 8 başlık altında toplanabilmektedir.

-Ekonomik ve sosyal güvence sağlayarak bireylerin belirsizliklerini ve tehlikelerini en aza indirerek güven ortamı oluşturmaktadır.

-Fon birikimi sağlayarak bireylerin, tüzel kişilerin hatta ülkelerin geleceğe daha umutla bakmaları ve risklerin ortaya çıkması sonucunda toplanan fonlar ile karşılanarak sigortalının eski haline dönmesi sağlanmaktadır. Ayrıca ülke ekonomisine de kaynak yaratarak yeni yatırımlar ve istihdam olanakları yaratmaktadır. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 2)

-Ödenen primler uzun vadede getiriler sağlamak ve kişileri güvence altına alması bakımından tasarruf yapmaya teşvik eder.

-Güvence altına alınan riskler üretici tarafından karşılanmadığı için piyasada düşük maliyette ve daha gerçekçi fiyat mekanizması olmaktadır.

-Yatırılan primler bireylerin ve tüzel kişilerin farklı alanlarda kullanması sonucunda fonların çoğalmasına etki etmektedir.

-Sigorta aynı ya da farklı risklere maruz kalabilecek bireylerin ve şirketlerin bu risklerin yıkımından korunmak için toplanan fonların, riske maruz kalan kişilerin zararlarının karşılanması esasına dayanan bir dayanışma organizasyonudur.

-Sosyal refah düzeyinin artması ile sigorta bilincinin geniş halk kitlerine yayılmasına, korunma kültürünün oluşması ile de toplumların geleceğe daha güvenle bakmalarına yardımcı olmaktadır.

-Sigorta güvencesi ile de girişimcinin daha kolay bir şekilde kredi bulmasını sağlayarak yatırımlarını gerçekleştirmesine olanak sağlamaktadır.(Yaslıdağ, 2014, 52-53)

1.1.4.2. Sigortanın Makro İşlevleri

Sigortanın temel makro işlevleri 6 başlık altında toplanabilmektedir.

-Sigorta ülke ekonomisi için önemli bir tasarruf kaynağı oluşturmaktadır,

- Sigorta, piyasada kredi işlemlerinin daha etkin bir şekilde gelişmesini sağlamaktadır,
- Sigorta, toplumda sosyo-ekonomik kayıpları ve çöküntüleri önlemektedir,
- Sigorta, ülkeler arası ekonomik ilişkileri geliştirerek ticaretin yayılmasına ülkelerin gelişmesine katkı sağlamaktadır,
- Sigorta, ülke ekonomisi için önemli sektör oluşturmaktadır,
- Sigorta, ülke ekonomisine çok büyük vergi kaynağı yaratmaktadır. (Duygulu, 2008, 15)

1.1.5.Sigortanın Temel Prensipleri

Sigorta diğer riziko yönetim türlerinden sigortanın temel prensipleri ve özellikleri bakımından ayrılmaktadır. Bu özellikler sigortacılığı ekonomik varlık, toplum düzeni, gelişme, büyüme ve refah düzeyi açısından önemli kılmaktadır. Sigortanın temel prensipleri aşağıdaki başlıklar halinde değerlendirilmektedir.

1.1.5.1. Azami İyi Niyet Prensipleri

Sigorta sözleşmesi sigortacı ile sigortalının birbirlerine karşı azami iyi niyet prensibi çerçevesinde tarafların yükümlülüklerini kabul etmeleri ve rızalarını sunmaları ile gerçekleşen sigortacı ile sigortalıya borç yükleyen geçerliliği hukuka dayanan bir sözleşmedir. Tarafların sözleşmenin yapıldığı sırada, devamı süresince sigortalının sigorta yaptıracığı ürün hakkında, tüm bilgileri eksiksiz bir şekilde sigortacıya aktarmakla yükümlüdür. Sigortacı ise sigorta yaptığı ürün hakkında neleri kapsadığı ve kapsamadığı gibi bilgilerin tamamını sigortacıya aktarmak zorundadır. Tüm bu kaidelerin eksiksiz bir şekilde uygulamaya Azami İyi Niyet Prensipleri denir. (Elbeyli, 2001, 43-44)

Sigorta ettirenin iyi niyetli olmaması halinde, verdiği bilgilerin eksik ve yanlış olması sonucunda yapılan sigorta sözleşmesi geçerli olmamaktadır. Sigortacı ve sigortalı arasında yapılan işlemler nedeniyle varılan sonuçlar, iyi niyet kapsamında olmaması durumunda Büyük Sayılar Kanunu ve Ölüm Tabloları vs. bilgiler ışığında yapılan istatistikî çalışmalar ile aşırı sapmalar engellenerek, bir sonraki dönemlerde

ortaya çıkacak yanıltıcı bilgileri önleyerek, haksız kazanç elde edilmesinin önüne geçilmektedir.

Azami iyi niyet kapsamında sigorta sözleşmesinde taraflar sözleşme kapsamındaki tüm bilgileri talep edilmemiş olsa dahi bilgilerin eskizsiz bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Azami iyi tek tarafı değil, iki tarafı da bağlayıcı niteliğe sahiptir. Yapılan sözleşme kapsamında zararın ortaya çıktığında sigortalının ihmali dahi olsa sigortacı hasarı ödemekle yükümlüdür. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 29)

1.1.5.2.Sigortalanabilir Menfaat Prensibi

Sigortalıya sigorta yaptırma hakkı tanınmasıdır. Sigortayı ancak sigortalanabilir menfaati olan kişi gerçekleştirmektedir. Böyle bir menfaati ancak risk altında bulunan maddi değeri olan ürünler sigorta yaptırılırken, maddi değeri düşük ya da değeri olmayan ürünler bireyler ve tüzel kişiler açısından zarar gördüğünde ortaya çıkan kaybın değerinin düşük olmasından dolayı sigorta yapılmamaktadır. Sigortalanabilir menfaat sigorta yaptırmanın, sigortalı açısından kanuni hakkını ifade etmektedir. (Acınan, 2005, 9)

Sigortanın konusu, sigortalı ürünler ve yapılan sözleşme kapsamında tarafların sorumluluklarını kapsamaktadır. Bu nakliyat sigortalarında ‘gemi ve yükleri’ yangın sigortalarında ‘bina ve içeriği’, hayat sigortalarında ‘yaşam’ sorumluluk sigortalarında, bir kişinin yasal sorumluluğu olmaktadır. Sigorta sözleşmesinin kapsamı bunlar üzerinde poliçe sahibinin para ile ölçülebilen menfaattir. (Yaslıdağ, 2014, 55)

1.1.5.3.Tazminat Prensibi

Sigortalı ile sigortacı arasında yapılan sözleşme kapsamında zarar ortaya çıktığında sigortalının zararı ödemesine tazminat prensibi denilmektedir. Sigortalının zarardan önceki haline dönmesinin sağlanmasıdır. Bu prensip sigortacı ve toplumun tüm kesimi açısından önem arz etmektedir. Sigortalı poliçeden doğan hakları dışında haksız kazanç elde ediyorsa, sigorta şirketine ve diğer sigortalıların fonlarını kullanarak ekonomik kayıpların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu da sigorta

şirketinin zarar görmesi sonucunda iflas etmesine veya diğer sigortalıların hasarının ödenmemesi ya da geç ödenmesine sebep olmaktadır. (Alpay, 2001, 46)

Bu kurula göre riziko ortaya çıktığında azami ödeme yapacağı tutar malın değeri kadar olmalıdır. Bu tutar tarafların sözleşme kapsamındaki anlaşma ile belirlenmektedir. Kural gereği sigorta tazminatı sigortalının uğradığı zarardan fazla olamaz; ancak eksik olabilir. Örneğin bazı zararlar müşterek sigorta yapılarak sigortalının üzerinde bırakılabilir ya da belirli bir kısmının başka sigortacı üzerinde kalması kararlaştırılabilmektedir. (Çeker, 20014, 153)

1.1.5.4.Hasara En Yakın Neden Prensibi

Bir hasarın oluşmasına ve hasarın meydana gelmesinde sebep olan en etkili, hakim nedendir. Bu prensip kapsamında ortaya çıkan hasarlar daha önceden sigortalı ve sigortacı arasında yapılan poliçe üzerinde, özel ve genel şartlarda belirtilen teminat kapsamında olması gerekmektedir. Sigortalılar, sigorta ürünlerini alırken genellikle hangi riskleri güvence altına aldığına dikkat etmeyerek, hasar ortaya çıktığında ise sigorta şirketi ile anlaşmazlığa düşmektedir. Ancak, bir hasar meydana geldiğinde hasara en yakın nedenin sigorta şirketi tarafından tazminat ödemesi veya ödememesi durumu açısından kritik öneme sahiptir. (Uralcan, 2006,47-48) Örnek olarak bir hırsızın evi soymak amacıyla evin kapısını kırdığını; ancak herhangi bir şey çalmaya fırsatı olmadan kaçtığını düşünelim. Sigorta şirketi bu durumda yakın neden prensibinden dolayı kırılan kapının hırsızlık olayı sonucunda meydana geldiği için tazminat ödemek zorundadır. Çünkü hasar yakın nedeni çalma durumu gerçekleşmemiş olsa da hırsızlık olayıdır ve hırsızlık teminatı sözleşmede belirtilmiştir. (Çipil, 2013, 68)

1.1.5.5.Halefiyet (Rücu-Hakların Devri) Prensibi

Sigortacı hakların devri prensibi gereğince sigortalıya hasar tutarı kadar ödediği tazminatı, üçüncü kişilerin sigortalıya vermiş oldukları zararları geri almak için sigortalının yerine geçerek, üçüncü şahıslardan zararı ödemesini istemektedir. Sigortacı bu kapsamda sigortalıya ödediği hasar tutarını prensipten doğan hakkını kullanarak, üçüncü şahıslardan hasarı tazmin etmektedir. Sigortalı, sorumluluk ve

mal sigortalarında, hasardan doğan hakları sonucunda sigortacıdan ve hasara sebep olan üçüncü şahıslardan hasarın ayrı ayrı parasını alarak sebepsiz zenginleşmesi önlenmiş olmaktadır. (Alpay, 2001, 46)

Sigortacı, sigortalıya ödediği tazminattan daha fazlasını halefiyet hakkını kullanarak üçüncü şahıslardan talep etme hakkı yoktur. Sigortacı halefiyet prensibi gereği sigortalıya ödediği meblağ kadar üçüncü şahıslardan zararı temin etmektedir. Sigortacının halefiyet hakkını kullanabilmesi için aşağıdaki şartları yerine getirmesi gerekmektedir.

-Sigortacı ile sigortalı arasında geçerli bir sözleşmenin yapılması gerekmektedir, (Özpolat, 2014, 118)

-Sigorta teminatı kapsamında zararın ortaya çıkması gerekmektedir,

-Sigortalı, zarar gören sıfatıyla üçüncü şahıslardan tazminat isteme hakkının doğmuş olması gerekmektedir,

-Sigortacı, sigorta tazminatını sigortalıya ödemiş ya da ödeme yükümlülüğünde bulunmuş olması gerekmektedir.

1.1.5.6.Hasara Katılım Prensibi

Sigorta şirketlerinin bir araya gelerek bir riski müşterek sigorta etmesi durumunda sigorta şirketlerinin yapılan sigortaya katılım oranları doğrultusunda sorumlu olmaktadır. Hasarın ortaya çıkması sonucunda ise sigortaya katılım oranları geçerli olmak koşuluyla sigorta şirketleri tazminat tutarını sigortalıya ödemektedir. (Demircioğlu, 2011, 15)

Hasara katılım, bir riske yönelik olarak birden fazla sigortacı tarafından aynı risk için poliçe kesilmesi durumlarında kullanılmaktadır. Sigortacılar bu kapsamda kendi üzerlerine düşen payları ödemekle yükümlüdür. Sigortalı hasar durumunda herhangi bir sigortacıdan hasarı talep etme hakkı vardır. Hasar talep edilen sigortacı kendi payına düşen tazminatı öder ve kalan hasarı diğer sigortacılara rücu etmektedir. Ancak çoğu sigorta sözleşmesinde hangi sigortacının ne kadar tazminat ödeyeceği daha önceden sözleşmede belirtilmektedir. Hasara katılım prensibi, tazminat prensibinin uzantısıdır. Hasara katılım prensibinde, sigortalının hasar sonucunda

diğer sigortacılarından ayrı ayrı tazminat olarak sebepsiz zenginleşmesi engellenmektedir. (Kırkbeşoğlu, 2014, 71)

Sigorta prensipleri kapsamında, sigorta faaliyetleri ekonomide ve iş hayatındaki çöküntüleri ve kayıpları önlerken, özellikle prensipleriyle de sigorta aracılığıyla sigortalıların haksız kazanç elde etmelerinin önüne geçilmektedir. Daha öncede belirttiğimiz gibi sigorta işlemleri haksız kazanç sağlayan, keyfi uygulamalara göre değişen, istikrarsız işlerler değil; tam tersine istatistik'i hesaplamalara dayanan, ekonomik faaliyetler ve iş hayatına istikrar ve düzen getiren, risk yönetim işlemleridir. Bu yönüyle sigorta işlemleri ve sigortacılık faaliyetleri ülke ekonomisi için vazgeçilmez bir kuruluş olarak gelişmesini sağlayan, bireyler ve tüzel kişilerin güven içinde yaşamalarını, ülkeler için fon yaratmada vazgeçilmez bir kurum olduğunu göstermektedir. (Uralcan, 2006, 48)

1.1.6. Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi

Araştırmanın bu bölümünde, sigortacılığın dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi incelenerek, günümüz sigorta sektörünün geçmişi ve bugününü anlamamız sağlanmaktadır.

1.1.6.1.Dünyada Sigortacılığın Gelişimi

Dünyada sigortacılığın gelişimine baktığımızda (M.Ö. 4500)yıllarında Mısır'lıların kendi aralarındaki dayanışmaları görülmektedir. (Çipil, 2013, 29) Babil'de (M.Ö. 2500) yıllarında kervancılar zararlarını karşılamak için aralarında para toplayarak sandık kurmuşlardır. Ortaya çıkan zararın bu sandıktan karşılanması sağlanmıştır. Yine (M.Ö. 2500) yıllarında, mısırlı taş ustalarının cenaze masraflarını karşılamak için aralarında para toplayarak fon oluşturmuşlar ve cenaze masraflarını bu fon aracılığıyla karşılamışlardır. Bu görüşü destekleyen Damartha ismiyle anılan sözleşme oluşturmaktadır. Bu sözleşme Hamburabi yasalarında (M.Ö. 1755) yıllarında nakliyeciler arasındaki zararların giderilmesi amacıyla güvence altına alınmaktadır. Bu belgeye göre kervan sahipleri, haydutların saldırması sonucunda ortaya çıkan zararların karşılanmasında kervan sahipleri zararları bölüşmektedir.

Atina'da (M.Ö. 640-558) yıllarında aynı meslek ve sanat sahiplerinin birleşerek kurdukları derneklere para ödedikleri, oluşabilecek maddi zararların, alet ve teçhizatın zarar görmesi sonucunda ortaya çıkan hasarların ve ölüm halinde manevi zararlar bu dernekten karşılanmıştır.

Sigortacılığın başlangıcında kurulan birlikler, kendi aralarında ödenekler toplamışlardır. Theophraste tarafından (M.Ö. 371-286) yıllar arasında kurulan birliğin üyeleri kendi aralarında aidat toplayarak zarara uğrayan kişilere yardımlar yapmıştır. Roma da (M.S. 200) yılında kurulan birlik daha etkili olduğu alan olan dini, askeri ve mesleki birlik özelliği taşısa da esas itibariyle ödenekler ölüm halinde en yakınlarıyla yer değiştirme işlemlerini kapsamaktadır. (Çipil, 2013, 30)

Sigortalının bir kaza sonucu bedeni ve maddi zarara uğraması ile ortaya çıkan zararları karşılamak veya gerçekleşen kaza nedeniyle ödenilmesi gereken tazminatın ödenmesi amacıyla yapılan sigorta o dönemlerde dernekler ve vakıflar aracılığıyla yerine getirilmektedir. İsimler farklı olsa da yapılan işlemler günümüz dönemi ile aynı şekilde gerçekleşmiş bu yardım kuruluşları ile mezarlıkların yapılması, ayinlerin düzenlenmesi, ortaya çıkan hasarların karşılanması bu vakıflar ile yerine getirilmiştir.

Kaza sigortalarının yanı sıra nakliyat sigortaları isim olarak farklı olsa da bu dönemlerde kullanılmıştır. Müşterek avarya bir gemide veya yükte meydana gelen hasarın ödenmesi durumunu kapsamakta, örneklerine de Finike, Hindistan ve Babil'de rastlanılmaktadır. (Çipil, 2013, 31)

14.yy'da genellikle ekonomik faaliyetlerin limanlarda ilerlemesi ile deniz ticareti artmış ve artan ticaretle korsan faaliyetleri hızla yayılmış, nakliyat gemilerine ve gemi çalışanlarına zararlar giderek artmıştır. Buna bağlı olarak İtalya'da deniz sigortalarının önemi artmıştır. Bu gereksinim ilk deniz sigortasının Venedik'te yapılmasını sağlamıştır. Günümüz anlaşmalarına verdiğimiz poliçe ismi İtalyanca Polizza kelimesinden gelmiştir. Dünyanın ilk sigorta ortaklığı Cenova şehrinde kurulmuştur. İlk sigorta poliçesi de 1347 yılında İtalya'nın Cenova limanından Majorka'ya hareket eden Santa Clara adlı geminin yükünü güvence altına almak için düzenlenmiştir. İlk önemli kanun 1435 tarihli Barcelona Ordonansı'dır. 1468

Venedik'te çıkarılan bir kanunla deniz sigortalarında sigortacı ile sigortalı arasında çıkan uyuşmazlığın giderilmesi için yetkili mahkemeler oluşturulmuştur. (Kubilay, 2003, 12)

Deniz sigortasından sonra kara sigortacılığının ortaya çıkış sebebi ise Avrupa'da derin etkiye sebep olan Londra'da ortaya çıkan büyük yangın sonucunda yaklaşık olarak 13.000 evle 100 kilisenin yanarak yok olmasıyla² Eylül 1666 tarihinde kara sigortacılığının önemi artmıştır. Kara sigortanın doğmasına sebep olan bu olay halk üzerinde derin etkiler oluşturmuş bu gibi sebeplerin tekrarlanmamasına karşı önlem alma düşüncesi doğmuştur. Bu düşünce kapsamında 1683 yılında yangın ofisi kurulmuştur. Kaza sigortaları ise, gerçek anlamda demiryollarının aktif halde kullanılması ile gelişmeye başlamıştır. Edward Lloyd adında bir kişinin Londra'da işlettiği kahvehane, denizcilik faaliyetlerinin gelişmesi ile deniz sigortaları ve deniz ticareti konusunda bilgi sahibi kişilerin bu faaliyette bulunmak isteyen kişiler arasında bilgi paylaşımı yapılan yer olmuştur. Edward Lloyd ölümünden sonra, buradaki kişiler Lloyd adında örgüt kurarak faaliyetlerine devam etmişlerdir. Lloyd dünya çapında tamamen kendine has ve benzeri olmayan sigorta kurumudur. Lloyd sadece sigorta faaliyetleri gerçekleştiren kurumun dışında, sigorta kapsamında güvence veren bir topluluk ve dünya gemicilik istihbaratı konusunda merkez olarak da görev yapmaktadır. Lloyd'un en belirgin özelliği Lloyd üyelerinin tüm mal varlığı ile sorumlu olmaları, hiçbir zaman sigortalı ile bağlantıya geçmemeleri ilişkilerini aracı kurum olarak adlandırılan broker veya firmalar ile sağlamaktadır. Lloyd ile çalışmak için Brokerler Lloyd'da kayıt yaptırarak sigortalının işlemlerini takip etmektedir.

Lloyd sigorta şirketinden sonra 1687-1688 yıllarında nakliyat branşından sonra 18.yy sonlarına doğru yangın faaliyetlerinde de sigorta şirketleri kurularak işlem yapmışlardır. Bu birçok sigorta şirketini bir araya getirerek sigortacılığın gelişmesi sağlanmıştır. (Genç, 2006, 34-35)

18 ve 19'cu yy hızlı sanayileşme ve buna bağlı olarak ortaya çıkan toplumsal yapılaşma ile risklerin gerek nitelikleri gerekse sayıları giderek artmıştır. Özellikle sanayileşme sürecinde ortaya çıkan iş kazalarının artması ve tazminat talepleri bir takım zorunlu sorumluluk sigortalarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Zorunlu

işveren sorumluluk sigortaları sanayinin gelişmesiyle 19'cu yy sonundan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bir diğer zorunlu sorumluluk sigortası olan trafik sigortası otomobilin keşfi sonucunda artan araba sayısı ve araba kazalarının artması ile ortaya çıkmıştır. İlk zorunlu trafik sigortası Danimarka'da uygulanmış daha sonra diğer ülkelere yayılmıştır. Ancak yaygınlaşması dünya genelinde 20. yy ikinci yarısında zorunlu trafik sigortası yapılmaya başlanmıştır. Örneğin zorunlu trafik sigortası İngiltere'de 1930, İtalya'da 1967, A.B.D'nin 1971 yılında sadece üç eyaletinde zorunlu trafik sigortası yapılmıştır. (Kaya, 2014, 73)

20. yy başlarında sigorta şirketleri, risklerin artması ve oluşan riskler sonucunda insanların farklı sigorta ihtiyaçlarının ortaya çıkmasından dolayı sigorta şirketleri hava, kara ve deniz'de oluşabilecek rizikolara karşı sigorta branşları geliştirmişlerdir. Günümüz sigorta sektörü insanların her türlü ihtiyacına cevap verir şekle gelmiştir. (Yaslıdağ, 2014, 17)

1.1.6.2. Türkiye'de Sigortacılığın Gelişimi

19.yy.'ın ikinci yarısından önce Türkiye'de sigortacılık faaliyetlerinden bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Sigortacılığın asıl gelişimi Cumhuriyetin ilanından sonra devlet ve özel sektöre verilen destekler ile milli sigorta şirketleri kurulmaya başlamıştır.

Avrupa'da 17. yy ve 19 yüz yılda yaşamış olduğu kazalar sonucunda sigortacılığın önemini anlayarak gelişmesine öncülük tanımıştır. Osmanlıda 19.yy önce bazı Anadolu köylerinde sigortacılık kapsamına girmeyen halkın gereksinimleri halinde yardım sağlamak ve zararlarını karşılamak için sendikalar kurulmuştur. Esnafın kendi aralarında birbirlerine yardım etmek amacıyla kurmuş oldukları sendikalar gerçek anlamda sigortacılık faaliyeti gerçekleştirmeyip, üyelerine güvenlik, yardımlaşma faaliyetleri sağlamışlardır. Sendikalar sosyal dayanışma düşüncesi ile oluşturulmuş esnafın ölüm, hastalık durumlarında zararlarını ve ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bu kuruluşlar sadece kendi bölgelerinde faaliyet göstermiş Anadolu'ya dağılarak gelişme gösterememişlerdir. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 61) Osmanlı döneminde uzun yıllar dini meselelerden dolayı sigortadan uzak durmuşlardır. 1839 tazminat fermanının yayınlanması ile sigorta faaliyetleri yapılmaya

başlanmıştır. Ülkemizde sigortacılık faaliyeti 1870 Pera yangınında 500'den fazla büyük yapı ve 3000 kadar ev ve iş yeri yanarak yok olmuştur. Bu yangından sonra ülkemizde sigortanın önemi artmış 1872 yılında İngiliz sigorta şirketi, 1878 yılında Fransa, Almanya, İtalya, İsveç gibi yabancı ülkelerin sigorta şirketleri faaliyet göstererek sektöre hakim olmuşlardır. (Kahya, 2010, 71-72)

Osmanlı devletinde ilk sigorta şirketi olan ve 1893 yılında kurulan Osmanlı Umum Sigorta şirketi kurularak sigorta faaliyetlerine başlamıştır. Osmanlı devletinde 1914 yılında yayınlanan Anonim sermayesi Eshama Münkasem ve yabancı sigorta şirketler yasasına dayanılarak kurulan bazı sigorta şirketleri birinci dünya savaşının olmasından dolayı faaliyetlerini durdurmuşlardır. (Malatyalı, 2008, 40)

Sektöre hakim olan yabancı sigorta şirketleri sosyal ve ekonomik şartlar nedeniyle hızla gelişmiş 1894 yılına gelindiğinde aktif olarak, deniz nakliyat sigortası alanında 40, yangın sigortasında 45 ve yaşam sigortalarında 35 sigorta şirketi İstanbul ve Anadolu'da var olan acenteleri ile faaliyet göstermektedir. (Malatyalı, 2008, 41)

Sigortacılığın düzene girebilmesi ve sigortalı ürünlerden doğan karışıklıkların düzeltilmesi için sigorta şirketleri birlikte hareket etmeye karar vermişlerdir. 12 Temmuz 1900 tarihinde sigortacılık açısından önem arz eden ilk tarife 1 yerli sigorta şirketi ve 43 yabancı sigorta şirketi bir araya gelerek yangın tarifelerini düzenlemişlerdir. Belirlenen tarife Türkiye'de ilk tarife olması özelliği taşımaktadır. Bu tarife ile yangın sigorta şirketlerinin sendika örgütü oluşturulması ve yangın sigorta şirketlerinin işleyişini sürekli denetlemek için kurum içinde denetim kurulunun oluşturulması sağlanarak denetim mekanizmasının etkin bir şekilde çalışmasıyla sigortalıların zarar görmesi engellenmiştir. (Malatyalı, 2008,41)

1906 yılında Ticareti Bahriye Yasasının üçüncü eki olarak yayınlanan 25 maddelik bir yasa ile kara sigortalarının hükümleri belirlenmiştir. 1908 ve 1914 yıllarında yapılan yasa değişiklikleri ile yabancı sigorta şirketleri denetim altına alınmaya başlanmıştır. 1914 yılında sigorta şirketleri teminat gösterme ve vergi ödeme zorunluluğu getirilmiştir. Sendikanın adında değişikliğe gidilerek Türkiye'de Çalışan Sigorta Şirketleri olmuştur. Bu yenilikler ile yabancı sigorta şirketleri denetim altına

girmelerinden dolayı, sektörde daha rahat edebilmek için Türk şirketleri ile ortaklık kurma yoluna gitmişlerdir. (Malatyalı, 2008, 41)

Cumhuriyetin ilanı ile sigortacılık alanında köklü adımlar atılmaya başlanmıştır. 1924 yılında Türkçenin kullanımının zorunlu hale getirilmesi ile sigorta poliçelerinin Fransızca ve İngilizce düzenlenmesine son verilmiştir. Aynı yıl sigortacılığın gelişmesi açısından sigortacılar kulübü kurulmuştur. 1925 yılında Türkiye İş Bankasının kurmuş olduğu Anadolu Sigorta şirketi hizmet vermeye başlamıştır. Sigorta ve sigortacılığın denetlenmesi için 1927 yılında Teftiş Murakabesi hakkındaki yasa onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile yerli ve yabancı sigorta şirketlerinin denetlenmesi sonucunda sigorta sektörü gelişmeye başlamıştır. Döviz çıkışının önlenmesi sağlanarak ülke ekonomisi kalkınmaya başlamış ve yeni yerli sigorta şirketleri kurulmaya başlamıştır. Atılan bu yeni adımlar sayesinde insanların sigorta sektörüne artan güveni sayesinde sigortacılık faaliyetleri hızlı bir ivme kazanarak büyüme göstermiştir.

Daha sonra 1929 yılında Milli Reasürans şirketi kurularak sigorta şirketlerinin toplamış oldukları primlerden bir kısmı Milli Reasürans' sa devredilme zorunluluğu getirilmiştir. Sigorta şirketleri tarafından bu uygulama tepki görse de sigorta işlemlerinin amacı dışında kullanılması, yerli ve yabancı sigorta şirketlerinin arasında doğan haksız rekabet ile halkın zarar görmesini engellemek, sigortalının zararının zamanında ödemelerinin sigortalı tarafından yapılmasını sağlamak gibi uygulamaların takip edilmesi sonucunda Türk sigorta sektörünün gelişmesi yönünde olumlu katkı sağladı ve sigortacılık faaliyetleri halkın güveniyle artarak hızla gelişmeye başlamıştır. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 63)

1950 yılında demokrasi ve sanayileşmenin gelişmesi ile sigorta sektörü etkilenmiş özellikle 1960 yıllarında yaşam sigortalarında patlama meydana gelmiştir. Bunu sebebi 1953 yılından itibaren zorunlu trafik sigortası bilinci insanlara yerleşmesi ve 1959 yılında Sigorta Murakabe yasasının getirilmesi olmuştur. (Orhaner, 2013, 158)

Türkiye 1960 yıllarında yurt dışından iş almaya başlamış ve 1963 yılında Türk Reasürans Pool'ü kurulmuş 1967 yılında İran, Pakistan ve Türkiye arasında ekonomik iş birliği organizasyonu Reasürans Pool'ünün kurulmasına yardım ederek

yöneticilik faaliyetlerini Türkiye gerçekleştirmiştir. Örneğin 1965 yılında “Sigorta Tetkik Kurulu ve Tarife Komiteleri Yönetmeliği” 1968 “Sigorta Ekspertleri Yönetmeliği” 1973 yılında “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıtlar Bürosu Yönetmeliği” çıkarılmıştır. (Orhaner, 2013, 158)

1980 yıllarında sigortacılık faaliyetleri devletin sektör üzerindeki orantılı denetimi azaltılarak liberalleşme eğilimleri ile sektör düzenlemelere gidilmiştir. 1990 yılında zorunlu sigortalar hariç olmak üzere kaza sigortaları, mühendislik sigortaları ve zirai sigortalarda daha sonra da yangın ve nakliyat sigortalarında serbest tarifeler uygulamaya konulmuştur. 1994 yılında Sigortacılık genel müdürlüğü hazine müsteşarlığı teşkilat kanunu ve 4059 sayılı yasa ile ülkemizde kurularak faaliyete başlamıştır. (Orhaner, 2013, 159)

1999 Marmara depreminin ortaya çıkardığı hasardan dolayı 2000 yılında zorunlu sigorta olan Doğal Afet Sigorta Kurumu (DASK) kurulmuştur. 2001 yılında ülke tasarruflarını artırmak için Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) kurulmuştur. 2003 yılında Trafik Bilgi Merkezi (TRAMER), 2005 yılında Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) kurulmuştur. 2007 yılında yayınlanan 5684 sayılı sigortacılık yasası ile sigortacılık sektörünün yasal boşlukları giderilmiştir. (Orhaner, 2013, 161)

“Türkiye sigorta birliği verilerine göre, Ülkemizde Ağustos 2014 itibariyle 70 sigorta şirketi bulunmaktadır. Dağılımına bakacak olursak 68’i sigorta şirketi ve 2 Reasürans şirketi bulunmaktadır. Bu sigorta şirketlerinden 61 sigorta şirketi faaliyet gösterirken 7 sigorta şirketi faaliyet göstermemektedir. 2 Reasürans şirketinden ise 1 tanesi faaliyet gösterirken 1 tanesi faaliyette bulunmamaktadır.

Faaliyet alanları açısından baktığımızda 4’ünün hayat, 18’inin hayat/emeklilik, 39’unun ise hayat dışı branşlarda faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır.” Sigorta şirketleri, ülkedeki tüm sigorta ihtiyaçlarını karşılayarak, ortaya çıkacak farklı riskler içinde yeni sigorta türleri oluşturularak bireylerin ve tüzel kişilerin kullanımına sunmaktadır. Sigorta sektörü ülkemize önemli büyüklükte fon yaratarak ülkenin, tüzel kişilerin, ve kendilerinin fon ihtiyacını karşılayarak sigorta sektörünün giderek büyümesine olanak tanımaktadır. (Çeker, 2013, 11)

1.2. Sigorta Türleri

Sigorta türlerini dünya genelinde kabul görmüş genel sınıflandırma kapsamında sosyal sigorta, özel sigorta olarak iki grupta incelenmektedir. Sosyal sigortalar toplumun karşılaştığı bir takım sıkıntılar ve riskler karşısında devlet tarafından güvence sağlanarak bireylerin güven içinde yaşamalarını sağlayan sigorta uygulamalarıdır. Ülkemizde devlet tarafından desteklenen sosyal sigortalar çalışan gruplara göre değişerek (S.S.K, BAĞKUR, EMEKLİ SANDIĞI, vb) bireylere hizmet sağlayan ve geleceklerini güvence altına alan sosyal sigorta uygulamalarıdır. Özel sigortalar ise gerçek yada tüzel kişilerin sahip oldukları riskleri güvence altına almak için özel sigorta şirketleri yada kamu sigorta şirketleriyle aralarında hukuksal bir poliçe kapsamında belirli bir meblağ ödeyerek risklerini bu sigorta şirketlerine devrettikleri özel sigorta ürünlerini ifade etmektedir. Özel sigorta türleri dünya genelinde can sigortaları, mal sigortaları, sorumluluk sigortaları olarak üç gruba ayrılmaktadır. (Çipil, 2013, 100-101)

1.2.1. Mal Sigortaları

Mal sigortaları işletmelerin bilançosunun aktifinde bulunan makine, bina stok gibi somut değerler ile işletmenin üçüncü şahıslardan alacaklarını ifade eden somut olmayan haklar üzerinde yol açacağı hasarlardan kaynaklanan maddi kayıpları güvence altına almaktadır. Mal sigortalarında genel amaç bireylerin ya da tüzel kişilerin riskler karşısında uğrayacağı gerçek ekonomik kayıpların telafi edilmesidir. Bu nedenle yapılan poliçe üzerinde yer alan tutar ile zarara uğrayan malın tutarı aynı olması gerekmektedir. Hasar sonrası ödenecek tazminat bu sayede piyasadaki malın değerinden daha fazla tutar ödenmemiş olmaktadır. Sigorta sistemi bu sayede kişilerin sebepsiz zenginleşmesinin önüne geçmiş olmaktadır. Mal sigortaları kapsamında kişilerin ya da tüzel kişilerin birden çok menfaatleri olmasından dolayı sigorta ürünleri “paket poliçe” ya da ayrı ayrı sigorta ürünleri olarak sunulabilmektedir. (Kırkbeşoğlu, 2014, 52) Mal sigortaları genel sınıflandırma kapsamında beş grupta incelenmektedir. (Yashıdağ, 2014, 115-116)

-Nakliyat Sigortaları

-Kaza Sigortaları

-Tarım Sigortaları

-Mühendislik Sigortaları

-Yangın Sigortaları

1.2.2.Can Sigortaları

Can sigortalarında sigortanın konusu, sigortalının kendisi olmaktadır. İnsan hayatıyla ilgili riskleri güvence altına alan kişi sigortalarına hayat sigortalarını, hastalık ve iş kazaları sigortalarını örnek verilebilmektedir. Can sigortalarında, mal sigortalarında olduğu gibi poliçe değeri ile hasar değeri birbirine eşit olmak zorunda iken can sigortalarında poliçe değeri ile hasar değeri birbirinden farklı olabilmektedir. Çünkü herkes kendi hayatına ne kadar değer biçerse o kadar sigorta bedeli öder ve hasar sonrası da o kadar meblağ almaktadır. Can sigortalarında sözleşmenin yapılması sigortalı için maddi veya manevi menfaat ilişkisi aranmaktadır. Mal sigortalarında birey ya da tüzel kişilere hasar sonrası tazminat ödenirken, can sigortasında ise bireylere hasar sonrasında tazminat yerine, sigorta meblağı ödenmektedir. Bu nedenle can sigortalarına bir diğer isim olan meblağ sigortası da denilmektedir. Mal sigortalarında kaza sonrası üçüncü şahısların sigortalıya vermiş olduğu zararı, sigortacı tazminatı sigortalıya ödedikten sonra halefiyet prensibi kapsamında sigortalının yerine geçerek üçüncü şahıslardan zararı tazmin ederken, can sigortalarında riskin gerçekleşmesine neden olan aleyhine halefiyet prensibini kullanarak dava açamaz. (Orhaner, 2013, 82-83) Can sigortaları genel sınıflandırma kapsamında üç grupta incelenmektedir. (Yaslıdağ, 2014, 131)

-Hayat Sigortaları

-Sağlık Sigortaları

-Ferdî Kaza Sigortaları

1.2.3.Sorumluluk Sigortaları

Sigorta yaptıranın sorumluluğu kapsamın da yapılan eylem veya kazalardan dolayı ortaya çıkan zararlarda üçüncü şahısların mallarına veya kendilerine gelen zararları karşılayan ve sigortalının üçüncü şahıslara karşı zor durumda kalmasını önleyen sigortadır. (Kırkbeşoğlu, 2014, 54) Sigorta ettirenin faaliyetlerinden dolayı üçüncü şahısların zararlarının giderilmesini amaçlamaktadır. Özellikle işletmeler için bireylerin güvenliği ve işletmelerin çevresindeki kişilere karşı birçok sorumluluğunu

ortaya çıkarmaktadır. Bu sorumluluk kapsamında işletmeler fabrikasında çalışan bireylerin zarar görmesi ve bireylerin çevresine verebilecekleri zararlara karşı sorumluluk sigortası yaptırmaktadırlar. Sorumluluk sigortası öncelikle üçüncü kişilerin uğrayacağı zararların sigorta şirketi tarafından karşılanması istenmektedir. Sorumluluk sigortaları incelendiğinde ülkeler için vazgeçilmez sigorta ürünü olduğu ve sigortacılık sektörünün hızla gelişmesine de öncülük etmektedir. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009,139) Sorumluluk sigortaları genel sınıflandırma kapsamında on iki grupta incelenmektedir. (Yaslıdağ, 2014, 125-126)

- Karayolları Motorlu Araçlar Mali Sorumluluk Sigortası
- Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası
- Özel Güvenlik Mali Sorumluluk Sigortası
- Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- Zorunlu Sertifika Mali Sorumluluk Sigortası
- Yapı Denetim Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortası
- İşletme ve Ürün Sorumluluk Sigortası
- İşveren sorumluluk sigortası
- Mesleki Sorumluluk Sigortası
- Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Sorumluluk Sigortası
- Hukuksal Koruma Sigortası
-

1.2.4.Türkiye’de Sigorta Branşları

Ülkemizde sigorta branşları iki grupta sınıflandırma yapılmış, sigorta kanunu ve Hazine Müsteşarlığı bu şekilde ele almıştır.

HAYAT SİGORTASI	HAYAT DIŞI SİGORTALAR
-----------------	-----------------------

- Yangın Sigortaları
- Tarım Sigortaları
- Nakliyat Sigortaları
- Sağlık Sigortaları
- Kaza Sigortaları

-Mühendislik Sigortaları

1.2.4.1.Hayat Sigortası

Hayat sigortası esasen iki farklı amaca hizmet etmektedir. Hayat sigortalarının hizmet ettiği birinci amaç bir rizikonun güvence altına alınması, ikinci amaç ise sermaye yatırımı yani tasarruftur. (Şenocak, 2009, 3) Bu kapsamda hayat sigortası insanların ortaya çıkacak hasarları önlemektedir. Ölümler, hastalık, sakatlık, maluliyet, yaşlılık vb olaylar karşısında insanların maddi imkanlarının yetersiz kalması ve zor durumda kalmalarından dolayı bireylerin geride bırakacakları kişilerin mağdur olmaması için sigorta süresi sonunda sigortalının yakınlarına veya kendisine ödemiş olduğu prim karşılığında tazminat veya gelir sağlama unsuru taşıyan sigorta türüdür. (Durmuş, 2011, 35)

Sigorta ettiren, hayat sigortası yaptırarak ortaya çıkacak belirsizliklerin yol açacağı mali rizikoyu sigortacıya aktarır. Hayat sigortasının amacı hayat sigortası yaptıran kişinin yaşlanmasına karşı tedbir almak ve bu kişinin ölümü halinde ise geride kalan yakınlarının geçimini ve ekonomik olarak hayatlarını devam ettirmelerini sağlamaktır. Hayat sigortalarında rizikoyu teşkil eden olay kişinin hayattan ayrılması veya sözleşme kapsamında hayatta olmasıdır. Riziko sigortacının ödeme yükümlülüğünü ortaya çıkarmaktadır. Hayat sigortalarında riziko hayatı sigorta edilen kişinin (riziko şahsının) sigorta süresi içinde hayatını kaybetmesi (ölüm şartlı sigorta) veya belirli bir tarihte hayatta yaşıyor olması (yaşama şartlı sigorta) veyahut yukarıdaki her iki olayı da kapsayan "karma" sigortalarda kararlaştırılan tarihe kadar ki süre içinde ölmesi veya en geç bu tarihte hayatta bulunması halinde gerçekleşmektedir. (Ünan, 1998, 1)

Hayat sigortası kullanım alanlarına göre kendi içerisinde; tasarrufa bağlı, ölüme bağlı, grup hayat sigortaları olarak üçe ayrılmaktadır.

Tasarrufa bağlı hayat sigortaları, kişilerin yaşlılıklarını güvence altına alan yaşlılık halinde ortaya çıkan sağlık, bakım ve tedavi giderlerini karşılamak için yapılan sigorta türüdür. Gelir ve sermaye sigortası olarak tasarrufa bağlı hayat sigortası iki gruba ayrılmaktadır. Gelir sigortası, sigorta yaptıranın ölümüne kadar hayatında

ortaya çıkacak sıkıntıların giderilmesinde ve rahat bir yaşam sürmesini sağlayan ve gelir güvencesi sağlayan sigortadır. Gelir sigortası kapsamında yapılan sigorta türü olan özel emeklilik sigortaları bireylere güvence sağlamaktadır. Sermaye sigortasında sigortalı önceden kararlaştırdığı tarihte hayatta kalması koşuluyla ödemiş olduğu prim ile yapılan sözleşme kapsamında, sözleşme sonunda kazandığı tazminatı sigortacı, sözleşmede belirlenen tutarı sigortalıya tamamını tek seferde ödemektedir. Böylece sigortalı kendini bir taraftan ölüm ve yaşlanma rizikolarına karşı sigorta ettirirken belirli bir süre sonunda toplu olarak eline para geçmesini sağlamaktadır. (A.Güvel, E.Güvel, 2012, 192)

Yapılan sözleşme kapsamında ölüme bağlı hayat sigortası, sigortalının yasal aile mirasçılarının hayatlarını devam ettirebilmeleri için sigortalının ölümü halinde sigortacı, mirasçılara tazminat ödeyerek bireylerin yaşamlarını devam etmesini sağlayan sigortadır. Ölüme bağlı hayat sigortası süresiz, süreli ölüme bağlı, karma hayat sigortası olarak üçe ayrılmaktadır. Süresiz ölüme bağlı hayat sigortası, sigortalı ne zaman ölürse ölsün sözleşmede kabul edilen meblağ sigortalının yasal mirasçılara sigortacı tarafından ödenmek zorundadır. Süreli ölüme bağlı hayat sigortaları, sigortalı sözleşme kapsamında belirtilen süre içinde ölürse tazminat ödenmektedir. Belirlenen süre içinde sigortalı ölmezse sigortacının yükümlülüğü sona ermekte, ödenen primler sigortacıya kalmaktadır. Süre genellikle 10 yıllık olarak yapılmaktadır. Karma hayat sigortası, sigortalı ile sigortacı arasında yapılan sözleşme ile sigortalı sözleşme içinde ölmesi halinde yasal aile fertlerine, sözleşme süresi sonunda hayatta kalması durumunda ise sigortalıya tazminat ödenmektedir. (Orhaner, 2013, 342-343)

Grup hayat sigortaları, bir poliçe altında belirli bir grubun tüm üyelerini ya da çoğunluğun sigorta kapsamına alınmasıdır. Grup hayat sigortaları işverenler ve işçiler için çok önem arz etmektedir. (Akay, 2001, 33) Bu tür yapılan sigorta sözleşmeleri çalışan personele güven ve motivasyon sağlamaktadır. İşverenler içinde sigorta şirketi ile pazarlık yapma şansı doğurmakta, vergi teşvikleriyle de maliyetler azaltılmakta, sigorta şirketleri açısından da grup sigortası sayesinde birçok kişiyi sigorta yaparak gelirini arttırmakta, risklerini azaltmaktadır. (Özpolat, 2004, 26-27)Grup hayat sigortalarında maliyetler ferdi hayat sigortalarına göre daha düşüktür.

Bunun sebebi grup sigortalarında birçok kişiyi kapsarken, ferdi sigortalarda tek kişiyi kapsamaktadır. (Akay, 2001, 33)

1.2.4.2.Hayat Dışı Sigortalar

Sigorta sektörünün büyük bir kısmını oluşturan hayat dışı sigorta branşları yangın, kaza, nakliyat, mühendislik, tarım, sağlık sigortaları olarak ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde sigorta sektörü bu branşlar ile ortaya çıkmış ve sektör üzerindeki önemini korumaktadır. Özellikle kaza sigortaları ülkemizde sigorta prim üretiminin %65 kapsamaktadır. Ülkemizde hayat dışı branşlar ön plana çıkarken gelişmiş ülkelerde daha çok hayat branşları ön plana çıkmaktadır. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2010, 6)

1.2.4.2.1.Yangın Sigortaları

Yangı sigortası bireylerin ve tüzel kişilerin özel ve ticari amaçla kullandıkları her türden bina ve muhteviyatı, kendiliğinden ortaya çıkarak zarar doğuran nedenler olan yangın, yıldırım, infilak ile bunlardan kaynaklanan buhar, hararet, duman gibi tehlikelerin gerçekleşmesi sonucunda fiziki hasarların meydana gelmesi ile sigortalının zarar görmesi sonucunda zarar doğuran etmenlerin sigorta poliçesi ile teminat altına alan sigorta türüdür. Yangının ortaya çıkması sonucu söndürmek amacıyla kullanılan su veya başka kimyevi maddelerin vermiş olduğu zararlarda bu sigorta kapsamına girmektedir. (Taşpunar, 2010, 24) Yangının kendine özgü olarak yerin dışına çıkarak zarar vermesi yani dost olmayan ateş sigorta konusu olmasına neden olmaktadır. Şömine ve benzeri ocaklarda kullanılan ateş dost ateş sayılmaktadır. Yangın sigortalarına ek olarak düzenlenen çok sayıda risk söz konusudur. Türk sigorta sektöründe bunlar; (Uralcan, 2006, 70-71-72)

Yangın ve Yıldırım Düşmesi

-Kavrulma	-Deprem
-İnfilak	-Fırtına
-Sabotaj	-Kar ağırlığı
-Grev, Lokavt, Halk Hareketleri	-Araç Çarpması, Uçak Düşmesi
-Terör	-Duman, İs
-Yer kayması	-Çeşitli Mali Mesuliyetler

1.2.4.2.2.Kaza Sigortaları

Kaza sigortaları tarihsel gelişim açısından sigorta türleri içinde yeni ortaya çıkan sigorta türüdür. Kaza sigortalarının, başlangıç ve gelişmeye başlaması 19'uncu yüzyılın başlarında gelişmeye başlayan endüstri ve teknolojinin gelişmesiyle oluşan kazaların doğurmuş olduğu riskleri karşılamak için ortaya çıkmıştır. Kaza sigortaları sigortalının her türden malını, canını ve üçüncü şahıslara karşı sorumluluklarını, birden çok sayıdaki ve değişik risklerin gerçekleşme olasılığına karşı bireyleri ve mallarını güvence altına alan sigorta türüdür. Özellikle günümüz makineleşmesinin hızlanmasıyla işçiler için çok sayıda kazaların ortaya çıkması ve bilahare kendinden hareketli araçların yolları doldurması günümüz kazaların kaynağını oluşturmaktadır. Kazalar ile fertlerin birçok risk altında olmasından dolayı ferdi kaza sigortaları ve sorumluluk sigortaları da kaza sigortaları ile birlikte yapılması zorunlu kılınmıştır. (Kaya, 2014, 291)

Ferdi kaza sigortaları ise, sigortalının kaza nedeniyle ölmesi, daimi veya geçici olarak sakat kalması riskleriyle ilgilidir. Sigortalının kaza sonucu yaralanması, vefat etmesi veya maluliyet risklerine karşı sigortalıyı bir yıl süreyle güvence altına alarak koruyan sigorta dalıdır. Ferdi kaza sigortası kapsamında sigortalının seçmiş olduğu limitler dahilinde ortaya çıkan kaza ile oluşacak bireyin tedavi masrafını ve kaza sonucu çalışmadığı günlerin de maddi olarak karşılanarak bireyin zararı giderilmektedir. (Tekşen, Atay, 2013, 27)

Kaza sigortaları içinde günümüzde en çok kullanılan zorunlu trafik sigortası ve kasko sigortasıdır. Oto dışı sigortalarda ise, hırsızlık ve cam kırılması sigortaları oldukça yaygın kullanılmaktadır. Sorumluluk sigortaları ise sigortalının üçüncü kişilere karşı verilebilecek zararları güvence altına almaktadır. (Uralcan, 2006, 74) Sorumluluk sigortaları ülkemizde uygulanan çeşitleri şöyle sıralanabilir.

-Karayolu motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası, sigortalının motorlu kara taşıtı ile üçüncü kişilere vereceği zararları karşılamada güvence sağlayan sigortadır. Trafik sigortası sadece zarar verdiği kişinin zararlarını karşılamaktadır. Kendi bedenine veya malına verdiği zararları karşılamamaktadır. (Kaya, 2014, 307)

-Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası, yapılan sigorta kapsamında şehirlerarası veya ülkelerarası yolcu taşımacılığı yapan firmaların taşıdığı yolcuları, aracı kullanan sürücülerini, yol boyunca sürücülerin yardımcılığını yapan yardımcılarını yolculuğun başından sonuna kadar her türlü kazalara karşı güvence sağlamaktadır. (Özpolat, 2014, 256)

-Tehlikeli maddeler zorunlu sorumluluk sigortası, her türden parlayıcı madde ve patlayıcı maddeler üreten, bu malzemeleri depolayan, ve başka yerlere nakleden, ve satanları mesleki faaliyet sonucu üçüncü kişilere karşı vermiş olduğu zararları güvence altına almaktadır.(Akhisar, Acınan, 2014, 170)

-Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası, gaz ürünleriyle ilgilenen firmaların tüplerinin kendi markaları altında doldurdukları veya başka firmalara doldurttukları ve kendi vermiş oldukları yetkili bayileriyle doğrudan satışını yaptıkları yerlerde dolu tüplerin infilak etmesi, gaz kaçırmaları sonucu ortaya çıkan zararları karşılamaktadır.(Yaslıdağ, 2014, 127)

-Yapı denetim kuruluşları zorunlu mali sorumluluk sigortası, bu sigorta kapsamında yapı denetimi yapan kuruluşların denetim yaptıkları inşa edilen yapı ve yapı gruplarının kanun kapsamında sanat ve fen kuraları dışında yapılması nedeniyle yapının taşıyıcı sistemi olan kolonlarda meydana gelen hasar sonucunda üçüncü kişilerin zarar görmesini kapsamaktadır. (Yaslıdağ, 2014, 127-128)

-Zorunlu deprem sigortası, deprem sonucunda ortaya çıkan yangın, infilak ve yer kayması dahil bir çok olayın meydana gelmesi sonucunda sigortalı binalarda ve temellerinde zarar ortaya çıkması sonucunu doğrudan nedenleri karşılayarak güvence altına almaktadır. Bu kapsamda ülkemizde deprem riskinin yüksek olmasından dolayı 27 Eylül 2000 tarihinde binaların güvence altına alınması ve bireylerin depremlerde maddi olarak zararlarının karşılanması için zorunlu deprem sigortası kanunu çıkarılmış ve (DASK) doğal afet sigorta kurumu kurulmuştur. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 88-89)

-Zorunlu karayolu taşımacılık mali sorumluluk sigortası, bu sigorta kapsamında sigortacı tarafından yapılan poliçede belirtilen motorlu taşıtla bir yerden başka bir yere seyahat eden yolcuların, mola vermek için yapılan duraklamalar dahil yolcuların gidecekleri yere kadar başlarına gelebilecek tüm kazaları karşılamak zorundadır. Bunların dışında da zorunlu sorumluluk sigortaları ve isteğe bağlı sorumluluk sigorta uygulamaları da mevcuttur. (Özpolat, 2014, 261)

1.2.4.2.3. Nakliyat Sigortaları

Nakliyat sigortası, sigortalının mallarının ve yüklerinin taşınması için kullanılacak herhangi bir vasıta aracı ile malın alındığı yerden gideceği yere kadar taşınması sırasında yapılan sözleşme kapsamında yükü taşıyan vasıtayı ve taşınan yükü güvence altına alan sigorta branşıdır. Gelişen teknoloji ve bireylerin artan ihtiyaçları doğrultusunda gelişen ithalat ve ihracat ile nakliye işlemleri giderek artmakta, buna bağlı olarak taşınan malın denizlerde korsanlar, hava olayları ve kazalar sonucu zarar görmesi sebebiyle nakliyat sigortaları giderek artmıştır. Kara yolu, hava yolu ve demir yolu ile taşınan mallar ise artan kazalar, hırsızlık olayları, hava olayları sebebiyle nakliyat sigortasının önemi artmıştır.

Nakliyat sigortaları genel olarak dört grupta incelenmektedir; (Çoban, 2009, 13-14)

-Emtia, Kıymet Sigortaları

-Tekne ve Tekne Yapım Sigortaları

-Navlun Sigortaları

-Sorumluluk Sigortaları (CMR)

-

Emtia sigortaları, herhangi bir emtianın taşınması sırasında, karşılaşılabilecek olumsuz riskler karşısında, malın bir yerden diğer bir yere taşınması sırasında yaptırılan sigorta türüdür. Emtia sigortasında yükü taşıyacak vasıta kara yolu, hava yolu, deniz ve demir yolu vasıtası olabilmektedir. Emtia nakliyat sigortası, sigortalı malın sahibi, satıcı veya o malda menfaati olan herhangi bir kişi tarafından sefer esasına ya da müddet esasına göre sigorta yapılmaktadır. (Özpolat, 2014, 302)

Kıymet sigortaları, bir yerden diğer bir yere gerçek ve tüzel kişilere ait taşınması gereken değerli evrak ve maden özelliği taşıyan nakit para, külçe altın, gümüş gibi ve hisse senedi, bono, çek, piyango bileti gibi kıymetli evrak özelliği taşıyan malların

taşınması sırasında üçüncü şahısların eylemleri nedeniyle gelişen gasp, soygun, çalınması, kaybolma, hırsızlık, yangın gibi olaylar sonucunda kıymetli evrakların ve madenlerin güvence altına alınması ve teminat sağlaması için yapılan sigorta türüdür. Kıymet sigortası malın nakliyat idarelerine teslim edildiği andan başlamakta ve malın sahibi tarafından teslim alındığında sona ermektedir. (Özpolat, 2014, 303)

Tekne sigortaları, gemiyi denizcilik rizikolarına karşı güvence altına alan sigorta türüdür. Tekne poliçesi genel şartları 3. maddesinde sigorta teminatının kapsamı “Bu sigorta, hasarın ortaya çıkması sonucunda gemi ve diğer deniz ve göl araçlarının uğrayacağı zararları yahut bunlarla ilişkili olan diğer menfaatlerin uğrayacağı kayıp ve hasarları ayrıca bunların yanında üçüncü kişilerin verebileceği zararları teminata dahil edilmişse sorumluluk tazminatı yahut bunlarla ilgili masrafları kapsar. Kayıp veya hasar ve sorumluluk tazminatı ile bunlara ilişkin yapılan masrafların kapsam ve içeriği ve istisna edilen hasarlar düzenlenen ek poliçede gösterilmektedir.” (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 105-106)

Tekne yapım sigortaları, gemilerin yapılması esnasında ortaya çıkabilecek her türlü hasarları güvence altına almaktadır. Özetle teknenin yapımının başlanmasından yapımı sırasında, denize indirilme sırasında ve deneme seferleri sırasında meydana gelebilecek hasarları teminat altına almaktadır. (Akhisar, Acınan, 2014, 80)

Navlun sigortaları, bir geminin kiralanması karşılığı veya malın taşınması için ödenen ücrettir. Navlun sigortası sefer başına olabileceği gibi belirli süre içinde yapılabilmektedir. Geminin hasar görmesi sonucu yolculuğun tamamlanması için malın başka bir gemiye devredilmesi ile ortaya çıkacak masrafları da navlun sigortası karşılamaktadır. (Akhisar, Acınan, 2014, 80)

Sorumluluk sigortaları (CMR), uluslararası yük taşıyanların, taşıma sırasında ortaya çıkacak risklerden dolayı oluşabilecek ziya ve hasarlara ilişkin sorumlulukları ve bu sorumlulukların sınırlarını belirlemede kullanılan sigorta türüdür. Bu anlaşma ticari malların, belirli ücret karşılığında ve sadece kara yolu ile belirli sınıfa ait araçlar ile taşınmaları ve taşıma ile ilgili uluslararası statüde olması şartlarında uygulanmaktadır. (Uralcan, 2006, 80)

1.2.4.2.4.Mühendislik Sigortaları

Sigortalı kıymetlerde meydana gelebilecek her türden ani ve beklenmedik hasarları, kayıpları teminat altına alarak güvence sağlayan sigorta türüdür. Mühendislik sigortaları kendi içersinde dört gruba ayrılmaktadır. (Tekşen, Atay, 2013, 27)

- İnşaat Sigortaları, İnşaat Bütün Riskler (C.A.R),
- Montaj Sigortaları, Montaj Bütün Riskler (E.A.R),
- Makine Kırılması Sigortası,
- Elektronik Cihaz Sigortaları

İnşaat sigortaları, inşaat bütün riskler (C.A.R), inşaat işleri ile ilgili malzemenin inşaat sahasına indirilmesinden itibaren inşaat malzemesinin sahada beklemesi ve inşaat faaliyetleri sırasında zarar görmesi ve genel şartların 3. maddesi ile poliçe üzerinde belirtilen istisnalar dışında, önceden kestirilmeyen ya da beklenmeyen olayların ortaya çıkması sonucu oluşan hasarların karşılanması esasına göre yapılan sigorta türüdür. İnşaat konusu malzeme ve işlerin değeri, ayrıca teminat verilmiş ise inşaatın yapılması sırasında kullanılan makine ve teçhizat ve çalışan kişilerin kalması için kullanılan geçici inşaat barakaları inşaatın dışında yapılan yardımcı yapıların cari piyasa değerleri sigorta bedelini oluşturmaktadır. Kısaca inşaat süresi sonunda inşaatın ulaşacağı toplam değeri ifade etmektedir. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2010, 23-24)

Montaj sigortaları, montaj bütün riskler (E.A.R), montaj sigortaları ile makinelerin, işletmeye alınma ve deneme süresince makinelerin uğrayacağı hasarlar teminat altına alınmaktadır. Montaj sigortaları bir tesisin bütün olarak kurulması veya bir makinenin montajı sırasında beklenmedik ani olayların ortaya çıkması sonucunda oluşan hasarları kapsamaktadır. Örneğin yurt dışından getirilecek dokuma fabrikasının başından sonuna kadar tamamen işleyecek şekilde, faaliyette geçmesine kadar yapılacak işlemlerde ortaya çıkacak tüm hasarları kapsamaktadır. Buna karşılık montaj tamamlandıktan sonra ortaya çıkacak hasarlar sigorta teminatı dışındadır. (Çeker, 2014, 228-229)

Makine kırılması sigortası, makine kırılması sigortası başlangıçta özellikle üretimde kullanılmaya başlanan buhar makineleri için düşünülmüş ve uygulamaya konulmuştur. Özellikle buhar makinelerinin kazanlarında meydana gelen hasarların yarattığı finansman ihtiyaçlarının yüksek olması ve işletmeler için ağır yük

olmasından dolayı makine kırılması sigortası ortaya çıkmıştır. Makine kırılması sigortası eskiyen bir makine yerine yeni bir makine veren sigorta uygulamaları değildir. Makine kırılması sigortası ani ve beklenmeyen bir şekilde makinede ortaya çıkan hasarları kapsayan sigorta teminatıdır. Makine kırılması sigortası herhangi bir sigorta türüyle sigortalanan risklere (yangın, hırsızlık, yıldırım, gibi) teminat kapsamında değildir. (Menkü, 2006, 11)

Elektronik cihaz sigortası, mühendislik sigortalarının en genç ve en geniş sigorta teminatı veren elektronik cihaz sigortası dünyada 1980'li yıllarda dünyada gelişen teknoloji ve elektronik ürünlerin artmasına paralel olarak ortaya çıkmıştır. Elektronik cihaz sigortası evimizde kullandığımız ürünlerden sanayide kullanılan tüm elektronik ürünlerin sigortalananması için kullanılmaktadır. Uydu haberleşme, telekomünikasyon sistemleri, tıbbi sahalarda kullanılan elektronik ürünler, hızla gelişmeye başlamıştır. İşte bu gelişmeye cevap verebilmek için elektronik cihaz sigortası en geniş teminatıyla sigorta dünyasında yerini almış ve giderek yayılmaktadır. (Menkü, 2006, 39-40)

1.2.4.2.5. Tarım Sigortaları

Mesken ve işyerlerin yanı sıra güvence altına alınması gereken bir diğer alan tarım alanıdır. Tarım sigortaları çiftçilik ve hayvancılık alanında ortaya çıkabilecek tüm riskleri güvence altına almaktadır. Tarım alanında beklenmeyen ve ani olayların gerçekleşmesi sonucunda çiftçinin bir yıllık emeğinin bir anda yok olmasına ve sermayesinin tükenmesi sonucunda ülke ekonomisinde ve tarım ürünlerinin pahalılaşmasında, ithalatın artmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle çiftçinin yağmur, kar, dolu, yangın ve hayvan hastalıklarına karşı tarım sigortası yapılmasında yarar vardır. Bu sebepten dolayı 2005 yılında çiftçilerin zararlarını karşılanması için 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kabul edilmiş ve sigorta poliçelerinin bedelini ortak olarak belirlemek ve farklı tarifelerin önüne geçmek için sigorta şirketlerini bir araya toplamak için Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) oluşturulmuştur. Çiftçiler için yapılan tarım sigortaları kendi içersinde altı bölümde incelenmektedir. (Çeker, 2014, 204-205)

-Bitkisel Ürün Sigortası

-Sera Sigortası

- Hayvan Hayat Sigortası
- Kümes Hayvanları Hayvan Hayat Sigortası
- Su Ürünleri Sigortası
- Arıcılık (Arı Kovan) Sigortası

-

Bitkisel ürün sigortası, ciğçilerin bitkisel ürünleri için zarar doğuran dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem ve heyelan risklerinin gerçekleşmesi sonucunda bitkilerde miktar kaybının oluşması; sadece meyvelerde isteğe bağlı belirtilen bu riskler dışında ilave olarak ortaya çıkan don riskinin neden olduğu miktar kaybı ve sebze, meyve, ve kesme çiçeklerde dolunun oluşması sonucunda kalite kaybının yaşanması durumları sigorta kapsamındadır. (Özpolat, 2014, 206)

Sera sigortası, sera yapımında kullanılan malzemelerin, teknik donanım ve serada yetiştirilen bitkisel ürünlerin uğrayacağı risklere karşı yapılan inceleme ve değerlendirme sonucuna göre ortaya çıkacak doğa olayları dolu, deprem, fırtına, hortum, yangın, heyelan, sel, su baskını, kar ve dolu ağırlıkları üçüncü şahısların verebileceği taşıt çarpması terör olayları vb. olayların oluşması riskine karşı teminat kapsamına alınmaktadır. Poliçenin düzenlenmesi için çiftçinin TARSİM örtü altı kayıt sistemine ve ciğçinin o yıla ait sera ve içindeki yetiştirdiği ürünlerin bilgilerinin güncel olması gerekmektedir. (Akhisar, Acınan, 2014, 188-189)

Hayvan hayat sigortası, tarım sigortasının bir alt dalı olan hayvan hayat sigortası tarımsal hayvanların, meslek hayvanlarının, spor hayvanlarının bulaşıcı hastalıklara yakalanmasından, kaza geçirmesi, çalınması, ölmesinden doğacak ekonomik kayıpları karşılamak için yapılan sigorta türüdür. Hayvan hayat sigorta hayvanların sözleşmeden önce veteriner kontrolünden geçirilmiş olan büyük baş, küçükbaş hayvanların hayat sigortalarını içermektedir. (E.Güvel, A.Güvel, 2012, 168-169)

Kümes hayvanları hayvan hayat sigortası, kümes hayvanlarının yetiştirildikleri yerde hastalanması, zorunlu olarak kesimi hastalanan kanatlı hayvanların ölmesi durumlarında çiftçinin zararlarını karşılamaya yönelik olarak düzenlenen sigorta türüdür. (Kaya,2014, 437)

Su ürünleri sigortası, su ürünlerinin yetiştirilmesinde kullanılan denizlerde ve göllerde yetiştirici kişilerin kontrolü dışında oluşan kirlenme ve zehirlenme olayları, insanlar dışında gerçekleşen doğa olayları, kazalar, predatörler, alg patlaması gibi nedenler sonucunda gerçekleşen ölümler ve fiziksel kayıpların gerçekleşmesine karşı çiftçilerin zararlarını karşılamaya yönelik olarak düzenlenen sigorta türüdür. (Akhisar, Acınan, 2014, 193)

Arıcılık (Arı Kovan) sigortası, TARSİM tarafından oluşturulan TÜRKVET ve arıcılığı kayıt altına alınması için geliştirilen Arıcılık Kayıt Sistemine (AKS) kayıtlı olan teknolojik olarak yeni plakalı, aktif olarak kullanılan kovanlar sigorta yapılmaktadır. Doğa olaylarının gerçekleşmesi sonucunda fırtına, yangın, heyelan, hortum, deprem, sel ve su baskını, ayrıca insanların vermiş olduğu taşıt çarpması zararı, kovanların daha iyi yere taşınması sırasında; kaza olayları olan çarpma, çarpışma, sonucunda aracın devrilmesi ve yanması vb nedenler sonucu ortaya çıkan hasarlar sigorta kapsamındadır. (Özpolat, 2014, 207)

1.2.4.2.6.Sağlık Sigortaları

İnsanlar çeşitli sebeplerden dolayı yaşamları boyunca sağlık sorunları, hastalıklar, kazalar ile başa çıkmaya çalışmış ve sürekli sağlıklarını kaybetme riski taşımışlardır. İnsanlar ortaya çıkan sağlık problemleri yüzünden oluşabilecek bedeni zararlar sonucunda sağlıklarını geri kazanmak için çok fazla sağlık harcamaları yapmakta ve bazen de ekonomik gelirleri yetersiz kalmaktadır. İnsanların sağlıklarını geri kazanmak için oluşan sağlık harcamalarını ve bireylerin ekonomik olarak zararını gidermek ve oluşturulan sağlık sigortası fonu ile bireylerin sağlıklarını geri kazanmak için yüksek maliyet ödemek zorunda kaldıkları sağlık harcamalarının çözümünde insanlar riskleri yapılan sigorta poliçesi kapsamında bölüşerek sağlık sigortasının doğmasına sebep olmuşlardır. Ülkemizde sağlık harcamalarının karşılanması için oluşturulan sosyal devlet kapsamındaki kurumlar olan Sosyal Güvenlik Kurumları (SGK) (SSK, Bağkur, ve Emekli Sandığı) askerler için oluşturulan ordu ve yardımlaşma kurumları, güvencesi olmayan kişiler içinde oluşturulan yeşil kart uygulamaları olsa da bu kurumların yetersiz kaldığı ve karşılamadığı sağlık branşlarına destek sağlamak ve insanların daha iyi bir sağlık hizmeti almak için sağlık sigortasının önemi giderek artmıştır. (Civan, 2010, 11)

Sağlık sigortası, bireylerin yukarıda saydığımız sosyal güvenlik kurumlarına kayıtlı olsun yada olmasın sigortalının sosyal sigorta şartlarına göre iş hayatında veya özel hayatında ortaya çıkan hastalık, kaza sonucunda ihtiyaç duyacağı yapılması gereken sağlık müdahalesi için hekim tarafından yapılan tedavi sonucunda muayene ücretleri, sağlık bakanlığına bağlı ruhsatlı hastane masrafları için gen, röntgen, laboratuvar, doğum, diş tedavi masrafları ayrıca hekimlerin hastalının iyileşmesi için yazmış olduğu ilaçların masraflarını karşılayan sigorta türüdür. Sağlık sigortası kendi içerisinde iki gruba ayrılmaktadır. (Orhaner, 2000, 39)

-Yatakta tedavi

-Ayakta ve Yatakta Tedavi

-

Yatakta tedavi, sigortalının hastanede yatmasını gerektiren tıbbi cerrahi tedavilerin karşılanmasında kullanılan poliçede zorunlu olan teminattır. Yatarak tedaviler için ameliyatsız veya ameliyatsız hastanelerde sigortalının yatarak yapılması gereken tedavileri için hastane girişinden itibaren yatışı ve çıkış dönemi içindeki masraf olan doktor ücretleri, ameliyathane işlemleri, asistan hizmetleri, anestezi, dışında yapılan gerekli ve zorunlu laboratuvar hizmetleri, hastane içindeki giderler ile yoğun bakım ve ambulans giderlerini karşılamaktadır. Sigortalının ameliyat işlemlerinin yapılması veya hastalığın tetkiki ve tedavisi için hastanede yatmasını gerektiren durumlarda sigortalıya yapılan ameliyat işlemlerinin giderleri ile ameliyat dışındaki yapılan işlemlerden oluşan giderleri teminattan karşılanmaktadır. (Yaslıdağ, 2014, 134-135)

Ayakta ve yatakta tedavi, sigortalıların yatarak hastanede tedavi görmesini gerektirmeyen işlemlerde küçük cerrahi müdahaleler, muayene ücretleri laboratuvar tahlilleri gibi giderlerin karşılandığı teminattır. Ayakta tedavi tek başına satın alınamamaktadır. Bu yüzden ayakta ve yatakta tedavi içeren işlemlerin bir arada satın alarak kullanılması gerekmektedir. Ayakta tedavi işlemlerinin yanına yatarak tedavi işlemlerinden de satın alarak sağlık sigortası yapılmaktadır. (Yaslıdağ, 2014, 135) Ülkemizde sigorta branşları itibariyle 2013 ve 2014 yılsonu itibariyle sigorta sektöründeki prim üretimi aşağıdaki tabloda ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

Çizelge 1.1: Türk Sigorta Sektörü 2013-2014 Branşlar İtibariyle Prim Üretimi

BRANŞLAR (milyon TL)	2014	Pay(%)	2013	Pay(%)	Artış(%)	Reel Artış(%)
KAZA	1.035.675	5	887.278	4	17	8
HASTALIK/SAĞLIK	2.930.347	13	2.473.115	12	18	10
KARA ARAÇLARI	5.085.068	22	5.025.805	24	1	(6)
RAYLI ARAÇLAR	11	0,00005	5	0,00003	100	85
HAVA ARAÇLARI	58.724	0,3	41.756	0,2	41	30
SU ARAÇLARI	140.456	1	139.916	1	0,4	(7)
NAKLİYAT	488.872	2	415.936	2	18	9
YANGIN VE DOĞAL AFETLER	3.844.574	17	3.324.489	16	16	7
GENEL ZARARLAR	2.429.293	11	2.186.115	10	11	3
KARA ARAÇLARI SORUMLULUK	5.528.325	24	5.382.931	26	3	(5)
HAVA ARAÇLARI SORUMLULUK	92.765	0,4	69.721	0,3	33	23
SU ARAÇLARI SORUMLULUK	9.409	0,04	1.675	0,01	462	419
GENEL SORUMLULUK	634.408	3	508.125	2	25	15
KREDİ	138.958	1	106.601	1	30	21
EMNİYETİ SUİSTİMAL	26.554	0,1	24.702	0,1	7	(1)
FİNANSAL KAYIPLAR	178.766	1	171.417	1	4	(4)
HUKUKSAL KORUMA	84.361	0,4	67.218	0,3	26	16
DESTEK	2.984	0,01	7.482	0,04	(60)	(63)
HAYAT DIŞI TOPLAM	22.709.549	87	20.834.288	86	9	1
HAYAT	3.280.004	13	3.395.328	14	(3)	(11)
GENEL TOPLAM	25.989.553	100	24.229.616	100	7	(1)

Kaynak:<http://www.gunessigorta.com.tr/turkiye-de-sigortacilik/ai-1798-181-447-459.aspx>

1.3.Türk Sigorta Sektöründe Yer Alan Kurumlar ve İşlevleri

Türk sigorta sektöründe, sigorta işlemlerin doğru ve etkin bir şekilde yürütülmesi açısından, sigorta sektörünü kamu ve özel kurumların denetlemesi ve kurulan dernek, vakıf, vb kurumlar ile sigorta sektörünü geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde kamu, özel kurumlar, dernek ve vakıflar aracılığıyla kurulan kurumlar ile sigorta sektörü denetlenmesi, düzenlenmesi, eğitim faaliyetlerinin yapılarak sektör hızla gelişmeye başlamıştır.

1.3.1.Düzenleyen Denetleyen Kurumlar

Ülkemizde düzenleyici ve denetleyici kamu kurumu olarak Hazine Müsteşarlığı bünyesinde kurulan Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta Denetleme Kurulu faaliyet göstermektedir.

1.3.1.1. Sigortacılık Genel Müdürlüğü

Hazine Müsteşarlığı'nın teşkilatını ve görevlerini düzenleyen kanunun 4059 sayılı 2. Maddesinin e bendi Sigortacılık Genel Müdürlüğünü sigortacılık kapsamında Hazine Müsteşarlığı'nın ana hizmet birimleri arasında saymaktadır. Sigortacılık Genel Müdürlüğünün görevleri şu şekilde sıralanmaktadır. (Çipil, 2013, 196)

➤ Sigortacılığın kurumlar tarafından benimsenmesi için sigorta ile ilgili konularda mevzuat hazırlamak, bu mevzuatın sigorta şirketlerince uygulanmasını izlemek, sigorta şirketlerini yönlendirmek ve düzenlenen mevzuatın AB ile uyumlu hale getirilmesine çalışılmaktadır,

➤ Sigortacılığın ülke içinde gelişmesini ve korunması sağlayacak tedbirler almak, alınan tedbirlerin sigortacılık faaliyeti içinde olan kişiler tarafından uygulanmasını sağlamaktadır,

➤ Bireylerin tasarruflarını artırmak için yapılan Bireysel emeklilik sigortasının geliştirilmesi ve toplum tarafından benimsenmesi için sigorta şirketlerine Hazine Müsteşarlığı tarafından verilen görevleri yürütmektedir,

➤ Sigorta işlemleriyle ilgilenen Reasürans, emeklilik şirketleri, sigorta aracıları, eksperler, aktüerler, ve sigortacılıkla ilgili diğer gerçek ve tüzel kişilerin piyasa giriş ve çıkışlarını faaliyetlerini düzenlemek, uygulama ve izleme faaliyetlerini yürütmektedir.

➤ Sektörde faaliyet gösteren sigortacılık faaliyetleri içinde olan gerçek ve tüzel kişilerin denetlenmesine yönelik denetim raporları işlemlerini yürütmektedir,

➤ Sigortayla ilgili sigortacılık şirketlerinin uyması gereken tarifeleri sigortanın genel şartlarını ve sigortanın talimatları hazırlamaktadır,

➤ Sigorta yaptıran bireylerin be tüzel kişilerin yapmış oldukları şikayetleri ve sigortacılığın gelişmesi ve değişmesi için yapılan talepleri yönetmektedir. Bunlar dışında farklı görevlerde de bulunmaktadır.

(<http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=iFcN50UUaG5tLl6qa62JYg==&nm=1126> 28.02.2015)

1.3.1.2.Sigortacılık Denetleme Kurulu

Sigorta sektöründe her türlü denetleme faaliyetleri, inceleme işlemleri, sigorta sektörünün gelişmesi için araştırma ve soruşturma işlemlerini yürütmek ve sonuçlandırmakla görevlidir. Hazine Müsteşarlığı'nın teşkilatını ve görevlerini düzenleyen 4059 sayılı kanunun 5. Maddesinin c fıkrası uyarınca Sigortacılık Denetleme Kurulu Hazine Müsteşarlığı bünyesinde merkez denetim birimleri arasına dahil edilmiştir. Sigortacılık Denetleme Kurulu'nun görevleri şu şekilde sıralanmaktadır. (Çipil, 2013, 196-197)

- Sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörleriyle ilgili mali piyasaları düzenlemek için konsolide raporlar hazırlamak, bu konularda yapılan çalışmalara katılarak ve mütalaa vermektedir,
- Denetimlerden ve düzenlemelerden elde ettiği verileri inceleme ve değerlendirme yaparak alınacak önlemler hakkında müsteşara öneriler vermektedir,
- Kanunlar kapsamında kurul tarafından ve müsteşarın yürütülmesinde uygun gördüğü sigortacılık kurumları, bireysel emeklilik, oluşan mali piyasa ve kurumlarının incelenmesi ve denetleme faaliyetlerini yürütmektedir,
- Sigortacılık Denetleme Kurulunun görev ve yetki alanına giren konularda mevzuatla ilgili araştırma, inceleme, diğer çalışmaları yapmak, yürütmek, görüş bildirerek tekliflerde bulunmaktadır,
- Sigortacılık ve bireysel emeklilikle ilgili ihbar ve şikayetleri yönetmek, inceleme yaparak sonuçlandırmaktadır. Bunlar dışında farklı görevlerde de bulunmaktadır. (<http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=/Haks7xGP8z0URI+yzphhg==H7deC+LxBI8=&nm=456> 28.02.2015)

1.3.2.Sektör Kurumları

Sektör kurumları, sigortacılığın tarifelerinin belirlenmesi, hasarın fiyatlandırılması, aracılık işlemlerinin yapılması, prim üretimi gerçekleştirilmesi, vb faaliyetlerin yürütülmesinde aşağıdaki kurumlar ile yapılmaktadır. Sigorta sözleşmesi yapmak, poliçe vermek ve prim işlerinin tahsilini gerçekleştirmek sigorta şirketlerine aittir. Sigortacılık faaliyetleri kapsamında bu hizmetleri yapabilmek için çok fazla sayıda şube ve personele gereksinim duyulmaktadır. Ancak her yere şube açmak masraflı

olması dolayısıyla sigorta aracılardan faydalanmaktadır. Bu kapsamda acente ve brokerler hizmet vermektedir. (Çeker, 2014, 38)

1.3.2.1. Acente

Sigorta acenteleri, sigorta şirketi adına sigorta sözleşmesi yapmak için yetkili kılınan gerçek ve tüzel kişilerden oluşmaktadır. Sigorta şirketleri, bu amaçla kurulmuş acentelerle acentecilik sözleşmesi kapsamında kendileri adına sigorta sözleşmesi yapma, poliçe verme ve satılan poliçelerin prim tahsil etme yetkilerini devretmektedir. (Çeker, 2014, 39)

“Sigortacılık Kanunu’na göre sigorta işlemlerinde yetkili olanlar dışında sigorta faaliyetleri ile hiçbir gerçek ve tüzel kişi, sigorta acenteciliği faaliyetlerinde yapamayacağı gibi kendi ticaret unvanlarında veya kullanmış oldukları herhangi bir belgede, sigorta işlemleri, sigorta acenteciliğiyle uğraştığına dair izlenim verecek sigortacılık kelime ve işaretleri kullanamaz.”

1.3.2.2. Broker

Sigorta sözleşmesi yaptırmak isteyen bireylerin ve tüzel kişileri temsil ederek, sigorta yapılması için seçilecek sigorta şirketlerinin seçiminde tarafsız ve bağımsız davranarak sigorta yaptırmak isteyen kişilerin yapılan sigorta poliçesi kapsamında hak ve menfaatlerini gözeterek yapılacak sigorta sözleşmelerinin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürüterek, brokerler gerektiğinde sigortacıya yardımcı olmak için sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişilere broker denilmektedir. Broker, sigorta poliçesi yaptıracak kişiyi temsil eder ve yaptığı işlemler karşılığında komisyon almaktadır. Brokerlik, müsteşarlıktan alınan brokerlik ruhsatı ile yapılmaktadır. Brokerlerin görev ve yetkileri yönetmeliklerle belirlenmektedir. (Çeker, 2014, 50-51)

1.3.2.3. Aktüer

Aktüerlerin faaliyetlerine düzenleyen Aktüerler Yönetmeliği 26614 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 15 Ağustos 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aktüerler,

sigortacılık tarifelerinin belirlenmesinde kullandıkları Aktüerya, yatırım, istatistik, matematik, finansman ve demografi konularında çalışmalar yaparak ve çeşitli bilimsel teoriler faydalanarak sigortacılıkla ilgili prim, karşılık ve yatırım gelirlerini hesaplayan, hesaplamalar sonucunda her türlü tarifelerin belirlenmesi için, tablo ve teknik esasları hazırlayan, sigortacılık açısından gelecekte oluşabilecek riskler için finansal tahminler yapan, yapılan tahminler sonucunda olası riskleri belirleyen, belirlenen risklerin olumsuz etkilerini ve önleyici tedbirlere ilişkin tavsiyelerde bulunan aktüerlik mesleğini de icra etmek için aktüerler için tutulan müsteşarlık nezdinde sicile kayıtlı kişilere aktüer denilmektedir. (Özpolat, 2014, 163)

1.3.2.4. Eksper

Sigorta eksperlerinin sigortacılık kanunları tarafından belirlenmiş nitelikleri, çalışma şekil ve şartlarının nelere tabi olacağı eksperlerin sigorta faaliyetleri içinde denetim işlemlerinin belirlenmesine yönelik olarak 26914 sayılı Resmi Gazete’de 22 Haziran 2008 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda Avrupa birliği normlarına uyumlu hale getirilme çalışmaları yürütülmektedir. Sigorta eksperleri sigorta sözleşmesi kapsamında risklerin gerçekleşmesi sonucunda sigortalı eşya ve malda meydana gelen kayıp ve hasarların miktarının, hasarın oluşma nedenlerini ve niteliklerini belirleyen taraflar arasında mutabakatlı kıymet tespiti yapan, ön ekspertiz ve hasar gözetim gibi işlemleri sigortalının ve sigortacının hak ve menfaatlerini tarafsız ve bağımsız bir şekilde yapmak için meslek haline getirmiş kişiye sigorta hasar eksperleri denilmektedir. (Özpolat, 2014, 167)

1.3.3. Mesleki Kurumlar

Mesleki kurumlar kapsamında Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği (TSRSB) ve TOBB nezdinde oluşturulan sigorta acentelerinin denetlenmesi için oluşturulan sigorta acenteleri icra komitesi ve sigorta eksperlerinin denetlenmesi için oluşturulan sigorta eksperleri icra komitesi faaliyet göstermektedir.

1.3.3.1. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği

Ülkemizde genellikle şirketlerin ana birimleri İstanbul'da olmasından dolayı Sigorta şirketlerinin ve Reasürans şirketlerinin merkezi İstanbul'da bulunan devlet tarafından yönetilen kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşu olan, Türkiye Sigorta Reasürans Şirketleri Birliğinden TSRSB, kurulan sigorta şirketleri ruhsat almalarından bir ay içinde kuruma üye olmak zorundadır. (Yaslıdağ, 2014, 159)

Birliğin amacı sigortacılık sektörünün daha etkin bir şekilde işlemesi ve sigortacılık mesleğinin geliştirilmesi, sigorta şirketleri arasında haksız rekabetin önlenerek sigorta şirketleri arasında dayanışma sağlanması sektör içinde tüzel kişiliğe haiz kamu kurumu niteliğine sahip sigorta meslek kuruluşu olduğu hükmü yer almaktadır. (<http://www.tsb.org.tr/hakkimizda.aspx?pageID=657> 28.02.2015)

1.3.3.2. TOBB Sigorta Acenteleri İcra Komitesi

Sigortacılık kanununun 5684 sayılı kapsamında sigorta acenteleri sektör meclisi TOBB nezdinde oluşturulmuştur. TOBB'ca ve Hazine Müsteşarlığınca ortaklaşa belirlenen mesleğinde itibar ve tecrübe sahibi kırk kişiden oluşan meclis üyeleri, ticaret odası veya ticaret ve sanayi odası kayıtlı veya sigorta acenteleri arasından belirlenen mesleğinde yeterli tecrübe ve itibar sahibi üyeler arasından seçilmektedir. (<http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=gmS/Uzvsv7clJNm99t66kw==H7deC+LxBI8=&nm=860> 28.02.2015)

Sigorta acenteleri sektör meclisi dokuz kişiden oluşmakta ve görev süreleri de dört yıldır. Yedi asıl ve yedi yedek üye seçilerek Sigorta Acenteleri İcra Komitesinde görev yapmaktadır. Sigorta Acenteleri İcra Komitesine TOBB Yönetim Kurulundan bir üye ile TOBB Genel Sekreteri veya görevlendireceği yardımcısı daimi üye olarak atanır. Acentecilik faaliyetlerinde on yıl bulunması sonucunda Sigorta Acenteleri Sektör Meclisine veya Komiteye seçilebilmektedir. (Yaslıdağ, 2014, 159)

1.3.3.3. TOBB Sigorta Eksperleri İcra Komitesi

Sigortacılık Kanununun 5684 sayılı kapsamında sigorta eksperleri sektör meclisi TOBB nezdinde oluşturulmuştur. Sigorta Eksperleri İcra Komitesi dokuz kişiden oluşmakta görev süreleri dört yıldır. TOBB tarafından tutulan Levhaya Kayıtlı, mesleğinde itibar ve tecrübe sahibi sigorta eksperleri arasından, yedi asıl yedi yedek üye

Müsteşarlıkça belirlenen usul ve esaslara göre seçilmektedir. (<http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=gmS/Uzvsv7coCEROUtku6g==H7deC+LxBI8=&nm=861> 28.02.2015)

Sigorta eksperleri icra komitesine TOBB yönetim kurulu tarafından bir üye ile TOBB genel sekreterleri veya görevlendireceği yardımcısı daimi üye olarak atanmaktadır. Sigorta Acenteleri İcra Komitesine seçilmek için en az 10 yıl bir fiil sigorta eksperleri olarak görev yapmak zorundadır. (Yaslıdağ, 2014, 161)

1.3.4.Dernek ve Vakıflar

Sigortacılık sektörünün gelişmesinde bulunan dernek ve vakıflar da (Türk Loydu Vakfı, Türkiye Sigorta Enstitüsü Vakfı, Genç Sigortacılar Derneği, Sigorta Acenteleri Dernekleri, Sigorta Brokerleri Derneği, Sigorta Hukuku Türk Derneği, Tarım Sigortaları Vakfı, Sigorta Eksperleri Derneği, vb) dernek ve vakıflar yer almaktadır.

Bunlar içerisinde 1970 yılında kurulmuş olan Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı TSEV sektörün eğitim faaliyetlerini yürütmek kapsamında sigorta şirketlerinde çalışan personele, acentelere, eksperlere, brokerlere kısa ve uzun vadeli eğitimler sunmaktadır. (Yaslıdağ, 2014, 160)

1.3.5.Özellikli Kurumlar

Sigortacılık faaliyetlerinin eğitim, tanıtım ve diğer işlemlerin yürütülmesi ve bu kapsamda kurulmuş kurumlar ile bireylerin ve tüzel kişilerin bilinçlendirilmesi için kurulmuş olan kurumlardır.

1.3.5.1.Emeklilik Gözetim Merkezi

Bireysel emeklilik sisteminin geliştirilmesi için Bireysel Emeklilik Kanununun 20/A maddesi ve ilgili mevzuat uyarınca bireysel emeklilik sistemi kapsamında Hazine Müsteşarlığının görevlendirmesi ve yetkilendirmesi çerçevesinde 10 Temmuz 2003 tarihinde İstanbul'da merkezi olmak üzere kurulmuştur. (<http://www.egm.org.tr/?sid=13> 28.02.2015)

Emeklilik gözetim merkezinin amacı, müsteşarlığın bireysel emeklilik kapsamında alacağı kararlara yardımcı olacak bilgi, kaynak ve verilerin sağlanması, bireysel emeklilik şirketlerine ve kamuya sağlıklı bilgi aktarmaktır. EGM sigorta şirketleri tarafından bireylere sunulan bireysel emeklilik sisteminin denetlenmesi, incelenmesi işlemleri yürütmektedir. Ayrıca bireysel emeklilik sisteminde faaliyette bulunmak isteyen sigorta personellerine eğitim düzenleyerek bireysel emeklilik temsilcisi sertifikası vermektedir. (E.Güvel, A.Güvel, 2012, 53)

1.3.5.2.Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi

Trafik Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği ile 16 Aralık 2003 tarih ve 25318 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan“TRAMER” adıyla kurulmuştur.Sigorta Bilgi Merkezi olarak adının değiştirilmesi için 9 Ağustos 2008 tarihinde 26962 sayılı Resmi Gazete’de yönetmelik çıkartılarak değiştirilmiştir. Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi ünvanını kazanması için 03 Kasım 2011 tarih ve 28131 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yönetmelikle sağlanmıştır.(<https://www.sbm.org.tr/tr/Sayfalar/Tarihcemiz.aspx> 28.02.2015)

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi SBM, tüzel kişiliği haiz bir kurum olarak Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bünyesinde kurulmuştur SBM usul ve esasları yönetim komitesi kararıyla belirlenmekte merkezi İstanbul’da olmak üzere diğer yerlerde de şube ya da şubeler açabilmektedir. Sigorta şirketleri ilgili branşlarda ruhsatta sahip olan merkezin doğal üyesidir. Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezinin alt merkezleri şunlardır. (E.Güvel, A.Güvel, 2012, 57-58-59)

- Trafik Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi (TRAMER)
- Sağlık Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi (SAGMER)
- Hayat Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi (HAYMER)
- Sigorta Hasar Takip ve Gözetim Merkezi (HATMER)

1.3.5.3.Doğal Afet Sigortaları Kurumu

Marmara depreminde 17 Ağustos 1999’da binlerce insan ve mal kaybına sebep olması sonucunda Hazine Müsteşarlığı tarafından deprem zararlarının en aza indirilmesi çalışmalarını yapmak ve yürütmek amacıyla 587 sayılı “Zorunlu Deprem

Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” 27.Aralık 1999 tarih ve 23919 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren yapılan yapıların KHK uyması yapıların depreme karşı sigortalanması zorunlu hale gelmiş olup bu sigortayı sunmak ve eski binaların ve yeni yapılan binaların sigortalanmasını takip etmek amacıyla Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. (Altun, 2007, 13)

DASK sisteminin başlıca hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır. (<http://www.dask.gov.tr/hakkinda-dask-amac.html> 28.02.2015)

- Kapsamdaki bütün konutların depreme karşı güvence altına alınmasıdır,
- Konut sahipleri arasında risk paylaşımının artırılmasıdır,
- Deprem hasarlarının ülkemize getireceği mali yükümlülüğü, binaların sigorta yapılarak uluslar arası Reasürans ve sermaye piyasalarına dağıtılmasıdır,
- Deprem sonrası devletin yükümlülüğünün azaltılmasıdır,
- Deprem sonrası vatandaşa yüklenecek vergilerin azaltılmasıdır,
- Deprem sonrası hasarların karşılanması için kaynak yaratılmasıdır,
- Toplumda sigorta ve sosyal dayanışma bilincinin gelişmesini sağlamaktır.

1.3.5.4.Tarım Sigortaları Havuzu

Ülkemizde tarım ürünleri, hayvansal ürünler, tarım alet ve makineleri, seralar, tarımsal yapılar; kuraklık, deprem, fırtına, sel, don, hortum, kaza, yangın vb. gibi birçok riskle çiftçilerimiz karşı karşıyadır. Ülkemiz tarım sektörünü tehdit eden çiftçilerin uğrayacağı risklerin gerçekleşmesi sonucunda zararlarının tazmin edilmesini temin etmek, tarım sigortalarına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu 14 Haziran 2005 tarihinde çıkarılmıştır. Tarım sigortaları kanununa göre yapılacak sigorta sözleşmeleri kanun kapsamında alınan risklerle ilgili olarak standart sözleşme, hasarların tek elden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilerek ülke genelindeki çiftçilerin güven içinde tarım yapmalarını sağlamak için Sigorta Havuzu oluşturulmuştur. (Orhaner, 2013, 210-211)

Sigorta Havuz uygulamasıyla şu katkıların sağlanması beklenmektedir. (http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/index.jsp?_subpageid_=1
28.02.2015)

- Sigorta şirketinin ortaya çıkan hasarlarda büyük zararlara uğrama riskine karşı tek başına üstlenemeyeceği doğa olaylarına karşı kuraklık ve don katastrofik risklerin teminat kapsamına diğer sigorta şirketleriyle bölüşülerek kapsam altına alınmıştır,
- Reasürans katılımının teşvik edilerek Reasürans kapasitesi ve kapsamı havuza üye olan sigorta şirketleri ile arttırılmıştır,
- Sigorta şirketlerinin tek başına yapacakları işlerde kullanacakları personel, bilgi, ve mali kaynaklarının sigorta şirketlerinin bir araya gelerek oluşturulan havuz sayesinde sigorta şirketleri daha etkin ve verimli bir şekilde kullanmışlardır,
- Devletin verdiği destek kapsamında prim ve hasar fazlası desteğinin etkin şekilde kullanılarak cifçilerin zararlarının azaltılması sağlanmıştır,
- Havuz sayesinde sigorta poliçesi fiyat farklılıklarının önüne geçilerek cifçilerin sisteme güveni ve inancı arttırılmıştır,
- Tarım sigortaları havuzu hakkında cifçilere verilen eğitim ve yapılan sigortalar ile TARSİM'e katılım giderek artmıştır.

1.3.5.5. Sigortacılık Eğitim Merkezi

Sigortacılık eğitim merkezi (SEGEM) Kanunun 24'üncü maddesinin 10'uncu fıkrasına göre 03 Haziran 2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 31'inci maddesinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştirmek üzere, Türkiye Sigorta Reasürans Şirketler Birliği bünyesinde tüzel kişiliğe haiz olarak kurulan bir meslek kuruluşudur. Merkezin yapısı, kuruluş ve faaliyetleri 26893 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 01 Haziran 2008 tarihli ve Sigortacılık Eğitim Merkezi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. (<http://www.segem.org.tr/hakkimizda.asp> 28.02.2015)

SEGEM'in başlıca görevleri şu şekildedir. (Kaya, 2014, 128-129)

- Sigortacılık alandaki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi araştırılması ve belirlenen eğitimlerin etkin bir şekilde verilmesini sağlamaktadır,
- Sigortacılık alanının gelişmesine ilişkin eğitim programları hazırlamak ve uygulamaları takip etmek, yurt içinden ya da yurt dışından gelen eğitim taleplerini karşılayarak eğitim hizmetlerini vermektedir,

-Sigortacılık sektöründe faaliyet göstermek isteyen kişi ve kuruluşlara Merkez tarafından yapılacak sınavların önceden hazırlık işlemlerinin yapılması, sınavlarda birlikteliği sağlamak ve Müsteşarlıkça yetki verilen sınavlara ilişkin diğer iş ve işlemleri yürütmektedir,

-Sınavların kişiler arasında tarafsız bir şekilde uygulanmasını ve sonuçlarının da objektif bir şekilde açıklanmasını sağlamaktadır,

-Türkiye’de sigortacılık alanının gelişmesi için yapılan eğitim faaliyetleri sigortacılığın gelişmesine katkı sağlamak için yurt içi ve yurt dışındaki ilgili kuruluşlarla bilgi alış verişi yapmak, gerektiğinde iş birliği tesis etmek, bu kuruluşlar ile ilişkiler kurmak, bu kuruluşlardan teknik bilgi almak, ülke içinde ve dışında seminer, konferans ve eğitim programları katılmak düzenlemelerini yapmak sigorta kaynak ve verilerinin oluşması için kitap, dergi ve broşürler yayımlamaktadır.

-

1.3.5.6.Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu

Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu (TMTB) oluşumu daha önceki yıllara dayansa da “Uluslararası Motorlu Taşıtlar Mali Sorumluluk Sigortası Sistemi” 1 Ocak 1953 yılında çalışmaya başlayan farklı ülkelere giden sürücülerin gittikleri ülkedeki üçüncü şahıslara verdikleri zararları karşılamak çift yönlü kolaylık sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Yeşil kart sistemi olarak da bilinen bu sistem şu kolaylıkları sağlamaktadır. Sisteme dahil olan sürücüler ülke dışına taşıtlarıyla giderek farklı ülkelere giriş yaptıklarında o ülkenin sınırında tekrardan sigorta yaptırmak zorunda değildir. Söz konusu sürücülerin verdikleri zarardan dolayı üçüncü şahıslar zarar görmemektedir. (Orhaner, 2013, 215)

Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu’nun görevleri şu şekildedir.
<http://www.tmtb.org.tr/sayfa.aspx?pid=7&id=29> 28.02.2015

-Üyelerin sisteme katılımı ile sigorta veya Reasürans havuzları tesis ederek bu havuzları yönetmektedir,

-Üyelerine düzenlediği yeşil kart belgesi ile garantör olmaktadır,

-Sigorta tarife cetvellerini üyeleri tarafından uygulanmak üzere hazırlamaktadır.

Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu, ülke içinde veya ülke dışında amaçlarını gerçekleştirmek için her türden yerli ve yabancı sigorta şirketleriyle anlaşma, işbirliği yapma yetkisine sahiptir.

1.4.Sigortacılıkta Risk Yönetimi

Günlük hayatta insanlar ve tüzel kişiler birçok risk ile karşı karşıya kalmaktadır. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından riskin yönetilmemesi sebebinden dolayı ekonomik olarak kayıplar yaşanmaktadır. Bu kayıpların ve riskin minimize edilmesi risk yönetimini önemli kılmaktadır. Risk yönetimi bir kuruluşun hedeflerine ulaşmasını etkileyen fırsat ve tehditleri tanımlayarak kurumun geleceğini güvence altına almak için kuruluşun her yerinde planlı, uyumlu, tutarlı ve sürekli bir süreç olarak firmanın değerinin maksimize etmeyi amaçlayan bütünsel yaklaşımdır.

Başarılı bir risk yönetimi yapan bireyler ve tüzel kişiler ileride maruz kalabilecekleri risklere karşı varlıklarını devam ettirebilmek açısından, ortaya çıkacak tehlikeler için bu günden önlem alarak kendilerini güvence altına almaktadır. Başarılı bir risk yönetimi yapamayan bireyler ve kurumlar beklenmeyen durumlarda ortaya çıkan tehlikeler karşısında zarar görmekte bireylerde ve kurumlarda can ve mal kaybına yol açmaktadır. (E.Güvel, A.Güvel, 2006, 26-27-28)

1.4.1.Risk Kavramı

Risk kavramı ne anlama geldiği konusunda sektörler açısından farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Sonuçta bir kumarbaz için taşıdığı anlam ile sigorta açısından taşıdığı anlam farklılık arz etmektedir. Konumuz gereği sigortacılıkta risk kavramı, ani, beklenmedik şekilde ortaya çıkan tehlikeleri ifade etmektedir. (Meriç, 2013, 9-10) Sigortacılıkta risk kavramı genel olarak aşağıdaki şekillerde tanımlanmaktadır.(Acar, 2010, 13)

- Risk kavramı tehlike anlamında kullanılmakta ve başka bir ifadeyle de kayıp tehlikesidir. Riskten söz edebilmek için kayıp tehlikesinin %100 olmaması gerekmektedir. %100 olması durumunda kayıp kesin olmaktadır,
- Risk olaylar sonucunda tehlikenin gerçekleşmesi yada kayıp olayının meydana gelmesidir,
- Risk belirsizlik anlamında kullanılmakta olup bireyler ve tüzel kişiler hayatta her zaman belirsiz ve tehlikelerle karşı karşıyadır,

- Risk bugün gerçekleşen olayların incelenmesi sonucunda ileride ortaya çıkması muhtemel olayların gerçekleşmesinde belirlenebilmektedir,
- Risk genel olarak zarara uğrama ihtimali ya da arzu edilmeyen olayların meydana gelme ihtimali olarak tanımlanabilir,
- Risk geçmişte gerçekleşen sonuçlardan hareketle beklenen sonuçların değerlendirilmesidir.

1.4.2. Riskin Türleri

Sigortacılıkta riskler; teknik, piyasa, kredi, operasyonel, likidite ve olay riski olarak incelenmekte bunların dışında sigortacılıkta farklı risk türleri de mevcuttur.

1.4.2.1. Teknik Risk

Sigorta şirketlerinde teknik risk deyimi olarak, sigorta poliçeleri ile verilen teminatlar toplamını ve buna paralel olarak sermaye yeterliliğini ifade etmektedir. Söz konusu teknik riskler, şirketin düzenlediği poliçelerde yer alan ve sigortalının ölümüne, yaşamasına veya her ikisine de bağlı olabilmektedir. Hayat dışı sigortalarda ise teknik risk, poliçe ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşme olasılığına bağlıdır. Yani teknik riskler olayların gerçekleşmesi sonucunda sigorta şirketinin poliçe ile güvence altına aldığı malın yada kişinin kendisinin zarar görmesi ve ortaya çıkan hasarın büyüklüğünü ifade etmektedir. Teknik riskler sigorta şirketleri açısından yönetilmesi zor olan ve ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen gerçekleştiğinde sigorta şirketinde sermaye eksilmesine sebep olan risk türüdür. (Tükel, 2010, 115-116)

1.4.2.2.Piyasa Riski

Piyasa riski; faiz oranı, döviz kuru ve hisse senetlerinin değerinde öncedenbelirlenemeyen değişikliklerden dolayı, gerçekleşen karın beklenen kara göre negatifyönde sapma tehlikesidir.Piyasa riski, finansal kurumların portföyünün ve işlemlerinin aşağı yöndeki potansiyel sapmaları ifade etmektedir. Bu yüzden piyasa riski temel risk taşıyıcı parametreler ve bunların sapma değerleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sigorta kuruluşlarının karşı karşıya kaldıkları piyasa riskleri pazar parametreleri, pazar değerine göre değerlendirme, seçilen pazar parametreleri ile

bireysel riskler arasındaki korelasyon ve toplam risk dağılımları ile VaR (risk değeri-value at risk) olarak ifade edilmektedir. Tüm pazar parametreleri riskleri, pazar değerine karşı duyarlıdır.

Piyasa riskleri olarak faiz oranı riskleri, hisse senedi ve aktif riski, kur riski, temel risk, yeniden yatırım riski vb riskler piyasa riskleri olarak incelenmektedir. Sigorta şirketleri piyasa risklerini iyi değerlendirme ve analiz sonucunda piyasada oluşabilecek dalgalanmalar ve riskleri kontrol altına alarak işletmenin ekonomik kayıplarını minimize edebilmektedir. (Berk, 2005, 26)

1.4.2.3.Kredi Riski

Finansal işlemlerde bulunan kuruluşlardan birinin karşı tarafa olan yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden kaynaklanan riskler kredi riski olarak tanımlanmaktadır. Bu risk genel olarak borçlu tarafın alacaklı tarafa borcunu ödeyememesi olarak algılanmakta, finansal işlemlerde her zaman bir borçlu bir alacaklı taraf bulunması gerekmekte, bazı durumlarda her iki tarafında yükümlülükleri bulunmaktadır. Örneğin menkul kıymet piyasalarında bir taraf belirli bir süre içinde belirli bir miktar parayı ödeme yükümlülüğü altına girerken, diğer tarafta elindeki menkul kıymetleri aynı süre içinde teslim etme yükümlülüğü altına girmektedir. Taraflardan herhangi biri sorumluluklarını yerine getirmediği zaman karşı taraf için risk unsuru oluşturmaktadır.

Kredide gerçek risk portföy performansının beklenen değerinden sapmasını ifade etmektedir. Kredi riski buna uygun olarak genel temerrüt oranları çok dalgalanma gösterdiğinde kredi riski devredilebilir, fakat sistematik riskten kaynaklanan kısım yok edilememektedir. (Sarıoğuz, 2007, 44-45)

1.4.2.4. Operasyonel Risk

En eski ancak hakkında en az bilgi sahibi olduğumuz temel risk olarak operasyonel risk özellikle 1990 yılında yaşanan BCCI, Barings Bank Daiwa Bank, Worldcom, Enron gibi yüksek maliyetli kuruluşların kayıp olayları ile gündeme gelmiştir. Operasyonel riskin sayısallaştırılarak ölçülmesi ve maruz bulunan riskler için yasal sermaye yükümlülüğü risk ölçüm yaklaşımlarının geliştirilmesi sürecini de önemli derecede hızlandırmıştır.

Operasyonel riskler hakkında bilgi sahibi olabilmek ve riski yönetebilmek için bu riskin ölçümü ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Riski yönetebilmek için öncelikle risk verilerine ve bu verileri kullanan matematiksel olarak sağlam yöntemler ihtiyaç duyulmaktadır. Risk ölçümü için geliştirilen gelişmiş yaklaşımlardan Kayıp Dağılımları Yöntemi (KDY), doğrudan risk verileri kullanılarak operasyonel risk ölçümü gerçekleştirilmesine imkân veren ve geliştirilmeye devam edilen bir ölçüm yaklaşımı olarak ön plana çıkmaktadır. (Sarıoğuz, 2007, 45)

1.4.2.5.Likidite Riski

Nakit çıkışı konusundaki miktar ve zamanlama belirsizlikleri nedeniyle, finansal kurumlar yükümlülüklerini yerine getirmek için ellerinde yeteri kadar nakit veya likit kaynaklar tutmak zorundadır. Likidite sıkıntısı olan bir sigorta şirketi kısa sürede yükümlülüklerini arttırarak ya da aktiflerini makul maliyette nakde çevirerek ihtiyacı olan fonu sağlayamayabilmektedir. Piyasa likidite riski herhangi bir finansal aracın alım satım işleminin bu aracın piyasa fiyatında olumsuz bir etki yaratabilmektedir. Likidite riski finansal kuruluşlarda en temel ve büyük risklerden birisi olarak bu risk, finansal kuruluşların iflasın eşiğine getirebilmektedir. Bu nedenle likidite riski finansal kuruluşlar için özellikle bankalar için çok büyük öneme sahiptir. Likidite krizi kısaca kısa vadeli nakdi mal varlığının değerinin kısa vadeli borçları karşılamama durumudur. (Tükel, 2010, 113-114)

1.4.2.6. Olay Riski

Olay riski işletmenin kontrolü dışında gelişen ve işletmeye oldukça negatif etkisi olan bir olaydan kaynaklanan risktir. Olay riskleri daha çok işletmenin kontrol edemediği negatif olayların olması durumunu ifade etmektedir.

Belirlenmeyen dava veya mevzuattan kaynaklanan bir hukuki takibin ve sözleşmelerin yeterince zorlayıcı olmaması veya yanlış hazırlanması durumunda finansal kayıpların yaşanması durumlarıdır. Şirketin bozulan şöhreti sonucunda finansal kayıplar yaşaması durumudur. Doğa olaylarından dolayı şirketin zarar görme durumudur. Yasaların ve mevzuatların ani değişikliklerinden dolayı finansal kayıpların yaşanma durumudur. Devletin alacağı kararlar neticesinde sigorta şirketlerinin işlerinin aksama durumudur. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2009, 9-10)

1.4.3.Risk Yönetimi Olarak Sigorta

Son on yıl içinde birçok ülkede sigorta şirketlerinin iflaslarının hızla arttığını görülmektedir. Bu iflasların sebebi değişken faiz oranları, türev ürünler, gayrimenkuller, teminatlı ve teminatsız bonolardaki değer kayıplarıdır. Ayrıca sigorta poliçelerindeki fiyatlama hataları, doğal afetlerin vermiş olduğu zararlar, verilen teminatların kapsamlarından dolayı da sigorta şirketleri iflas edebilmektedir. Bu gibi sayısız nedenin olmasına karşın en büyük etken sigorta şirketlerinde “Risk Yönetim Uygulamasıdır.”

Sigorta şirketleri risk yönetim uygulamasının önemini anlayarak evrensel risk yönetimlerinin kalitesini arttırmaya, riski azaltacak kontrol sistemleri oluşturmaya ve riskin kendi bünyelerinde kalan kısmı daha iyi yönetmeye başladılar. Böylelikle sigorta şirketleri risk yönetimin önemini anlayarak daha iyi risk yönetim uygulamaları geliştirmeye ve bunun sonucu olarak performanslarını geliştirdiğini sigorta şirketleri görmüşlerdir. (Bölükbaşı, Pamukçu, 2010, 46)

Sigorta şirketleri risk yönetimleri arasında; riskten kaçınma, riski yönetme, riski paylaşma, riski transfer etme ve riski azaltma yöntemlerini kullanarak riskleri azaltmaktadır. Riskten kaçınmak sigorta şirketlerinde kolay olmamaktadır. Risk çok kısa bir süre için bile kabul edilemez ise riske yol açan eylemlerden kaçınılmalıdır. Risk yönetiminde olumlu olarak sigorta şirketlerini etkilemektedir. Risk sigortacılığın temel prensibi olan Büyük Sayılar Kanununa göre paylaşılmaktadır. Riskin bir kısmı şirketçe üstlenmekte bir kısmı sigorta şirketlerine, Reasürans şirketlerine devredilmektedir. Sigorta şirketleri risk yönetim faaliyetlerini ne kadar ileri düzeyde yaparlarsa bugün ve geleceklerini o kadar güvence altına almış olmaktadır. (Orhaner, 2013, 39-40)

Dolayısıyla risk yönetimi olarak sigortanın tanımını aşağıdaki şekilde yapabiliriz. (Uralcan, 2006, 23)

“Aynı tür tesadüfî risklere maruz çok sayıda üniteleri bir portföyde toplayarak risklerin daha belirli hale getirilmesinin ve bu risklerden doğacak hasarları

karşlamak için küçük, periyodik katkılardan bir fon oluşturarak hasarların telafisinin sağlanması esasına dayanan bir organizasyondur.”

2.SİGORTA SEKTÖRÜNDE RASYO ORANLARININ HESAPLANMASI VE ANALİZİ

Türkiye’de ve dünyada sigorta şirketlerinin mali bünyelerinin analizinde kullanılan birçok rasyo arasında “karlılık, aktif kalitesi, finansalyapı” ve “faaliyet” rasyoları ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde sigorta sektörünün gelişmesi ve risklere karşı önceden haberdar olmak ve önlem almak için “Erken Uyarı Modeli” geliştirilmiştir. Erken uyarı modeli sayesinde sigorta şirketleri analize tabi tutulmakta iyi ve kötü şirket ayrımı gerçekleştirilmekte ve mali bünyesi zayıf olan sigorta şirketlerinin üzerine gidilerek şirketin risklerden önce durumunun düzeltilmesi sağlanmaktadır. (Yılmaz, 2010, 52)

Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 27 Ocak 2004 tarih ve 25359 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Hazine Müsteşarlığı tarafından bahse konu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin olarak “Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge” hazırlanmıştır. Hazırlanan genelge kapsamında söz konusu rasyolar kategoriler itibariyle tespit edilmiş (Şenel, 2006, 309) ve aşağıdaki şekilde yer verilmiştir.

2.1.Finansal Rasyolar

2.1.1.Prim/Özsermaye

Bu oran sigorta şirketinin brüt olarak hesaplandığı primlerinin özsermayeye oranı şeklinde hesaplanır. Sigorta şirketinin prim üretiminden elde ettiği gelirleri ifade eden primlerin özkaynaklar içerisindeki ağırlığı ne kadar yüksekse şirketin mali yapısı o kadar güçlü kabul edilmektedir.

2.1.2.Özsermaye/Varlık Toplamı

Özsermayenin şirketin toplam varlıklarına oranı şeklinde hesaplanır. Sigorta şirketinin varlıklarının ne kadarının işletmesahip ve ortakları tarafından finanse edildiğini gösteren bu rasyo, sigorta şirketinin uzun vadeli borç ödeme gücü

hakkında da bilgi vermektedir. Oranın yüksek olması, sigorta şirketinin uzun vadeli borçları ile bunların faizlerini zorlanmadan ödeyebileceğini gösterir.

2.1.3.Özsermaye/Teknik Karşılık

Sigorta teknik karşılıkları; sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin sigorta sözleşmelerinden doğan yükümlülüklerini gerekli olduğu durumda yerine getirebilmeleri için belirli kriterler esas alarak sigorta primleri üzerinden ayırdıkları karşılıklardır. (<http://www.vergidegundem.com/files/Makale1-Ara09.pdf> 11.05.2015)

Sigorta şirketlerinin teknik risklerle ilgili ayırmaları gereken altı farklı teknik karşılık vardır. Bunlar; kazanılmamış primler karşılığı, devam eden riskler karşılığı, muallak tazminat karşılığı, dengeleme karşılığı, matematik karşılıklar ve ikramiye ve indirimler karşılığıdır. Sigorta şirketinin özsermayesinin teknik karşılıklara oranı sermaye yeterliliği hakkında bilgi verirken aynı zamanda risk yönetimi açısından da önemli bir rasyo olarak kabul edilmektedir.

Sigortacılık Kanunu'nun 16. maddesinde sigorta şirketlerinin ayırması gereken teknik karşılıklar sıralanmaktadır.

➤ **Kazanılmamış primler karşılığı;** Yürürlükte bulunan her bir sigorta sözleşmesine ilişkin olarak yazılan brüt primin gün esasına göre takip eden hesap dönemine veya dönemlerine sarkan kısmından; yürürlükte bulunan yıllık hayat sigortaları ile süresi bir yılı aşan birikim priminin de alındığı hayat sigortalarında ise yazılan brüt primlerden varsa birikime ayrılan kısım ve birikim primlerine ait masraf payları düşüldükten sonra kalan tutarın takip eden döneme veya dönemlere sarkan kısmından oluşur. Ancak gün esasına göre karşılık hesaplaması mümkün olmayan reasürans ve retrosesyon işlemlerinde, sekizde bir esasına göre kazanılmamış primler karşılığı ayrılması mümkündür. Ayrıca sigorta sözleşmesinin süresi boyunca üstlenilen risk düzeyi ile kazanılan primlerin zamana bağlı dağılımının uyumlu olmadığı kabul edilen sigorta branşlarında, bu karşılık için riskin zaman içinde farklı şekilde oluşumunu dikkate alan, içeriği Müsteşarlıkça belirlenen hesap yöntemleri kullanılır.

➤**Devam eden riskler karşılığı;** Kazanılmamış primler karşılığının şirketin taşıdığı risk ve beklenen masraf düzeyine göre yetersiz kalması halinde ayrılır.

➤**Dengeleme karşılığı;** Takip eden hesap dönemlerinde meydana gelebilecek tazminat oranlarındaki dalgalanmaları dengelemek ve Müsteşarlıkça belirlenen özel rizikoları karşılamak üzere ayrılan karşılıktır.

➤**Matematik karşılık;** Bir yıldan uzun süreli hayat, sağlık, hastalık ve ferdi kaza sigortası sözleşmeleri için sigorta şirketleri tarafından sigorta ettirenler ile lehdarlara olan yükümlülüklerini karşılamak üzere sözleşme teknik esaslarında belirtilen, istatistiksel ve aktüeryal yöntemler kullanılarak hesaplanan karşılıklar ile taahhüt edilmişse, bu karşılıkların yatırıma yönlendirilmesi sonucu elde edilen gelirden sigortalılara ayrılan pay karşılıkları toplamıdır.

➤**Muallak tazminat karşılığı;** Kayda geçmiş ancak ödenmemiş tazminat tutarları ile gerçekleşmiş ancak kayda geçmemiş tahmini tazminat tutarları ve bu tazminatlar ile ilgili yapılan gider karşılıkları ve bu tutarların yetersiz kalması durumunda yeterlilik için Müsteşarlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde ayrılan ek karşılıklardan oluşur.

➤**İkramiyeler ve indirimler karşılığı;** Sigorta şirketlerinin ikramiye veya indirim uygulamasına gitmesi durumunda, cari yılın teknik sonuçlarına göre sigortalılar veya lehtarlar için ayrılan ikramiye ve indirim tutarlarından oluşur.

Teknik karşılık hesaplamalarına ilişkin ayrıntı açıklamalar ise, Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik'te yer verilmektedir.

2.1.4.Prim Alacakları/Özsermaye

Prim alacaklarının özsermayeye oranı; sigorta şirketinin sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında kullanılan rasyolardan bitanesidir. Bu rasyo hesaplanırken

özsermayeye sigorta şirketlerinin katastrofik risklere ilişkin ayırmak zorunda olduğu dengeleme karşılıkları ilave edilmektedir.

2.1.5.Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Sermaye yeterlilik oranı, sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığının göstergelerinden biridir. Sigorta şirketlerinin güçlü bir sermaye yapısına sahip olması, şirketlerin sürekliliği, finansal piyasaların istikrarı ve poliçe sahiplerinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Sermaye yeterlilik oranı yüksek olan sigorta şirketlerinin, potansiyel müşteriler açısından da daha cazip olmaları beklenmektedir. Ancak sermayenin bir maliyeti olduğunun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Sigorta şirketlerinin, hem şirketlerinin finansal istikrarını sağlayacak hem de sermayenin maliyetini azaltacak en verimli sermaye yapısının sürekliliğini sağlamaları gerekmektedir. Bu bakımdan, sermaye yeterlilik oranındaki aşırı yüksekliğin finansal performansı ters yönde etkilemesi de mümkündür. Rasyo, Sermaye Yeterliliği Yönetmeliği çerçevesinde şu şekilde hesaplanmaktadır. (Kaya, Kaya, 2015, 101)

Sermaye Yeterlilik Rasyosu= Sermaye Yeterliliğine Esas Özsermaye / Gerekli Özsermaye Tutarı*100

2.1.6.Teknik Karşılık Rasyosu

Bir riskin sigorta şirketince üstlenildiği ve bu riskin gerçekleştiği durumda riske ilişkin teminatın sigorta şirketince yerine getirilebilmesi yani sigortalıya zararının ödenebilmesi için bu risklerin gerçekleşme ihtimalleri dikkate alınarak ödenecek tutarlar için sigorta şirketlerince karşılık ayrılması gereklidir. Karşılıklar sigorta şirketlerince yasal düzenlemeler dışında (Sigortacılık Kanunu hükümleri uyarınca karşılık ayrılması zorunludur.) ekonomik nedenlerle de ayrılmaktadır. 14 Haziran 2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nun “Teknik karşılıklar” başlıklı 16’ncı maddesinde teknik karşılıklara ilişkin açıklamalara yapılmıştır. İlgili maddenin 1’inci fıkrasında sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin sigorta sözleşmelerinden doğan yükümlülükleri için, ilgili maddede belirtilen esaslara göre yeteri kadar karşılık ayırmasının zorunlu olduğu ifade edilirken, 2 ila 7’nci fıkralarda teknik karşılıkların tanımlarına yer verilmiş, 8’inci fıkrada reasürör payına ilişkin olarak düzenlemede

bulunulmuş ve ilgili maddenin 9'uncu (son) fıkrasında ise teknik karşılıklara ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir.

Teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilebilecek varlıklar şunlardır;

- a) Türk Lirası,
- b) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca alım satım konusu yapılan dövizler,
- c) Vadeli ve vadesiz Türk Lirası mevduatı,
- ç) Katılım bankaları nezdinde açılan cari hesaplar ve katılma hesapları,
- d) Kredi kartı bloke hesapları,
- e) Döviz tevdiat hesapları,
- f) Devlet tahvili, hazine bonosu ve Devletin ihraç ettiği diğer finansal varlıklar,
- g) Özel sektör tarafından ihraç edilmiş tahvil ve diğer sabit getirili finansal varlıklar,
- ğ) Hisse senetleri ve diğer değişken getirili finansal varlıklar,
- h) Yatırım fonu katılma belgeleri,
- ı) Repo işlemleri,
- i) Esas faaliyetlerden alacaklar ve teknik karşılıklarda reasürör payları,
- j) Sigorta sözleşmelerine bağlı olarak veya bağlı olmadan verilen ikrazlar,
- k) Gayrimenkuller,
- l) Gayrimenkul hariç diğer maddi duran varlıklar,
- m) Peşin ödenen vergiler ve fonlar ile ertelenmiş vergi varlıkları.

Daha ayrıntılı bilgiye ulaşmak için başbakanlık tarafından yayınlanan sigorta teknik karşılıklar yönetmeliği 3 Bölüm Madde 11'den bilgilere ulaşılmaktadır. (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.11493&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Sigorta%20ve%20Reas%C3%BCrans%20ile%20Eme>, 24.05.2015)

Teknik Karşılık Rasyosu=Teknik Karşılık Olarak Kabul Edilen Varlıklar/ Teknik Karşılıklar

2.1.7.Cari Rasyo

Cari oran dönen varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Dönen varlıkların kısa vadeli borçları ödeme gücü hakkında bilgi vermektedir. İşletmenin likidite durumunu gösteren önemli bir orandır. Cari oran işletmelerin sahip olduğu net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını göstermektedir. Net işletme sermayesi, dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlar arasındaki farktır.

Dolayısıyla cari oran yükseldikçe, net çalışma sermayesi de yükselmektedir (Dayı, 2013, 137) Rasyo aşağıdaki şekildeki gibi hesaplanmaktadır. (<http://www.muhasabedersleri.com/finansal-yatirim/finansal-analiz.html> 11.05.2015)
Cari oran= Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Borçlar

2.1.8.Nakit Rasyo

Sigorta şirketinin likidite yapısı hakkında bilgi veren bu rasyo, cari orandan daha hasastır. Dönen varlıklar içerisinde birinci derecede likit olan varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara oranını ifade etmektedir. Rasyo aşağıdaki şekildeki gibi hesaplanmaktadır. (<http://www.reitix.com/Makaleler/Faaliyet-Ve-Likidite-Oranlari/ID=309> 11.05.2015)

Nakit oran= Likit Varlıklar/Kısa Vadeli Borçlar

2.1.9.Özsermaye Karlılığı

Öz Sermaye karlılığı ortakların şirkete kaynak olarak bırakmış oldukları fonların bir birimine düşen karlılığı ölçen orandır. Oran yükseldikçe işletmenin özsermaye verimliliği artmaktadır. İşletmenin yönetimindeki başarı derecesi karlılık durumunun analizinde önemli bir göstergedir. Şirketlerin kullanımına bırakılmış olan bu fonları getirisinin ölçülmesi bakımından önem arz etmektedir. Ödenmiş sermayenin dikkate alındığı hisse başına kar rakamından önemli farkı ise ortakların şirkete sağladıkları tüm fonların (öz sermaye) dikkate almasıdır. Yönetimin başarısını ölçmek için kullanılan bu oranı şirkete ortak olan yatırımcılar, katılımlarının getirisini görmek için de kullanılmaktadır. Bu durumda mali rantabilite oranı olarak da anılan oranın yeterli olup olmadığının saptanması için öz kaynaklarının alternatif kullanım olanaklarının da bilinmesi gerekmektedir. Oranın sektör ortalamasından büyük olması istenmemektedir. (Dayı, 2013, 138) Rasyo aşağıdaki şekildeki gibi hesaplanmaktadır. (http://muhasabeciyoumluyor.com/wp-content/uploads/Mali_Tablolarla_Rasyolar_ile_Analiz.pdf 11.05.2015)

Özsermaye Karlılık=Vergi Öncesi Dönem Karı (VÖK) / Özsermaye (Dönem Karı Hariç)

2.1.10. Aktif Karlılığı

Aktif karlılık oranı varlıkların etkin kullanılma derecesini gösteren önemli bir orandır. Aktif karın yüksek olması, işletmenin varlıklarının etkin kullandığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Varlıkların atıl kapasite kullanılması, aktif karlılık oranının düşmesine neden olmaktadır. Kapasite kullanım oranı, duran varlıkların etkin ve verimli kullanımı, satış gücünün yüksek olması ve aktiflerin ağırlıklı olarak dönen varlıklardan oluşması, aktif karlılık oranını arttırmaktadır. Oranın sektör ortalamasından büyük olması istenmektedir. (Dayı, 2013, 138) Rasyo aşağıdaki şekildeki gibi hesaplanmaktadır. (<http://www.hedefanaliz.net/index.php?topic=9141.011.05.2015>)

Aktif Karlılık= Dönem Karı (VÖK) / Varlık Toplamı

2.2. Teknik Rasyolar

2.2.1.Prim Artış Hızı

Sigorta şirketlerinin primleri aynı zamanda gelirlerini ifade etmektedir. Şirketin müşteri poliçelerinden elde ettikleri primlerin bir önceki yıla göre değişimi hesaplanmakta ve bu oran şirketin ana faaliyetleri kapsamındaki etkinliğini ifade etmektedir.

Prim artış oranı = ((Cari dönem primleri – Önceki dönem primleri) / Önceki dönem primleri) * 100

2.2.2.Konservasyon Rasyo

Sigorta şirketinin saklama payı olarak da ifade edilen konservasyon, şirketin reasürans anlaşması kapsamında üzerinde tuttuğu kısmı oluşturmaktadır. Sigorta şirketleri, sermayelerinin izin verdiği kadar çok daha büyük miktarlarda teminat sağlarlar. Bunun sonucu olarak, reasürans gibi risk devri araçlarıyla üstlendikleri riskin bir kısmını başka şirketlere devrederler. Kendi üzerlerinde tuttukları risk, yani konservasyon, üstlendikleri gerçek risk miktarını gösterir. Sigorta şirketleri, yazdıkları poliçeler yoluyla veya başka yollarla üstlendikleri riskin belli bir oranını veya maktu bir tutarını konservasyonlarında tutarlar.

Konservasyon tutarı, sigorta branşları ve poliçe türleri arasında, hatta aynı branştaki tek tek poliçeler arasında değişkenlik gösterir. Sigorta şirketleri bazı branşlarda kademeler halinde, bazılarında ise tek kalemler altında konservasyon oranlarını belirlemektedirler. Konservasyon oranlarının belirlenmesinde dikkat edilecek en önemli unsur, riskin özelliğidir. Riskin özelliği ve tehlike derecesi belirlendikten sonra, dikkat edilecek ikinci unsur ise öz kaynak durumudur. Öz kaynakları yeterli ve dış kaynak açısından da problemi yoksa sigorta şirketi, konservasyon oranını yüksek tutabilir. Aksi durumda, konservasyon oranını en düşük seviyede tutmaya gayret edecektir.

Konservasyonun belirlenmesinde çeşitli etkenler rol oynar. Bu etkenlerden başlıcaları şunlardır: (Genç, 2002, 16)

- Sigorta şirketinin özvarlıklarının büyüklüğü
- Üstlenilen riskin gerçekleşme olasılığı
- Üstlenilen benzer risklerin sayısı

$$\text{Konservasyon Oranı} = \text{Konservasyon Primi} / \text{Brüt Prim}$$

Bu oran, aynı zamanda şirketin ne ölçüde reasürans anlaşmasına başvurduğunun analizi için de kullanılabilir.

2.2.3.Reasürans Komisyon Rasyo

Reasürans anlaşması; sigorta edilmiş riskin, belli bir kısmının veya tamamının yeniden sigorta edilmesidir. Sigorta şirketleri, teminat verdikleri rizikolarda büyük hasarların aynı zamana gelme ihtimaline karşı, hasar ödemelerinde zorlanmamak için reasürans (mükerrer sigorta) yaptırır. Reasürans, sigorta şirketlerine, tek başlarına yüklenmeleri kendi sermayeleri, ihtiyatları, özvarlıkları bakımından kısaca mali yönden mümkün olmayan riskleri, sigortalayabilme imkânı verir. Bir takım mali ölçüler esas alınarak, branş esasıyla tespit edilen saklama payları, sedan şirketin risk üzerindeki sorumluluk miktarını göstermekte, aşan kısımlar ise çeşitli reasürans anlaşmalarıyla, reasürans şirketlerine devredilmektedir. Reasürans işlemlerinde riski bu şekilde devreden şirkete sedan, devir alan şirkete reasürör denir.

Alacaklar hesap grubu aktif hesaplar arasında likiditesi en düşük hesap gruplarından birisidir. İşletmenin mali yapısının değerlendirilmesi açısından bu hesap grubunun aktif hesaplar içerisindeki oranını bilmek önemlidir. Sigorta şirketi, reasürans

anlaşması gereği, üstlenemeyeceği riske ilişkin payı reasürörlere devretmekte, reasürörlerle kendi geliri olan primi paylaşmaktadır. Reasürörler de elde ettikleri bu prim karşılığında sigorta şirketine bir komisyon ödemektedirler. Reasürans komisyon oranı, sigorta şirketinin reasürörlere devrettiği prim içerisindeki oranlardan aldığı komisyon oranını ifade etmektedir.

Reasürans Komisyon Oranı = Reasürans Komisyonu / Reasürörlere Devredilen Prim

2.2.4. Aracı Komisyon Rasyo

Sigorta şirketleri prim üretimlerini ya direkt ya da dolaylı olarak gerçekleştirmektedirler. Yetkili acente ya da broker aracılığı ile yapılan dolaylı prim üretimlerinin oranı aracı komisyon oranı ile ifade edilmektedir. Dolaylı yapılan prim üretimleri sebebi ile sigorta şirketi aracıya bir komisyon ödemektedir. Aracı komisyon oranı, aracıya ödenen komisyonların aracı kanalı ile elde edilen primlere oranını ifade etmektedir.

Aracı komisyon oranı = Aracı Komisyonu / Aracı Kanalı İle Elde Edilen Prim

2.2.5. Tazminat Prim Rasyo

Sigorta şirketinin elde ettiği primlerin riski gerçekleşmesi ile ortaya çıkan tazminatlara oranını ifade etmektedir. Şirketin elde ettiği primler hesaplanırken, dönem içerisindeki yazılan primlere, dönem sonu itibari sona ermeyen her poliçe için ayrılan kazanılmamış primler karşılığı ilave edilmekte, gelecek dönemlere ait kazanılmamış primler karşılığı ise düşülmektedir. Gerçekleşen tazminat tutarı hesaplanırken, cari dönem itibari ile ödenen tazminata, o dönem için ayrılmış muallak tazminat karşılığı ilave edilmekte, sonraki dönemlere ait kazanılmamış primler karşılığı ise düşülmektedir. Tazminat prim oranı, şirketin cari dönem itibari ile elde ettiği primlerin ne kadarlık kısmının tazminat ödemelerinde kullanıldığını göstermektedir. Oranın % 75'i aşmaması istenmektedir.

2.2.6. Masraf Rasyo

5684 sayılı Sigortacılık kanunu gereği, 2005 yılından itibaren hesaplanmaya başlanan bu oran, şirketin primleri içerisindeki yönetim ve hizmet üretim giderlerinin

oranını ifade etmektedir. İstihsal giderleri, diğer faaliyet giderleri ve masraflarının kazanılmış primle ilişkisini ölçer. İstihsal giderleri ise poliçelerin tanzimine ilişkin komisyonları, işlemin tamamlanması veya poliçenin portföye alınması giderleri gibi direkt giderlerle birlikte reklam giderleri (advertising cost) veya poliçe ve teklifname hazırlanmasına ilişkin yönetim giderleri (administrative expenses) gibi dolaylı giderleri kapsamaktadır. Diğer bir deyişle, aracı komisyonu, şirket satış masrafları ve diğer ilişkili masraflardan oluşmaktadır. Oranın %23 civarında olması kabul görmektedir. (Reasürör Dergisi, 2007, 14-15)

Masraf Prim Oranı = (Personel ve Genel Yönetim Giderleri + Tahakkuk Eden Üretim Giderleri) / Yazılan Primler

2.2.7. Birleşik Rasyo

5684 sayılı Sigortacılık kanunu gereği, 2005 yılından itibaren hesaplanmaya başlanan bu oran, masraf oranı ve tazminat prim oranı toplamından oluşmaktadır. Dolayısı ile oran, sigorta şirketinin cari yıldaki yükümlülüklerini ortaya koymaktadır. Sigorta sektöründe teknik kârlılığı ölçen en iyi rasyo bileşik rasyodur. Operasyon Rasyosu dâhil bu oran, toplam hasarla birlikte genel giderlerin toplam kazanılmış prim gelirleri ile mukayese sonucu teknik olarak kâr elde edilip edilmediğini gösterir. Diğer bir deyişle, bu oran “1 liralık prim geliri için kaç liralık gider yapıldığını” göstermektedir. Bu oranın hesaplanması için öncelikle hasar prim oranının belirlenmesi gerekmektedir. Oranın %98 olması istenmektedir. (Reasürör Dergisi, 2007, 14-15)

Birleşik Rasyo = Masraf Oranı + Tazminat Prim Oranı (Brüt)

2.2.8. Teknik Karlılık

Sigorta şirketinin faaliyet etkinliğini ortaya koyan bu oran, şirketin primleri içerisindeki karının oranını vermektedir. Oranın, pozitif olması istenmektedir.

Teknik Karlılık = Teknik Kar / Yazılan Brüt Primler

2.3.Türk Sigorta Sektöründe Finansal ve Teknik Rasyo Analizi

Yukarıda detaylı olarak hesaplanışı aktarılan rasyoların 2003-2014 yılları arasında Türkiye sigorta sektöründeki sonuçları bu bölümde aktarılmaya çalışılacaktır. Yapılacak analizin detaylı bilgi verebilmesi amacıyla 10 yılı aşan süreyi kapsayacak şekilde rasyolar hesaplanmıştır.

Türkiye sigorta sektörü incelendiğinde prim üretimlerinin %87 Hayat Dışı %13 Hayat branşlarından elde edilmektedir. Yoğunluğun hayat dışı branşları olması sebebiyle araştırmada hayat branşında faaliyet gösteren sigorta şirketleri kapsam dışı bırakılmıştır.

2015 yılı itibariyle Türkiye’de hayat dışı branşta faaliyette bulunan 39 sigorta şirketinin hepsinin finansal tablolarından yararlanılarak sektörün tamamını kapsayacak şekilde finansal ve teknik rasyolar hesaplanmıştır. Bu rasyolar Tablo 2’de verilmiştir.

Çizelge 2.1: Hayat Dışı Branşta Faaliyet Gösteren Sigorta Şirketlerinin Finansal ve Teknik Rasyoları

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Finansal Rasyolar												
Prim / Özsermaye	300,44	369,87	147,02	185,29	170,41	185,10	145,09	217,36	246,68	285,24	251,38	232,09
Özsermaye / Varlık Toplamı	33,96	29,44	55,30	47,98	47,79	41,00	47,39	35,16	32,12	28,09	30,13	30,28
Özsermaye / Teknik Karşılık	75,40	59,14	160,19	123,20	121,11	91,93	113,00	66,97	59,73	47,90	52,51	52,23
Prim Alacakları / Özsermaye	92,73	109,95	43,63	53,84	47,99	50,52	37,47	56,88	60,07	62,28	51,09	45,08
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	260,59	213,64	332,43	196,91	200,71	191,64	199,99	144,49	128,46	107,63	125,01	136,40
Teknik Karşılık Rasyosu	-	-	-	-	-	133,12	136,08	131,17	128,70	122,48	126,80	129,03
Cari Oran	117,79	113,18	124,34	102,19	117,72	117,95	153,18	121,24	118,63	113,58	117,91	120,14
Nakit Oranı	51,73	49,99	59,81	53,21	63,14	65,51	71,42	72,70	67,57	68,61	77,21	81,92
Özsermaye Karlılığı	20,18	26,83	9,14	4,48	10,05	15,20	3,60	-1,95	1,18	-10,42	14,74	11,95
Aktif Karlılığı	6,32	7,13	4,73	2,18	4,95	5,86	1,68	-0,70	0,40	-3,38	4,14	3,36
Teknik Rasyolar												
Prim Artış Hızı	39,09	43,09	23,37	26,34	15,39	6,30	3,91	12,98	21,57	19,10	21,65	8,43
Konservasyon Oranı	56,57	62,64	66,14	65,60	67,74	74,59	75,49	79,92	80,07	81,44	80,34	80,02
Reasürans Komisyon Oranı	20,27	19,71	20,45	19,71	19,83	16,53	16,59	18,88	16,86	18,52	17,67	18,95
Aracı Komisyon Oranı	13,66	13,96	14,97	14,83	15,35	14,83	15,52	16,86	16,30	15,95	15,48	15,58
Tazminat Prim Oranı	64,20	62,84	66,74	68,71	64,93	75,30	78,35	70,21	69,76	74,54	68,57	69,37
Masraf Oranı	-	-	21,52	21,17	21,98	23,41	25,07	26,19	26,24	25,12	24,26	24,49
Bileşik Rasyo	-	-	88,26	89,88	86,92	98,71	103,41	96,40	96,00	99,66	92,83	93,86
Teknik Karlılık	4,40	7,27	2,35	0,47	2,58	4,38	1,16	0,03	0,42	-3,53	4,10	4,68

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Müdürlüğü

Prim/Özsermaye: Sigorta şirketlerinde primlerin özsermaye içerisindeki oranı ortalama olarak incelediğimizde 2005 yılında özsermaye içerisindeki primlerden elde ettiği gelirler azalmaktadır. 2008 yılına kadar yükselişe geçen prim gelirleri 2008 krizinin etkisiyle azalmakta sektör kendisini 2012 yılına gelene kadar toparlamaya çalışmış olsa da ancak yine de prim gelirleri tekrar azalışa geçmiştir. Şirketin mali yapısına da etki eden bu rasyo incelendiğinde sigorta şirketleri 2004 yılında sektörde mali yapı bakımından en güçlü yılı olmasına istinaden 2008 krizinin etkisiyle 2009 yılı sigorta şirketleri mali yapısı en zayıf yılı olmuştur. 2010 yılı ve sonrasında tekrar sigorta şirketlerinin mali yapısı giderek güçlenmiştir. Sigorta şirketleri kriz dönemlerinde mali yapılarından güç kaybetmekte ve beklenmedik kriz dönemlerine karşı önlem almak zorundadır.

Özsermaye/Varlık Toplamı: Sigorta şirketinin özsermaye varlıklarının 2005 yılında %50 üzerinde olmasından dolayı uzun vadeli borçlarını ve faizlerini ödemekte güçlük çekmediği ve yabancı kaynak kullanım oranının düşük olduğunu görülmektedir. Buda sigorta şirketlerinin 2005 yılında şirket sahipleri tarafından varlıklarının finanse edildiğini göstermektedir. Rasyo, 2010 yılı itibariyle sektör ortalamasının altına düşerek uzun vadeli borçlarını ve faizlerini ödemekte güçlük çektiğini ortaya koymaktadır. Bundan dolayı sigorta şirket sahipleri borçlarını yabancı kaynaklarla karşılamakta ve kullandığı yabancı kaynaklara faiz ödeyerek şirketin mali yapısının zayıflamasına sebep olmaktadır. Sigorta şirket sahipleri özsermaye artırımına giderek ortaya çıkabilecek kriz dönemlerine karşı önlem alabilir, uzun vadeli borçlarını ve faizlerini kendi mali kaynaklarından karşılayarak daha az yabancı kaynak kullanarak daha az finansman giderine katlanabilir.

Özsermaye/Teknik Karşılık: Sigorta şirketleri sigorta sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek için ve sigorta şirketleri tarafından üstlenilen risklerinde karşılanması için karşılık ayrılmaktadır. 2005 yılında sigorta şirketleri tarafından ayrılan teknik karşılıklar 2003 ile 2014 yılları arasında ayrılan karşılıkların en yüksek orana ulaşmıştır. Bu yılda ortaya çıkacak (ayrılan altı teknik risk) riskler sigorta şirketi tarafından daha fazla özsermaye yüklenmeden karşılanmıştır. Sigorta şirketinin bu yıllarda sermaye yapısının güçlü olduğunu göstermektedir. Söz konusu rasyo, 2005 yılından sonra nispi olarak azalma olsa da 2008 yılına kadar sektör ortalamasına yakın seyretmiştir. 2008 yılı dahil 2014 yılına kadar sigorta şirketlerinin

ayırmiş oldukları karşılıklar azalmıştır. Ayrılan karşılıklar azalması sebebinden dolayı sigorta şirketleri ortaya çıkabilecek katastrofik riskler, krizlerin ortaya çıkması gibi sebeplerden dolayı zararlarının artması ihtimaline karşın özsermayeleri yeterli olmayabilir. 2008 yılı ve 2014 yılları arasında rasyo sigorta şirketinin sermaye yeterliliğinin giderek azaldığını ve sermaye yapısının zayıfladığını göstermektedir.

Prim Alacakları/Özsermaye: Sigorta şirketlerinin özsermaye içindeki prim alacakları 2004 yılında en yüksek seviye çıkmış ve 2005 yılından itibaren sektör ortalamasına yakın seyretmiştir. Tahakkuk esasına göre işlem gören şirketlerin cari yılda ortaya çıkan tahsili sonraki dönemlere kalan alacaklarının öz sermaye içindeki payı, 2004 yılında en yüksek seviyede seyretmiş, kriz sonrası dönem olarak kabul edilen 2009 yılında ise en düşük seviyesine ulaşmıştır.

Sermaye Yeterlilik Rasyo: Sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığını gösteren bu rasyo 2005 yılında en yüksek seviyeye çıkmıştır. Ancak rasyonun tanımında da yer aldığı gibi iyi yönetilmeyen özsermaye şirket açısından da maliyet doğurmaktadır. 2005 yılından sonra sermaye yeterliği giderek azalmakta 2012 yılında en az sermaye yeterlilik seviyesine düşmüştür. Rasyo sonuçlarından görüldüğü üzere 2008 yılı krizi etkisiyle sigorta şirketlerinde sermaye yeterliliği azalmakta buna bağlı olarak sigorta şirketleri borçlarını ödemek için daha fazla yabancı kaynağa başvurumaktadırlar. 2014 yılı itibariyle sigorta şirketleri sermaye yeterliliği diğer yıllara göre düşük kalmakta buda sektörün krizin etkisinden tam olarak çıkamadığını göstermektedir. Sigorta şirketleri sermaye yeterliliğini sağlamak, finansal performansını yüksek tutmak ve ortaya çıkabilecek finansal krizlere karşı sermayesini korumak için sermaye yeterliliğini yüksek tutmak ve en iyi şekilde sermayesini yönetmek zorundadır.

Teknik Karşılık Rasyo: Bu rasyo 2007 yılında 5684 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden sonra çıkarılan teknik karşılıklar yönetmeliği kapsamında hesaplanmaya başlanmıştır. Rasyo verileri incelendiğinde sigorta şirketleri 2008 yılı itibariyle teknik karşılık ayırmaya başlamışlar ve 2014 yılı dahil sektör ortalamasında rasyo seyretmiştir. Rasyo 2012 yılında azalış gösterse de kendini daha sonraki yıllarda toparlamıştır. Buda gösteriyor ki yukarıda bahsettiğimiz teknik karşılık varlıkları sigorta şirketleri tarafından risklere karşı yeterince ayrılmıştır. Ancak ortaya çıkabilecek risklerin büyüklüğüne göre ayrılmış olan karşılıklar yeterli olmayabilir.

Cari Rasyo: Sigorta şirketleri tarafından 2006 yılında dönen varlıklar ile kısa vadeli borç ödeme gücü en az seviyeye düşerek şirketlerinin kısa vadeli borçlarını dönen varlıklar ile ödemekte güçlük çektiğini görmekteyiz. 2006 yılından sonra sigorta şirketleri kısa vadeli borçlarını ödemekte 2009 yılında maksimum seviyeye çıkmıştır. Bu yıllar göz önüne alınarak diğer yıllara baktığımızda sektör ortalamasında olduğunu görmekteyiz. Buda sigorta şirketlerinin genel olarak kısa vadeli borçlarını dönen varlıklar ile karşılamada sıkıntı yaşamadığını göstermektedir.

Nakit Rasyo: Bu rasyo cari rasyodan daha hassastır ve rasyo incelendiğinde sigorta şirketleri tarafından 2004 yılında likit varlıkları kısa vadeli borçları ödemede sıkıntı yaşadığını görmekteyiz. Rasyo, 2005 yılından itibaren yükselişe geçmiş ve 2014 yılı itibariyle en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Sektör, 2005 yılından sonra kısa vadeli borçlarını likit varlıklar ile karşılamada daha az sıkıntı yaşamıştır. Sigorta şirketleri tarafından bu rasyonun daha yüksek tutularak kısa vadeli borçların likit varlıklar ile karşılanarak diğer dönen varlıkların kullanımı azaltılabilecektir. Bu da cari rasyoda kullanılan dönen varlıkların kısa vadeli borçları ödemede daha kolaylık sağlayacaktır.

Özsermaye Karlılığı: Şirket sahiplerinin bırakmış oldukları fonlar 2004 yılında özsermayenin iyi bir şekilde yönetilmesi ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Özsermaye verimliliği, karlılığı ve başarı derecesi bu yılda en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2004 yılında şirket ortakları ve katılımcıları için bu yıl verimli ve karlı bir yıl olmuştur. 2004 yılından sonra tekrar azalmış ve 2008 yılında toparlanma yaşamıştır. 2008 yılından sonra krizin etkisiyle özsermaye karlılığı hızla azalmış 2010 yılında eksi seviyeye düşerek 2012 yılında en düşük seviyesine ulaşmıştır. Sigorta şirket sahipleri ve ortakları açısından bu yıl aralığı karlılığın en az olduğu ve sigorta şirket yöneticilerinin yönetim eksikliği sebebinden dolayı hisse başına karın negatif seviyelere düşmesine sebep olmuştur. 2013 yılı itibariyle yükselmiş ve 2014 yılında tekrar azalmıştır. Rasyo geneline baktığımızda sigorta şirketleri 2004 yılında elde ettiği başarıyı tekrar yakalayamamış hatta giderek özsermaye karlılığı azalmıştır.

Aktif Karlılık: Rasyo incelendiğinde sigorta şirketleri tarafından 2004 yılında varlıkların etkin bir şekilde kullanıldığının, satışlarının yüksek olduğunun, duran

varlıklarının etkin bir şekilde kullanıldığı, aktiflerinin ağırlığının dönen varlıklardan oluştuğu görülmektedir. Sigorta şirketleri 2004 yılından 2008 yılına kadar aktif karlılığı sektör ortalamasında ilerlemesine rağmen 2008 yılından sonra krizin etkisiyle ve varlıkların etkin kullanılmaması, satışların düşük olması, duran varlıkların kullanımı etkin olmaması gibi sebeplerden dolayı sigorta şirketlerinin aktif karlılığı azalmaya başlamış 2010 yılında negatif seviyeye düşerek 2012 yılında en düşük seviyeye ulaşmıştır. 2013 yılı itibariyle sigorta şirketleri tekrar yükselişe geçmiş ve tekrar 2014 yılında azalmıştır. Bu rasyo gösteriyor ki sigorta şirketleri tarafından varlıkların etkin kullanımı, satışların yüksek olması, duran varlıkların etkin kullanımı, aktiflerin ağırlıklı olarak dönen varlıklardan oluşması sonucu rasyo yükselmekte, tam tersi yaşandığında ve üzerine de krizin etkili olması durumunda sigorta şirketleri eksi duruma düşmekte ve aktif karlılığı olmamaktadır.

Prim Artış Hızı: Sigorta şirketleri tarafından sektör ortalamasına baktığımızda 2004 yılı sigorta şirketleri için primlerinin dolayısı ile gelirlerinin arttığı görülmektedir. 2008 yılına kadar sigorta şirketlerinin prim gelirleri giderek azalmakta ve 2008 yılında krizin etkisiyle ilk kez prim gelirleri en düşük seviyeye yaklaşmıştır. Bu da gösteriyor ki sigorta şirketleri kriz dönemlerinde prim gelirleri diğer yıllara göre çok daha aşağıya düşebilmektedir. 2009 yılında sigorta şirketlerinin primleri ve gelirleri en düşük seviyeye düşmüştür. Düşen prim gelirleri yüzünden 2009 yılında sektörde kaydedilen karlılıkta hissedilir derecede aşağıya düşmüştür. 2010 yılından itibaren primler gelirleri hızlı bir yükselişe geçse de 2014 yılında tekrar 2008 yılındaki kriz dönemindeki orana yakın gerileme yaşarak sektörde prim gelirleri azalmıştır.

Konservasyon Rasyo: Sigorta şirketlerinin 2003 yılından itibaren kendi üzerinde tuttıkları risk giderek artmıştır. Buda gösteriyor ki sigorta şirketleri 2003 yılından itibaren reasürans anlaşmalarını azaltarak, kendi özsermayeleri arttırmış bunun sonucunda üzerinde tuttıkları riskler 2014 yılına geldiğinde sektörde en yüksek oranlara ulaşmıştır. Sigorta şirketleri kendi özsermayeleri arttırdıklarında, dış kaynak oranı da yüksekse ve yabancı kaynak borçlanma oranları da düşükse sigorta şirketleri üzerinde tuttuğu risk (konservasyon) tutarı yüksek olmaktadır. Güçlü sermayeye sahip olmayan sigorta şirketi ve yabancı kaynak borçlanma oranı yüksek olan şirket konservasyon oranını düşük tutmak zorundadır. Çünkü 2008 yılında yaşanan krizin ortaya tekrar çıkması sonucunda sigorta şirketi üzerinde tutmaması gerekenden fazla

risk tutması durumunda iflas riski ile karşı karşıya gelecek bu durumda sigortalılar mağdur olabileceklerdir.

Reasürans Komisyon Rasyo: Sigorta şirketleri 2003 yılından itibaren 2007 yılına kadar yapmış oldukları reasürans anlaşmaları sektör ortalamasında ilerlemiştir. Yapılan reasürans sözleşmesi kapsamında reasürörler 2007 yılına kadar devreden sedan şirketten prim gelirleri artmış ve sigorta şirketine ödemiş olduğu komisyon tutarları da artmıştır. 2007 yılından sonra sigorta şirketlerinin üzerinde tuttuğu risk oranlarının artması ve mali yapılarının düzelmesi ile 2008 yılında reasürans anlaşmaları en düşük seviyeye düşmüştür. 2008 yılından sonra tekrar yükselmiş ve 2014 yılına kadar sektör ortalamasında devam ederek oran 18 seviyelerinde kalmıştır. Sektörün geneli incelendiğinde sigorta şirketleri 2003 yılından 2014 yılına kadar ortalama seviyelerde reasürans anlaşmaları yapılmış, bunun karşılığında reasürörlere prim ödemiş ve reasürörlerden komisyon almışlardır.

Aracı Komisyon Rasyo: Sigorta şirketleri prim üretimlerini acente ya da brokerler ile üretim yaptığında, üretilen prim üzerinden acente ve brokerlere komisyon ödemektedir. 2003 yılından 2014 yılına kadar acente ve brokerler tarafından üretilen primlerde artış yaşansa da sigorta şirketleri tarafından verilen komisyonlar sektör ortalamasında ilerlemiştir. Buda gösteriyor ki acente ve brokerler tarafından üretilen prim oranları sigorta şirketleri tarafından istenilen prim artış hızı yakalanamadığı için verilen komisyonlar istenildiği kadar yükseltilememektedir. Yukarıda bahsettiğimiz üzere prim artış hızı 2008 yılında dip seviyelere yaklaşırken günümüz 2014 yılında prim artış hızı 2008 yılındaki seviyelere tekrar gerilemiştir. Buda sigorta şirketinin gelirlerinin azalmasına acente ve brokerlere vereceği komisyon oranlarının yükselmemesi şeklinde ifade edilebilmektedir.

Tazminat Prim Oranı: Sigorta şirketleri tarafından cari dönem içerisinde ne kadar prim üretildiği ve bunun ne kadarlık kısmının tazminat olarak sigortalılara ödendiğini gösteren bu oranın %75'in altında olması gerekmektedir. 2003 yılından 2007 yılına kadar sigorta şirketleri kazanmış oldukları primden sigortalılara daha az tazminat öderken 2008 yılından 2010 yılına kadar sektörde sigortalılara gerçekleşen risklerin artması sonucunda en yüksek tazminat ödenmiştir. 2010 yılında ödenen tazminatlar tekrar azalışa geçmiş 2012 yılında tekrar %75 seviyelere yaklaşmıştır. 2013 yılından

sonra azalmaya geçmiştir. Tazminat prim tutarları sigorta şirketleri açısından 2003 yılından 2014 yılı kadar sürekli yüksek tazminatlar ödenmekte ve sigorta şirketinin elde etmiş olduğu prim gelirlerinin azalmasına, mali yapısının zayıflamasına sebep olmaktadır. Bu yüzden sigorta şirketleri, sigorta yapacağı ürünlerin risk durumlarını en iyi şekilde analiz ederek fiyatlama yapmak zorunda ve sigortalıdan alacağı prim tutarını ona göre belirleyerek risk gerçekleştiğinde ödeyeceği tazminat oranları ile elde ettiği prim gelirleri birbirini karşılayacak, sigorta şirketinin mali yapısı daha az zayıflayacaktır.

Masraf Rasyo: Bu rasyo 5684 sayılı kanun gereği 2005 yılından itibaren hesaplanmaya başlamıştır. Masraf rasyosu, sigorta şirketinin satacağı sigorta ürünleri için pazarlama, reklam, satış, personel giderleri, yönetim giderleri, ödemiş olduğu komisyon giderleri gibi masraflardan oluşmaktadır. 2005 yılından 2007 yılına kadar oranlar sektör ortalamasına yakın seyrederek %23 altında kalmıştır. 2008 yılından itibaren artış gösteren masraflar 2011 yılında en yüksek seviyeye ulaşmış, 2012 yılından sonra tekrar azalmaya başlasa da sektör ortalamasından yüksektir. Sigorta şirketleri masraf oranını ne kadar düşük tutarsa elde ettiği primlerden daha çok kazanç sağlayacak ve ortaya çıkan riskler sonucunda hasarları daha rahat ödeyebilecektir.

Birleşik Rasyo: Bu rasyo 5684 sayılı kanun gereği 2005 yılından itibaren hesaplanmaya başlamıştır. Sektördeki şirketlerin yükümlülüklerini ifade eden bu rasyo, 2005 yılından 2010 yılına kadar geçen süreçte artış trendi göstermiş, 2010 yılından sonraki dönemlerde ise düşüşe geçmiştir. Sigorta şirketlerinin gelir elde etmek için katlandıkları masraf ve tazminatlarına ilişkin giderleri kriz sonrasında 2009 yılında en üst seviyeye ulaşmıştır. Oranın yüksek olması, şirketlerin yükümlülüklerinin arttığı anlamına geldiğinden son yıllarda istenen seviyede seyrettiği söylenebilir. Örneğin 2014 yılında 100 TL'lik gelir elde etmek için 93,86 TL gidere katlanılmıştır.

Teknik Karlılık: Sigorta şirketlerinin en önemli rasyosu olan teknik karlılık sigorta şirketinin cari yıl içinde elde ettiği primler içersindeki karını göstermektedir. Sigorta şirketleri 2004 yılında sektörde en yüksek kar elde edilmiştir. Bu da gösteriyor ki sigorta şirketleri 2004 yılında prim artış hızının yüksek olması, aktif karlılığının yüksek olması, ödemiş olduğu komisyonların düşük olması, özsermaye içersindeki

prim gelirlerinin yüksek olması sonucunda sigorta şirketlerinin mali yapıları 2004 yılında güçlü olması ile sektörde en yüksek kar elde edilmiştir. 2004 yılından 2007 yılına kadar elde edilen kar azalışa geçmiş, 2008 yılında tekrar yükselişe geçse de 2008 yılındaki krizin etkisiyle hızlı bir azalışa geçmiş 2010 yılından 2012 yılına kadar sıfır seviyelerine inmiş, 2012 yılında eksi seviyeye geçerek sigorta şirketleri özsermayelerinden ortaya çıkan hasarları, masrafları, komisyonları ödemişlerdir. 2013 yılından itibaren tekrar yükselişe geçse de 2004 yılındaki sektör karı ve güçlü mali yapı elde edilememiştir. Sigorta şirketleri krizin etkisiyle aktif karlılığı, prim artış hızı azalmakta, bunlara bağlı olarak sigorta şirketlerinin karıda azalmaktadır.

3.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir risk transfer sistemi olarak sigorta, sadece gerçek ve tüzel kişilerin risklerini teminat almada değil, aynı zamanda ülke kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı açısından da önem taşımaktadır.

Sigorta sektöründe üretilen primlerin sektöre aktarılması ile fon yaratılmakta ve böylelikle devletin yatırımlarını gerçekleştirmede, şirketlerin kredi kullanmasında rahatlık sağlanmaktadır. Bireyler ve tüzel kişiler tarafından oluşturulan fonlar genel refah düzeyini yükseltmekte, sosyo-ekonomik kayıplar önlenmekte, vergi kaynakları oluşturulmakta, uluslar arası ekonomik ilişkilerin artmasını sağlamak ve bireyler geleceğe güvenle bakmaktadır.

‘Sigorta sektöründe teknik ve finansal rasyo analizi’ başlığını taşıyan bu çalışma 2003-2014 yılları arası sektörde faaliyet gösteren 39 hayat dışı şirketi kapsamaktadır. Çalışmada hayat branşı sigorta şirketlerini kapsam dışı bırakmamızın sebebi de toplam prim üretiminin sadece (3 milyar TL) %13’lük bir bölümünü gerçekleştirmeleri ve sektörde faaliyet gösteren sigorta şirketi sayısının 4’ünün hayat, 18’inin hayat/emeklilik, şirketi olmasından dolayı var olan verilerin daha iyi anlaşılması ve yorumlanabilmesi açısından sektörün genelini kapsayan hem prim üretimi (23 milyar TL yakın) hem de şirket sayısı bakımından (39 şirket) hayat dışı sigorta şirketlerinin 10 yılı aşan rasyoları incelenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada söz konusu şirketlerin likidite, mali yapı, faaliyet etkinliği ve karlılıklarına ilişkin 18 rasyo detaylı olarak incelenmiştir.

Sektörün likidite durumu incelendiğinde, sigorta şirketlerinin kısa vadeli borçlarını rahat bir şekilde dönen varlıkları ve likit varlıkları ile karşılayabilmekte olduğu ve yabancı kaynak kullanımının çok az olduğu gözükmektedir. Bu durum, araştırma kapsamındaki şirketlerin yeterli net işletme sermayesine sahip olduğunu ve günlük faaliyetlerini yerine getirmekte zorlanmayacaklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Faaliyet etkinliği durumu açısından, hayat dışı sigorta şirketleri incelendiğinde yapılan reasürans anlaşmalarının giderek azaldığı görülmektedir. Bu da sektördeki

sigorta şirketlerinin mali yapısının güçlendiğini ve üzerinde tuttıkları risk (konservasyon) oranlarının arttığını ifade etmektedir. Sigorta şirketlerinin faaliyet etkinliği, mali yapılarının güçlenmesi ve sektörde yaşanan krizlere ve katastrofik risklere karşı önlem aldıklarında ödemiş oldukları tazminatlar düşecek ve güçlenen mali yapıları sayesinde daha çok riski bünyelerinde tutabileceklerdir.

Karlılık durumu analiz edildiğinde, hayat dışı sigorta şirketlerinin karlılık durumunun sektörde istenilen seviyede olmadığı söylenebilir. Sigorta sektörünün geçmiş yıllarda ulaşmış olduğu karlılık seviyelerine erişebilmesi için daha etkin çalışması gerekmektedir. Sigorta şirketlerinin, sektörde yaşanan krizlerin etkisiyle primleri azalmakta ve azalan primlerin etkisiyle ortaya çıkan masraflar sigorta şirketlerinin özsermayelerinden karşılanmaktadır. Bu durumda hayat dışı sigorta şirketlerinin sektörde elde etmiş olduğu kar oranları, yaşanacak büyük katastrofik riskler veya küresel krizler karşısında yetersiz kalacaktır.

Hayat dışı sigorta şirketlerinin mali yapısı yıllara itibariyle giderek zayıflamakta ancak son yıllarda kendini toparlamaya çalışmaktadır. Sigorta şirketleri için mali yapılarının güçlü olması ve karşılaştığı risklerden sağlam çıkabilmeleri için oldukça önemlidir. Ülkemizde de kabul gören sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliğinin uygulanması gereken Solvency kriterleri kapsamında şirketlerin sermayelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Sigorta şirketlerinin özsermayelerinin sağlam olması ve sermaye yeterliliğinin denetlemesi için ülkemizde ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde uygulanmakta olan Solvency I, 2004 yılından beri Türkiye'de uygulanmakta ve Solvency II çalışmaları da Hazine Müsteşarlığı tarafından oluşturulan birim tarafından AB uyum sürecinde hızla takip edilmektedir. Ülkemiz sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliği yaşanan küresel krizler ve yetersiz olan özsermayelerinden dolayı mali yapılarını zayıflatmaktadır. Mali yapılarının güçlü olması için, sigorta şirketlerinin uygulanan Solvency kriterleri dışında iç ve dış denetiminin yapılması ve düzeltici önlemlerin alınması gerekmektedir.

Sigorta sektöründe faaliyet gösteren hayat dışı şirketlerin finansal ve teknik açıdan analizi incelendiğinde, 2008 krizinin etkisinden çıkamadıkları açıkça gözükmektedir. Sigorta şirketlerinin yukarıda analiz sonuçlarına göre yaşanan 2008 krizinden sonra maliyetleri ve masrafları artmış, karlılık durumu ise giderek azalmıştır. Yaşanacak

ekonomik krizler ekonomistler tarafından yapılan yorumlar kapsamında gerekleŖecek krizlerin küresel ölçekte beklendiğinden ve ortaya çıkacak krizlerden de paranın dnŖmn sağlayan bankacılık sektörü ve fon yaratmada kullanılan sigortacılık sektörünün daha çok etkileneceği belirtilmektedir. Bu nedenle, sektörün mali yapı ve karlılık oranlarında iyileŖtirmeler yapılmasının gereği açıkça görülmektedir.

KAYNAKLAR

Kullanılan Kitaplar

GÜVEL, A. Enver, Ö. GÜVEL, A. ;Sigortacılık, Ankara,Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2012.

AYAN, E.;Bankacılık Risklerinin Yönetiminde BASEL-II UZLAŞISI, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2007.

AKHİSAR, İ. ACINAN, Hilmi; Sigortacılıkta Hasar, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2014.

ACINAN, H.;Reasürans,İstanbul, Talat Matbaacılık, 2005.

ALPAY, T.;Temel Sigortacılık Bilgileri ve Uygulamalı Hasar Yönetimi,İstanbul, Yüce Yayıncılık, 2001.

GÜVEL, A. Enver, Ö. GÜVEL, A. ;Sigortacılık, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.

AKAY, H.;Hayat Sigorta Şirketlerinde Hesap İşleri Düzeni, İstanbul, Türkmen Kitapevi, 2001.

BERK, N.;Sigortacılıkta Risk Yönetimi, İstanbul, Emek Sigorta, 1992.

BERK N.;Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi,İstanbul, T.S.R.Ş.B Yayınları, 2005.

CİVAN A.;Türkiye’de Sağlık Sigortacılığı Sistemi, İstanbul, Umut Matbaacılık, 2010.

ÇEKER,M.;Sigorta Hukuku, Adana, Karahan Kitapevi,10. Baskı, 2014

ÇİPİL, M.;Risk Yönetimi ve Sigortacılık, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2.Baskı, 2013.

DUYGULU, E.;Sigorta İşletmeciliği, Ankara, Detay Yayıncılık, 2008.

DAYI, F.;Sağlık İşletmelerinde Uygulamalı Finansal Analiz, Bursa, Ekin Yayıncılık, 2013.

GÜL BÖLÜKBAŞI, A. PAMUKÇU, B.;Sigortanın Temel Prensipleri,İstanbul, Türkmen Kitapevi, 2009.

GENÇ, A.;Sigorta Şirketlerinde Mali Analizi, Erken Uyarı Sistemi ve Derecelendirme (RATING), İstanbul, T.S.R.Ş.B Yayınları, 2006.

GÜL BÖLÜKBAŞI, A., PAMUKÇU, B.;Sigortacılıkta Risk Yönetimi,İstanbul, Türkmen Kitapevi, 2010.

KAMURAN MALATYALI, N.;Türk Sigorta Sektörü Orta Vadeli Gelişme Beklentileri, İstanbul, T.S.E.V Yayınları, 2008.

KIRKBEŞOĞLU, E.;Risk Yönetimi ve Sigortacılık, Ankara, Gazi Kitapevi, 2014.

KENDER, R.;Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2008.

KAYA, F.;Sigortacılık, İstanbul, Beta Yayıncılık,4. Baskı, 2014.

KUBİLAY, H.;Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir, Fakülteler Kitapevi Barış Yayınevi, 2003.

KAHYA, F.;Osmanlı Devletinde Sigortacılık, İstanbul, Libra Yayıncılık, 2010.

KABUKÇUOĞLU ÖZER, D.;Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2005.

MERİÇ, Ö.;Sigorta Şirketlerinin Kuruluşu ve Faaliyete Geçmesine İlişkin Esaslar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

MENKÜ, E.;Mühendislik Sigortaları, İstanbul, Kurtiş Matbaacılık, 2006

ORHANER, E.;Sigortacılık, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2013.

OKSAY, S. ÖZŞAR, B.; Avrupa Birliği’nde Sigorta Aracıları,İstanbul, T.S.R.Ş.B Yayınları, 2006.

ORHANER, E.;Türkiye’de Sağlık Sigortası, Ankara, Gazi Kitapevi, 2000.

ÖZPOLAT, M.;Temel Sigortacılık, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

ÖZPOLAT, M.;Türkiye’de Hayat Sigortaları, Bireysel Emeklilik Sistemi,Ankara, Detay Yayıncılık, 2004.

ŞENOCAK, K.;Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi, Ankara, Turhan Kitapevi, 2009.

TEKŞEN, Ö. ATAY, S.;Sigorta İşlemleri Muhasebesi, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2013.

TÜKEL, A.;Sigortacılıkta Risk Yönetimi ve AB Uygulamaları, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2010.

URALCAN, Ş.;Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi, İstanbul, Bilyay Yayıncılık, 2.Baskı, 2006.

ÜNSAL ELBEYLİ, M.;Sigorta ve Sigorta Pazarlaması, İstanbul,Başak Sigorta, 2.Baskı, 2001.

ÜNAN, S.;Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1998.

YASLIDAĞ, B.;Sigortacılık, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2014.

Kullanılan Makaleler

ÖNER KAYA, Emine, KAYA Bekir;“Türkiye’de Hayat Sigortası Şirketlerinin Finansal Performansını Belirleyen Firmaya Özgü Faktörler: Panel Veri Analizi”, Ankara Gazi Üniversitesi, **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**,Cilt 7, Sayı 12, 2015, s. 101

ŞENEL ALPAGUT, S.; “Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, **İ.İ.B.F Dergisi**,Cilt 8, Sayı 2, 2006, s. 309

Kullanılan Tezler

ALTUN, A.2007, ‘Sigortacılık Sektöründe Acentelerin Önemi’, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ACAR, İ.2010, ‘AB Solvency II Projesi Kapsamında Sigorta Sektöründe Yükümlülük Karşılama Yeterliliği ve Türk Sigorta Sektörü’, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BAŞAK H. Perçem, 2007,‘Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması’, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

ÇOBAN, N.2009, ‘Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, Avrupa Birliği Sigorta Uygulaması (SOLVENCY II) ve Türkiye Değerlendirmesi’, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

DURMUŞ, H. 2011, ‘Türkiye’de Sigorta Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve Kasko Sigorta Tercihi Üzerine Tokat İli Uygulaması’, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

DEMİRCİOĞLU, E. 2011, ‘5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nun Sigorta Sektörüne Etkileri: Çankırı Örneği’, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.

ESİN KILIÇ, F. 2009, ‘ Türk Sigortacılık Sektöründe Veri Zarflama Analiz Yöntemi İle Etkinliğinin Araştırılması’, Yüksek Lisan Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

SARIOĞUZ, S. 2007, ‘Sigorta Sektöründe Risk Yönetimi, Alternatif Risk Transfer Yöntemleri, Şirketler İçin Bir Öneri: Hava Durumu Opsiyonları’, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TEKE, F. 2011,‘Sigorta Şirketlerinde İç Denetim ve Bir Uygulama’, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TAŞPUNAR, S. 2010, 'Sigorta Şirketlerinde Sermaye Yeterliliği ve Türk Sigorta Sektöründe Uygulanması', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YILMAZ, T.2010, 'Sigorta Sektöründe Rasyo Analizi Yöntemi ile Finansal Yapının Değerlendirilmesi ve İMKB'de İşlem Gören Sigorta Şirketleri Üzerine Bir Uygulama', Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Kullanılan Dergi ve İnternet Kaynakları

Milli Reasürans Yayınları Dergisi, Reasürör, Sayı.64, 2007

www.tsb.org.tr (02.11.2014)

www.turkdilkurumu.gov.tr (02.11.2014)

www.turkticaretkanunu.gov.tr (02.11.2014)

www.hazine.gov.tr(28.02.2015)

www.tobb.gov.tr(28.02.2015)

www.egm.org.tr(28.02.2015)

www.sbm.org.tr(28.02.2015)

www.dask.gov.tr (28.02.2015)

www.tarsim.gov.tr (28.02.2015)

www.segem.org.tr (28.02.2015)

www.tmtb.org.tr (28.02.2015)

<http://www.vergidegundem.com>(11.05.2015)

www.hedefanaliz.net(11.05.2015)

www.muhasbeciyorumluyor.com(11.05.2015)

www.muhasbedersleri.com(11.05.2015)

www.reitix.com(11.05.2015)

www.basbakanlik.gov.tr (24.05.2015)

www.gunessigorta.com.tr (23.05.2015)

Kullanılan Diğer Kaynaklar

GENÇ, Ö.; Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi, Ankara, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş, 1991.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Cihan Güleç

Doğum Yeri: Bartın

Doğum Tarihi: 01.01.1991

Medeni Hali: Bekâr

Eposta: c.cihan_774@hotmail.com

Eğitim Durumu:

Lise: 2005-2009 Ulus Çok Programlı Lisesi: Muhasebe ve Finansman

Ön Lisans: 2009-2011 Celal Bayar Üniversitesi: Bankacılık ve Sigortacılık

Lisans: 2011-2013 Anadolu Üniversitesi: İşletme Yönetimi

Yüksek Lisans: 2013-2015 İstanbul Aydın Üniversitesi: Bankacılık ve

Sigorta İşletmeciliği

Yabancı Diller:

1.İngilizce (İyi Düzey)

İş Deneyimi:

-Kare Sigorta acentesinde sigorta teknik personel olarak çalıştım. (4 ay)

-Collekturk firması üzerinden Yapı Kredi Bankası ile yapılan proje kapsamında Yapı Kredi Bankası Genel Müdürlüğünde KOBİ kredileri izleme ve tasfiye bölümünde çalıştım. (27 ay)